

MEDIAN RAJAMAILLA

Grounded theory -tutkimus suomalaisesta vastamediasta

Otto Järvinen

Maisterintutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden maisteri

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2019

TIIVISTELMÄ

MEDIAN RAJAMAILLA

Grounded theory -tutkimus suomalaisesta vastamediasta

Otto Järvinen

Sosiologia, yhteiskuntatieteiden maisteri

Maisterintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Markku Lonkila

Kevät 2019

Sivumäärä: 70

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa sosiaalitieteellinen teoria suomalaisesta Oikea media -vastamediajulkaisusta aineistolähtöistä grounded theory -metodologiaa käyttäen. Teorian muodostuksen lisäksi lähtökohtana on peilata aineistoa median yhteiskunnallisen roolin ja tietoa auktoriteettien muutokseen sekä tarkastella vastamediaa vaihtoehtoisten representaatioiden tuottajana. Tarkoituksena on myös erotella toisistaan ilmiöön liittyvää termistöä, kuten *vastamedia*, *valemedia* ja *valeutinen* sekä tutkia termien käyttöä vastamedian retoriikassa.

Tutkimuksen näkökulma on teoreettinen sekä aineistolähtöinen, koska vastamedian tutkimuskenttä on hyvin tuore ja erityisesti suomenkielistä tutkimusta on tehty rajatusti. Aineistolähtöisesti ilmiötä pystyy lähestymään sen omilla ehdoilla ja tuottaa aineistosta sen todellisuutta mahdollisimman rehellisesti kuvaava teoria. Aihe on hyvin laaja ja linkittyy moniin erilaisiin ilmiöihin, joten tavoitteena on analyysin avulla luoda aineistosta yleinen teoria, jota voi peilata aikaisempaan vastamediatutkimukseen ja jonka eri osa-alueita on mahdollista tarkentaa jatkotutkimuksella.

Analyysin myötä aineistosta muodostui teoria Oikea median sisällöstä arvokonservatiivisena vastarintana, joka ilmenee niin poliittisena toimintana, kilpailuna määrittelyvallasta sekä tietoa auktoriteettien haastamisena. Vastarinnan keskeisimpinä voimina ovat tulkintani mukaan kokemus moraalista rappiosta, vastamedian kuluttajien arvojen näkymättömyys valtamediassa sekä institutionaalinen epäluottamus. Vaikka maahanmuuttovastainen agenda on selvästi läsnä aineistossa, tulkintani mukaan maahanmuutto toimii tämän vastarinnan symbolisena vihollisena, johon konkretisoituvat erilaiset yhteiskunnalliset epäkohdat, kuten viranomaisten ja median asenteellisuus tai pätemättömyys. Myös aineiston suhde tiedonmuodostukseen oli mielenkiintoinen ja tukee Tuukka Ylä-Anttilan huomiota siitä, että vastamedioiden ja populistisen retoriikan yksi tärkeimmistä työkaluista on *vastatieto*, eli valtavirran ulkopuolisiin tietolähteisiin ja tietoa auktoriteetteihin vetoaminen.

Avainsanat: *vastamedia*, *konservatismi*, *vastarinta*, *epäluottamus*, *maahanmuutto*, *vastatieto*, *grounded theory*

Sisällys

JOHDANTO.....	4
1. MEDIAMAISEMA JA JOUKKOViestintä.....	6
1.1 Mediamaisema.....	6
1.1.1 Mediamaiseman muutos ja mediakonvergenssi	6
1.1.2 Internet ja uutismedia	10
1.2 Merkityksen välittäminen viestinnässä.....	12
1.2.1 Mediaesitykset representaatioina todellisuudesta.....	15
1.2.2 Kehyttäminen	17
2. VASTAMEDIA.....	19
2.1 Mitä on vastamedia?.....	19
2.1.1 Oikea Media	25
2.1.2 MV-media.....	26
2.1.3 Muut suomalaiset ja ulkomaiset vastamediat	27
2.3 Vihapuhe.....	28
2.3.1 Journalismin sääntely ja sananvapaus	32
2.4 Vastamedia populismin kenttänä.....	33
2.4.1 Vastamedia protestina ja äänen antajana	35
3. AIKAISEMPI TUTKIMUS	36
4. ANALYYSIMENETELMÄT	41
4.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	41
4.2 Grounded theory	43
5. AINEISTON ANALYYSI	45
5.1 Aineiston kuvaus ja koodauksen aloitus.....	45
5.2 Avoin koodaus.....	46
5.3 Aksiaalinen koodaus.....	48
5.3.1 Kategoriat	49
5.4 Selektiivinen koodaus ja teorian muodostus	57
6. TULOKSET JA TEORIA	59
7. LOPUKSI	66
7.1 Tutkimusaiheen merkitys	66
7.2 Tutkimusprosessi ja jatkotutkimus	67
Lähteet	69

JOHDANTO

Jos on viime vuosina seurannut uutisia tai sosiaalista mediaa, on ollut käytännössä mahdotonta välttää törmäämästä termeihin valemedia tai valeuutinen. Käsitteiden alle niputetaan hyvin moninainen kirjo perinteisen mediakentän rajamailla tai sen pelisäännöistä piittaamattomia julkaisuja, joiden agenda valtamediassa ja julkisessa keskustelussa kuvataan usein rasistisena, vihaa lietsovana tai puhtaana propagandana. Lehtien julkaisijoiden ja lukijoiden näkökulmasta nämä vaihtoehtomediat taas voivat tarjota tietoa aiheista, joista valtamedia vaikennee tai kertoo vääristellen, kuten poliittisesta korruptiosta tai maahanmuuton ongelmista. Suomessa aktiivisesti toimivia vastamedioita löytyy kymmenkunta ja näistä selvästi tunnetuin on MV-media (ent. MV-lehti), jonka tyyli on provokatiivinen, maahanmuuttovastainen ja valtamediaan hyvin kriittisesti suhtautuva. Uusia vaihtoehtomedioita on kuitenkin syntynyt viime vuosina kovaa tahtia ja tätä ”uutta linjaa” edustaa esimerkiksi verkkojulkaisu [Oikea media](#), joka tavoitteena on kuvaksensa perusteella tarjota asiallisempaa konservatiivista sisältöä ja muistuttaa ulkoasultaan sekä toimintatavoiltaan enemmän perinteistä verkkomediaa. (Pesonen, 2017.) Kysyntää vaihtoehtomedioille näyttäisi siis olevan ja näille julkaisuille onkin jo kehitetty suosittua Ampparit-uutispalvelua muistuttava [Murkut-uutisportaali](#), joka kerää suomalaisten vastamedioiden sisällön yhdeksi uutissyötteenä. Mainittakoon heti alussa mahdollisen hämmennyksen välttämiseksi, että tutkimuksessa käytettävää vastamedia-termiä ei tule sekoittaa Suomessa toimivan Kansallinen vastarinta -liikkeen julkaisuun.

Mediatutkija Niko Pyrhönen Helsingin yliopiston Nationalismin ja etnisten suhteiden tutkimuskeskuksesta kommentoi Yle uutisille, että näistä medioista käytetty termistö on ongelmallinen. Valemedia-termi on harhaanjohtava, sillä julkaisujen kaikki sisältö ei ole valheellista ja termi ”vaihtoehtomediat” taas herättää mielikuvan siitä, että kyseessä olisi laadullisesti täysin tasavertainen vaihtoehto journalistisiin standardeihin sitoutuneille perinteisille mediataloille. Pyrhönen itse suosii termiä ”vastamedia”, sillä se tuo yhteen kirjavan joukon erilaisia uusia mediakentän toimijoita, jotka jakavat sen piirteen, että ne näkevät itsensä perinteisen median vastavoimana. Tämä termi on käytetty myös tutkijapiireissä ja käytän sitä myös itse tässä tutkimuksessa sen mielestäni neutraalin luonteen vuoksi. Mainittakoon, että osa sivustoista, kuten aikaisemmin mainittu Murkut-uutisportaali, käyttävät termiä ”itsenäinen media”, joka myös viestii julkaisujen näkemyksestä omasta positiostaan suomalaisella mediakentällä. (Pesonen, 2017)

Pyrhönen kommentoi myös, että yhtenäinen piirre näille eri vastamedioille on, että ne eivät toimi virallisia journalistisia periaatteita noudattaen. Sivustot eivät sitoudu journalistisiin ohjeisiin, mutta jotkut julkaisut, kuten verkkolehti Kansalainen, sanovat noudattavansa niitä, vaikka lehti ei kuulukaan ohjeita valvovaan Julkisen sanan neuvostoon. Tämän median yleisiin pelisääntöihin sitoutumattomuuden seuraus on Pyrhösen mukaan se, että nämä vastamediat voivat sanoa ja julkaista käytännössä mitä tahansa. (Pesonen, 2017.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on analysoida Oikea Media -verkkajulkaisua sisällönanalyttisesti grounded theory -metodologiaa soveltaen ja muodostaa aineistosta sen todellisuutta kuvaava sosiaalitieteellinen teoria. Lähtökohtaisena oletukseni on, että vastamedioiden kategorinen yksinkertaistaminen virheellistä tietoa levittäviksi äärioikeistolaisiksi valemedioiksi on yksinkertaistavaa ja että ilmiön taustalta löytyy moniulotteisempi yhteiskunnallinen prosessi.

Innoittajina tutkimuksen lähtökohdille toimivat erityisesti Janne Seppäsen ja Esa Väliiverosen teos *Mediayhteiskunta* (2012, Vastapaino), Manuel Castellsin teoretisointi joukkoviestinnän muutoksesta teoksessa *Communication power* (2009, Oxford university press), Mari Niemen ja Topi Hounin toimittama kokoelmateos *Media & populismi – työkaluja kriittiseen journalismiin* sekä tietysti henkilökohtainen kiinnostukseni median muutokseen. Aiheen ajankohtaisuudesta kertovat toistuvat artikkelit ja keskustelut valeutisten nopeasta leviämisestä sosiaalisessa mediassa, valtamedian asenteellisuudesta sekä kiistely vastamedian vaikutuksista viharikoksiin tai jopa demokratian rakenteiden rapautumiseen (Vänttilä, 2016). Tästä huolimatta aiheesta on jopa yllättävän vähän sosiaalitieteellistä tutkimusta.

Tutkimuksen ensimmäisessä luvussa käsittelen median yhteiskunnallista roolia yleisesti, kuten median käytön muutosta viime vuosina, eri medioiden keinoja puhutella ihmisiä tekstin, kuvan ja symbolien avulla sekä mediaesityksiä representaationa havaitusta todellisuudesta. Toisessa luvussa siirryn aiheeni ytimeen, eli katsaukseen vastamedian toimintaan, kulutukseen, sisältöön ja sen rooliin mediakentällä niin Suomessa kuin ulkomailla ja myös sen suhdetta populismiin. Vaikka tutkielmani käsitteleekin suomalaista vastamediaa, esittelen kappaleessa lyhyesti myös ulkomaisia medioita. Ulkomaisten vastamedioiden syvällisempään tarkasteluun en aio mennä, sillä kyseessä on ainoastaan pro gradu -tutkimus rajatulla aikataululla sekä resursseilla ja kansainvälisen vastamediakentän ymmärtäminen edellyttäisi myös perehtymistä jokaisen julkaisun poliittiseen ja kulttuurilliseen kontekstiin.

Kolmannessa luvussa käyn läpi aikaisempaa vastamediatutkimusta. Aihe on todella tuore, joten erityisesti suomenkielistä tutkimusta on hyvin rajoitetusti, jonka vuoksi osaa materiaalista piti lähestyä soveltavasti. Neljännessä luvussa esittelen tutkielman teoreettisia työkaluja aineiston ymmärtämiseen. Tutkimus on siis aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa pyrin muodostamaan aineistosta sitä kuvaavan teorian grounded theory -metodin avulla. Viides luku esittelee tutkimuksen aineiston, joka koostui Oikea media - verkkojulkaisun artikkeleista kahden kuukauden ajalta ja analyysin etenemisen Atlas ti 8 - ohjelmiston avulla. Pyrin esittämään aineiston koodauksen ja analyysin mahdollisimman läpinäkyvästi käyttämällä hyväkseni Straussin ja Corbinin (1990) metodologista opasta grounded theory -tutkimukseen. Kuudennessa luvussa avaan analyysissä muodostettua teoriaa sekä peilaan teoriaa aikaisempaan tutkimukseen. Viimeisessä kappaleessa on vapaamuotoisempaa pohdintaa aiheesta, tutkimusprosessista ja mahdollisen jatkotutkimuksen ideointia.

1. MEDIAMAISEMA JA JOUKKOViestINTÄ

1.1 Mediamaisema

1.1.1 Mediamaiseman muutos ja mediakonvergenssi

Ihmisten tapa kuluttaa ja tuottaa mediaa on muuttunut radikaalisti viimeisen 10-20 vuoden aikana. Internet on muuttanut mediakentän rakenteita sen kaikilla osa-alueilla ja myös perinteisten joukkoviestintävälineiden on ollut pakko sopeutua muutokseen, jos ne haluavat selvitä mediatalojen välisessä kilpailussa kuluttajista. Suomalainen käyttää vuorokaudessa erilaisia medioita keskimäärin runsaat kahdeksan tuntia, josta iso osa on eri medioiden päällekkäiskäyttöä, eli esimerkiksi televisiota, radiota ja internetiä kulutetaan usein samanaikaisesti (Seppänen & Väliverronen 2012, 51). Vuoden 2016 Tilastokeskuksen tietojen mukaan kaikista alle 74-vuotiaista suomalaisista 92 prosenttia käytti internetiä ja 84 prosenttia käytti sitä päivittäin. Internetin käyttömäärä on kuitenkin selvästi riippuvainen iästä, sillä vaikka 90 prosenttia 16-44 -vuotiaista suomalaisista onkin lähes jatkuvasti netin äärellä, yli 45-vuotiailla käyttö on selvästi vähäisempää. Suosituimmat käyttötarkoitukset ovat arkisia, sillä käytetyin muoto on sähköposti ja seuraavina tulevat verkkopankki, verkkolehdet sekä muut uutispalvelut. Sosiaalista mediaa käyttää jossain muodossa yhteensä 58 prosenttia suomalaisista, mutta nuoremmista ikäpolvista (16-34-vuotiaat) jopa noin 90 prosenttia käyttää sosiaalista mediaa. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 329.)

Myös muun verkkosisällön kulutus on selvästi riippuvainen iästä. Kolme neljästä suomalaisesta luki uutispalvelun tai televisiokanavan uutissivuja netissä ja alle 45-vuotiaista noin yhdeksän kymmenestä lukee verkkolehtiä tai televisiokanavien uutissivuja. Mitä vanhempaa ikäryhmää tarkastellaan, sitä harvinaisempaa internetin mediasisällön kuluttaminen kuitenkin on. Tästä ei silti tule päätellä, että vanhemmat ikäryhmät eivät lainkaan kuluta verkkomedioita, sillä yli 75-vuotiaista noin joka viides lukee verkkolehtiä tai seuraa muita verkkouutissivustoja. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 13-14.)

Internetin roolia mediakentässä kannattaakin tarkastella täydentävänä eikä ainoastaan vanhoja välineitä korvaavana. Vaikka monet mediat toimivatkin nykyään ainoastaan verkon puolella, perinteiset joukkoviestintävälineet ja mediatalot nojaavat palvelukokonaisuuteen, joka muodostuu eri viestintävälineiden verkostosta, jossa sisältö on saatavissa eri muodoissa eri kuluttajaryhmille. Janne Matikainen (2017, 324) puhuukin *mediakonvergenssista*, eli medioiden yhdentymisestä, jossa perinteiset median muodot kuten lehdistö, radio ja televisio yhdistyvät ja joiden ohelle netti tuottaa täysin uudenlaisia viestintäympäristöjä. Seppäsen ja Väliiverosen mukaan (2012, 25) tämä medioiden sulautuminen toisiinsa nakertaa mediankulutukseen liittyvien käsitteiden mielekkyyttä, kuten televisionkatsoja, radionkuuntelija tai lehdenlukija, koska ne eivät välttämättä tavoita median kulutuksen monimuotoista luonnetta. Heidän mukaansa myöskään termi ”digitaalinen media” ei ole enää mielekäs, sillä kaikki media on käytännössä digitalisoitunut sekä kulutuksen että tuotannon osalta (Seppänen & Väliverronen, 2012, 25). Konvergenssi ei myöskään ole ainoastaan teknologinen, vaan myös taloudellinen prosessi. Mediapalveluita hallinnoidaan mediataloissa, jotka omistavat lehtiä, tv-kanavia, kustantamoja, verkkolehtiä jne., ja journalistit usein tuottavat sisältöä samanaikaisesti eri alustoille. Esimerkiksi Sanoma Oy yhdisti vuonna 2011 Helsingin sanomien ja tv-kanava Nelosen uutistoimitukset, jotta tuotettu sisältö olisi helpompi yhdenmukaistaa eri alustoilla. (Seppänen & Väliverronen 2012, 26.)

Internetin nousu mediamaisemassa ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö perinteiset mediat kuten sanomalehdet, televisio tai radio olisi enää relevantteja. Vaikka erityisesti nuoremmat sukupolvet kuluttavatkin enemmän verkkopalveluita kuin esimerkiksi sanomalehtiä, myös perinteiset joukkoviestintävälineet ovat pitäneet pintansa mediakulutuksessa. Esimerkiksi yhdeksän kymmenestä kotitaloudesta käyttää edelleen televisiovastaanotinta television katseluun ja sanomalehdet sekä radio ovat tärkeässä asemassa erityisesti vanhemman ikäryhmän media- ja uutiskulutuksessa. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 12-14). Vaikka verkon merkitystä ja sen käytön kasvua ei tule missään nimessä aliarvioida, pitää myös ottaa

huomioon, että esimerkiksi Aasiassa verkkoa käyttää alle 30 prosenttia ja Afrikassa puolestaan 16 prosenttia väestöstä. Vuonna 2011 70 prosentilla kehittyneiden maiden kotitalouksista oli internetyhteys ja vastaava luku kehitysmaissa oli ainoastaan 24 prosenttia. (Laaksonen ym. 2013, 10.) Verkon ja erityisesti sosiaalisen median yhteiskunnallinen rooli onkin hyvin kulttuurisidonnainen. Esimerkiksi Kiinassa verkon käyttö on vahvasti hallinnon valvonnan alaisena ja lännessä keskustelu pyörii Googlen, Amazonin ja Facebookin kaltaisten jättiyritysten tekijänoikeus- ja yksityisyysongelmien ympärillä. Sosiaalinen media tarjoaa myös täysin uudenlaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen väyliä ja esimerkiksi arabikevään tapahtumat eivät olisi olleet mahdollisia ilman sosiaalisen median tarjoamia verkostoitumismahdollisuuksia (Laaksonen ym. 2013, 10-11).

Konvergenssi erilaisten mediamuotojen välillä muodostaa mahdollisesti myös uudenlaisia *medialogiikoita*, jotka ovat samaan aikaan sekä vuorovaikutuksessa että kilpailutilanteessa toistensa kanssa. Esimerkkinä tästä voi käyttää vanhanaikaista, yksisuuntaista ja passiivista joukkoviestinnän medialogiikkaa, joka toimii yhtäaikaisesti sosiaalisen median vuorovaikutteisen medialogiikan kanssa. Mediatilat toimivat monelta osin edelleen perinteisen medialogiikan avulla, mutta ovat myös omaksuneet vuorovaikutteista medialogiikkaa, joka voi aiheuttaa ristiriitoja organisaation toiminnassa. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 325.) Haasteita tuo myös tasalaatuisen palvelun tuottaminen erilaisille mediakuluttajille, sillä kaikilla kuluttajilla ei ole kykyä tai halua kuluttaa mediaa monimuotoisesti. Seppänen ja Väliverronen (2012, 27) kirjoittavat, että samassa yhteiskunnallisessa tilassa elää hyvin erilaisin mediakokemuksin varustettuja ihmisiä ja nämä erot median käytössä tulee huomioida yhteiskunnallisen osallistumisen asteessa. Joukkoviestinnän ja perinteisen journalismin parissa kasvanut sukupolvi osallistuu esimerkiksi politiikkaan enemmän formaalien väylien kautta, kun taas nuoremmat sukupolvet etsivät yhä enemmän uudenlaisia keinoja mm. sosiaalisen median ja internetin kautta. (Seppänen & Väliverronen 2012, 26-27.) Tutkijat ja markkinointialan toimijat ovatkin nimenneet sukupolvia niiden median käyttötapojen perusteella, esimerkkinä näistä viime vuosina mediassa paljon käytetty termi *diginatiivi*, jonka merkityksestä tai mielekkyydestä tosin voidaan keskustella. (Seppänen & Väliverronen 2012, 27.)

Matikaisen mukaan (2017, 323) internetin tarkastelu omana distinktiivisenä mediamuotonaan on yleistä ja nopeasti ajateltuna luontevaa, mutta tarkemmassa tarkastelussa esittää määritelmällisiä haasteita. Tämä siksi, että vaikka mediakulutustilastoissa internet mainitaan lähes poikkeuksetta omana mediamuotonaan, käytännön tasolla internet on paljon muuta kuin media peilattaessa sitä perinteisiin

joukkoviestintäväliseisiin. Ensinnäkin internetissä yhdistyvät lähes kaikki perinteiset median muodot, mutta se rakentuu paljolti ihmisten väliselle vuorovaikutukselle, joka ei perinteiseen median määritelmään sovi. Lisäksi se toimii viestivälittimen lisäksi uudenlaisena median tilana, jossa yhdistyy aikaisemmin mainittu vuorovaikutuksellisuus sekä verkon rooli jakelualustana. Verkko myös tarjoaa mahdollisuuden reagoida, toimia ja vaikuttaa ainoastaan sen sisällä ja sen työkaluja käyttäen, toisin kuin perinteiset mediat. Matikainen (2017, 323-324) kutsuukin internetiä ”medioiden mediaksi”.

Wiion ja Nordenstrengin mukaan (2017, 13) olennaisin osa uusien viestintämuotojen tuomista muutoksista on joukkoviestinnän seuraajien muuttuminen aktiivisiksi sisällöntuottajiksi. Sosiaalisen median avulla kuka tahansa kenellä on pääsy internetiin voi tavoittaa globaalin yleisön tai kohdata ihmisiä, joita he eivät muuten ikinä tapaisi ja näin myös muodostaa uudenlaisia verkostoja. Nykypäivänä sosiaalinen media on jo käsitteenä täysin vakiintunut, mutta tähän nopeasti kasvavaan ilmiöön viitattiin n. 10-15 vuotta sitten erilaisilla termeillä, kuten *web 2.0* tai *osallisuusmedia*, kun internetin verkostot, yhteisöt ja ilmiöt olivat vielä uusia, mutta alkoivat vaikuttamaan osana sosiaalista todellisuutta ja kulttuuria.

Sosiaalista mediaa on luonnollisesti tutkittu ja teoretisoitu paljon viime vuosien aikana ja sille on esitetty muutamia yleisiä määrittäviä piirteitä. Kolme yleistä piirrettä ovat, että sosiaalisen median viestintä on *hajautunutta*, käyttäjät ovat *aktiivisia sisällöntuottajia* ja viestintä on *vuorovaikutteista sekä verkottunutta*. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 325.) Vaikka nämä määritelmät kuvaavatkin hyvin erilaisten sosiaalisten medioiden toimintakulttuuria, kaikkien sosiaalisen medioiden alustojen niputtaminen yhden käsitteen tai määritelmän alle ei ole mielekäästä. Matikaisen (2017, 326) mukaan sosiaalisen median palvelut voidaan jaotella seuraavasti:

- Yhteistuotantoalustat (esim. wikit)
- Verkostoitumis- ja yhteisöpalvelut (esim. Facebook, LinkedIn)
- Sisältöjen jakamiseen keskittyvät alustat (esim. Youtube, Flickr, Instagram)
- Blogit ja mikroblogit (blogialustat ja esim. Twitter)
- Virtuaalimaailmat ja pelit (sosiaaliset ja pelilliset, esim. Second life, VRChat, World of Warcraft)
- Verkkokeskustelut (esim. keskusteluforumit)
- Keskinäisviestintään tarkoitettut mobiilipalvelut (esim. WhatsApp)

Tämän palveluiden monimuotoisuuden vuoksi Matikainen (2017, 326) ehdottaa, että sosiaalinen media tulisi ymmärtää enemmän moniulotteisena tutkimuskohteena kuin tutkimuksessa käytettävänä analyttisenä käsitteenä.

1.1.2 Internet ja uutismedia

Sosiologi Manuel Castells on esittänyt, että modernissa verkostoyhteiskunnassa mediatalojen kaltaiset hierarkkiset ja formaalit organisaatiot ovat alkaneet menettämään valta-asemaansa joustaville organisoitumisen muodoille. Sosiaalisen median ja uusien verkkoalustojen tarjoamien mahdollisuuksien vuoksi mediatalot ovat ainakin menettäneet täysin hegemonisen asemansa mediasisällön tuottajina ja sisällön tulkitsijoina julkisessa tilassa. Sosiaalisen median voi nähdä synnyttäneen uudenlaisen kansalais- ja amatöörijournalismin aallon, jossa lähes kenellä tahansa on ainakin teoriassa mahdollista tuottaa laajalle yleisölle levitettävää uutissisältöä reaaliaikaisesti, tai ainakin luoda yleisölle vaihtoehtoisia tulkintoja valtamedioiden uutisoimista tapahtumista. Ennen internetiä kansalla oli hyvät rajatut mahdollisuudet saada muita tulkintoja maailman tai edes oman maan tapahtumista suurten mediatalojen ulkopuolelta ja itsenäiset mediat olivat pääasiassa hyvin pienilevikkisiä ja usein myös sitoutuneen aatteellisia tai poliittisia julkaisuja. Internetin ja sosiaalisen median voi ajatella tuoneen mediaa ”läheemmäs kansaa” ja lisänneen median vuorovaikutuksellisuutta. Tämän myötä suuret mediatalot ja journalistit ovat tulleet myös täysin uudenlaisen keskustelun sekä kritiikin kohteeksi ja myös erilaiset mediaan liittyvät ”kohut” ovat arkipäiväistyneet. (Seppänen & Väliverronen 2012, 80; Castells 2009, 50-55.)

Castells on tunnettu mm. verkostoyhteiskunnan käsitteestä, jonka keskeiseksi piirteeksi hän määrittää erityisesti kommunikaation muutoksen. Passiivisen ja yksisuuntaisen viestinnän ohelle on internetin myötä syntynyt hänen mukaansa uudenlainen kommunikaation muoto, josta Castells käyttää termiä *henkilökohtainen joukkoviestintä* (mass self-communication). (Laaksonen ym. 2013, 9.) Henkilökohtaista joukkoviestintää luonnehtii internetin, mobiilikommunikaation sekä digitaalisen median diffuusio, jossa vanhanaikaiset vertikaaliset ja passiiviset median toimintatavat korvaantuvat horisontaalisilla, interaktiivisilla verkostoilla (Allan 2007, 2). Castellsin (2009, 55) mukaan tämä uudenlainen kommunikaatio on yksilölähtöisyydestään huolimatta joukkoviestintää, sillä internetin avulla se pystyy saavuttamaan suuria yleisömmääriä, vaikka viestin lähettäjä olisi ainoastaan

yksi henkilö mediaorganisaation sijaan. Käsite kuvaa myös muutosta, kuinka joukkoviestinnän välineet ovat lähes kaikkien saatavilla ja siten kuka tahansa voi olla mediasisällön lähettäjänä ja vastaanottajana (Nordenstreng & Nieminen 2017, 330).

Henkilökohtaisen joukkoviestinnän lisäksi yleisön roolin muutosta kuvaavia käsitteitä ovat *käyttäjätuotanto* (produsage) sekä *käyttäjälähtöinen sisältö* (user-generated content, UCG). Käyttäjätuotanto tarkoittaa yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jalostamista, jossa perinteinen lineaarinen arvoketju, eli tuottaja, jakelija ja kuluttaja, ei enää päde. Aineettomille, informaatioon perustuville tuotteille verkko tarjoaa työkalut tuottajien, jakelijoiden ja kuluttajien roolien sulautumiseen, eikä ajatus tuotteesta kuluttajalle toimitettavana pakettina tai konkreettisena yksikkönä ole välttämättä relevantti. Käyttäjälähtöinen sisältö on hyvin lähellä näitä kahta muuta käsitettä ja sillä voi sanoa olevan kaksi peruspiirrettä: alkuperäisen sisällön tuottaminen, tai olemassa olevan sisällön muokkaaminen, sekä sisällön jakaminen. Tämä voi siis olla periaatteessa mitä vain tuotettua verkkosisältöä, joka tuotetaan ja jaetaan jollain verkostoalustalla. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 330-331.)

Tämän käyttäjälähtöisen verkkosisällön arvoa on analysoitu ja sitä voi sanoa olevan kahdenlaista. Käyttäjät voivat tuottaa sosiaalista todellisuutta rakentavia tulkintoja ja merkityksiä, jonka arvo on pääasiassa yhteiskunnallista. Tämän lisäksi käyttäjät voivat luoda taloudellista arvoa tuottavaa sisältöä esimerkiksi mediataloille tai muille organisaatioille. Nämä kategoriat eivät luonnollisesti ole toisiaan poissulkevia ja monessa sisällöntuotannossa on nähtävissä piirteitä molemmista tyypeistä. Vaikka kuluttajan ja tuotteen roolit eivät siis ole täysin kadonneet, kuluttajan arvo muodostuu monimuotoisemmin kuin perinteisessä medialogiikassa ja myös yleisön rooli sosiaalisen median jakeluketjussa on moniulotteisempi. Tämän myötä myös yleisön rajaaminen hankalampaa mediataloille ja esimerkiksi sosiaalisen median yhteisöalustat tarjoavatkin niille tärkeän työkalun. Näiden digitaalisten yhteisöjen jäsenet tarjoavat selkeästi rajatun sekä strategisesti merkittävän kuluttajasegmentin, joka kuluttaa, kommentoi ja jakaa mediasisältöä. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 331-332.)

Vaikka verkko tarjoaakin erinomaisia työkaluja mediataloille niin sisällöntuotantoon sekä kuluttajien tavoittamiseen, on sen vaikutus mediasisällön kulutustottumuksiin aiheuttanut myös pelkoa siitä, etteivät ihmiset enää tarvitsisi perinteistä uutismediaa vaan hankkivat uutisensa sosiaalisen median kautta (Nordenstreng & Nieminen 2017, 332). Vaikka tähän mennessä merkkejä perinteisen uutismedian täydestä syrjäyttämistä ei ole, on sosiaalisen median rooli mediamaisemassa selvästi ajankohtainen ilmiö. Uusimaa-lehti uutisoi 22.6.2017 Oxfordin yliopiston Digital news report 2017 -tutkimuksesta, jossa tutkittiin

sosiaalisen median roolia uutiskulutuksessa. Tuloksista huomattiin, että vaikka suomalaiset luottavatkin kansainvälisessä vertailussa uutismediaan poikkeuksellisen paljon ja koko kansasta vain 8 prosenttia käyttää sosiaalista mediaa pääasiallisena uutislähteenään, 18-24-vuotiaista 29 prosenttia saa uutisensa ainoastaan sosiaalisen median kautta (Pietiläinen, 2017). Liian hätäisiä johtopäätöksiä tuloksista ei kannata tehdä, mutta tulokset antavat kuitenkin viitteitä nuoremman sukupolven mediakulutuksesta ja sosiaalisen median selvästä noususta uutiskentällä.

Matikaisen (2017, 333) mukaan sosiaalisen median suhde uutismediaan onkin mielenkiintoinen, koska ne nojaavat hyvin erilaiseen medialogiikkaan. Erityishuomion tässä yhteydessä saa Twitter, joka on erityisen suosittu palvelu uutistalojen sekä journalistien keskuudessa. Twitter toimii myös yleisenä alustana medialähtöiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle, jossa toimittajat ja muut media-alan ihmiset vuorovaikuttavat kansalaisten kanssa. Vaikka mediaorganisaatiot käyttävätkin palvelua perinteisen medialogiikan mukaisesti lähinnä tiedotusvälineenä, yksittäiset toimittajat omaksuvat siellä usein vuorovaikutteisemmän medialogiikan, samalla kuitenkin toimien mediatalojen edustajina. Tämä onkin aiheuttanut mediakohuja, joissa kritiikin kohteeksi on yksittäisen toimittajan kommenttien vuoksi joutunut kokonainen mediaorganisaatio. Mediakenttä siis selvästi painottelee erilaisten medialogiikkojen välillä riippuen siitä, tarkastellaanko mediaa yksilö- vai organisaatiotasolla. (Nordenstreng & Nieminen 2017, 333.)

1.2 Merkityksen välittäminen viestinnässä

”Väline on viesti” on mielipiteitä jakavan kanadalaisen kulttuurifilosofi Marshall McLuhanin tunnettu lainaus, jolla hän viittaa modernien teknologisten välineiden tuomiin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin muutoksiin, joiden rinnalla näiden välineiden varsinaiset käyttötarkoitukset eivät ole erityisen merkittäviä. McLuhanin mukaan ei ole merkitystä, käytetäänkö esimerkiksi sähkövaloa aivokirurgiassa vai illalla pelattavassa baseball-ottelussa, sillä molemmat tapahtumat ovat sähkövalon mahdollistamia. McLuhanin ajatuksen mukaan nämä tapahtumat ovat tällöin sähkövalon ”sisältö”, kun taas valo toimii mahdollistajana, eli välineenä, joka muovaa ja kontrolloi ihmisten kanssakäymisen mahdollisuuksia ja ehtoja. Hänen mukaansa, vaikka teknologisten välineiden käyttötarkoitukset ovatkin monimuotoisia, itse käyttötarkoitukset eivät vaikuta ihmisten kanssakäymisen muotoutumiseen vaan se tapahtuu sisällön mahdollistajien eli viestivälineiden ehdoilla. (McLuhan 1964, 27-28.) Tämä helposti melko esoteeriselta

vaikuttava ajattelu on kuitenkin luonut pohjaa modernille viestintätutkimukselle ja tarjoaa myös sosiaalitieteellisesti mielenkiintoisen näkökulman digitaalisten viestintäalustojen tutkimiseen. McLuhan esittää, että esimerkiksi sähkövaloon ”viestintävälineenä” ei kiinnitetä huomiota siksi, että sillä ei itsessään ole sisältöä eikä sen roolia huomioida sen sisältöä tarkastellessa, vaan kaikki huomio kiinnittyy tapahtumaan, eli sisältöön. Saman vertauksen voisi esittää lähes mistä tahansa media- tai sisältöalustasta. Mediatutkimuksessa harvoin keskitytään esimerkiksi internettiin tai sanomalehteen alustana, vaan nimenomaan siellä esiintyvään sisältöön, jolloin McLuhanin perspektiivistä ohitetaan sisällön mahdollistajan eli ”viestin” huomioiminen tutkimuksessa. (McLuhan 1964, 28.) McLuhanin ajattelussa viestintätutkimukselle oleellista on se, että tulee huomioida millaisia ehtoja sekä mahdollisuuksia viestintäalusta antaa siinä välitettävälle sisällölle. On täysin mahdollista, että sama sisältö välittyy kuluttajille hyvinkin erilaisena riippuen siitä, mitä viestivälinettä sen välittämiseen käytetään.

Media on latinankielinen monikko sanasta *medium*, eli välittäjä tai keino. Viestiväline, eli medium, ymmärretään viestintätutkimuksessa kommunikaation sosiaalisena välikappaleena, ei ainoastaan työkaluna välittää objektiivisia havaintoja todellisuudesta muuttumattomana. Väline on aina osa viestiä, jolla siirretään merkkejä, tarinoita ja merkityksiä vastaanottajalle ja käytetyt viestintävälineet jättävät väistämättä jälkensä välitettyyn sisältöön. (Wiio 2006, 19). Yhteiskuntaa tai kulttuuria, jossa yhä useammat ilmiöt välittyvät digitaalisen mediateknologian ja viestintävälineiden avulla voidaan kutsua *medialisoiduksi* tai *medioituneeksi* kulttuuriksi. Tällaisessa kulttuurissa viestien välittämisen lisäksi media myös muokkaa ympäröivää sosiaalista todellisuutta ja ohjaa sen jäsenien toimintaa. Medialisoitunutta kulttuuria pidetään erityisesti modernin yhteiskuntajärjestyksen ilmiönä, jossa yksilön asema yhteiskunnassa määrittyy yhä selkeämmin erilaisten teknologisten viestivälineiden kautta. (Sumiala & Tikka 2013, 170.) Seppänen ja Väliverronen (2012, 41) kirjoittavat, että jos esimerkiksi kännykästä loppuu akku, tai työpaikan tietokoneverkko kaatuu, päivän normaali kulku häiriintyy. Viestintävälineistä on tullut niin itsestään selvä osa arkisia rutiineja, että niiden merkityksen huomaa usein vasta kun jotain odottamatonta tapahtuu.

Yhteiskunnan medioitumista voidaan tarkastella sekä makro- ja mikrotasolla. Makrotasolla kyse on instituutioiden ja organisaatioiden välisistä suhteista ja mikrotasolla kyse on ihmisten arkielämästä sekä vuorovaikutuksesta median ja teknologian kanssa (Seppänen & Väliverronen 2012, 41). Makrotason medioituminen on nähtävissä lähes kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla kuten politiikassa, tieteessä tai viihteessä, kun instituutiot ovat

tulleet riippuvaisiksi mediasta tai julkisuudesta. On käytännössä mahdotonta ajatella esimerkiksi nykypäivän poliittista kenttää tai viihdeteollisuutta ilman median vaikutusta. Väliverronen ja Seppänen (2012,42) esittävät, että myös poliitikot ovat hyväksyneet median pelisäännöt, jotka suosivat vahvoja persoonia, vaikeiden asioiden yksinkertaistamista sekä selkeitä vastakkainasetteluja. Tämän toimintakulttuurin omaksumalla poliitikot pääsevät esiintymään median näyttämöllä ja edistämään puolueensa agendan lisäksi myös omaa uraansa tehokkaammin. Poliitikassa on viime vuosikymmeninä ollut myös tyypillistä, että media on ottanut yhä isomman roolin poliittisena toimijana sen sijaan, että toimisi ainoastaan tarkkailijana tai tiedon välittäjänä (Seppänen & Väliverronen 2012, 42-43).

Mikrotason medioitumisen voidaan nähdä koostuvan ainakin muutamasta piirteestä. Ensinnäkin arkista vuorovaikutusta on tullut täydentämään teknologisia välineitä, jotka eivät korvaa perinteistä vuorovaikutusta, vaan sulautuvat osaksi muuta sosiaalista kanssakäymistä. Erityisesti nuorten kokemuksessa nettiyhteisöt tai viestivälineet eivät ole muusta todellisuudesta erillisiä ”maailmoja”, vaan asettuvat luontevaksi osaksi arjen verkostoja. (Seppänen & Väliverronen 2012, 42.) Toiseksi ihmisten identiteetti ja maailmankuva perustuu vahvasti erilaisiin medioihin ja esimerkiksi käsitys itsestä yhteisön tai ryhmän jäsenenä muodostuu ainakin osittain mediassa esitettyjen kuviteltujen yhteisöjen kautta. Kuvitellun yhteisön käsite on kotoisin politiikan tutkija Benedict Andersonilta vuoden 1983 samannimisestä teoksesta. Teoksessa Anderson esittää, että kuvitellun yhteisön sidos perustuu muuhun kuin kasvokkaiseen vuorovaikutukseen, kuten jaettuun ajatukseen tai tunteeseen, jonka alkuperä voi olla esimerkiksi täysin mediavälitteinen. Median rituaalit, mediatapahtumat ja erilaiset mediaesitykset ovatkin nykypäivänä yhteisöllisyyden rakentajia, jossa yksilöt jakavat ajattelutapoja, kokemuksia ja tunteita olematta fyysisesti läsnä toistensa kanssa. (Seppänen & Väliverronen 2012, 114.)

Mediaesitykset myös sitovat ihmisiä yhteen hyvin monimutkaisilla prosesseilla, joissa mainonta ja mielikuvat luovat kuvitellun yhteisön, jota voidaan ylläpitää ja tuottaa sosiaalisen median välityksellä. Esimerkiksi tuotemerkit voivat synnyttää hyvin tiiviitä ”brändiheimoja”, joissa yksilö voi kulutusvalinnoillaan asettua osaksi verkkoyhteisöä. Verkkoyhteisöt voivat tarjota esimerkiksi keskustelupalstoja, vertaisapua tai omia uutissivuja brändin kuluttajille. Näihin osallistumalla yksilö voi ottaa kulutusvalintansa hyvin näkyväksi osaksi myös omaa digitaalista julkisivuaan ja luoda sosiaalista distinktiota myös verkossa. (Seppänen & Väliverronen 2012, 123.)

Anderson kirjoitti teoksensa kuvitelluista yhteisöistä ennen internetin aikakautta, ja hänen ajatuksensa siitä, että oikeastaan kaikki kasvokkai-kontakteihin perustuneita kyliä

suuremmat yhteisöt ovat kuviteltuja. on mielenkiintoinen näin sosiaalisen median aikana. Vaikka teesi kuvitellusta yhteisöstä sinänsä pätee edelleen, voisi myös argumentoida, että sosiaalinen media ja internet ovat tuoneet kuviteltuja yhteisöjä huomattavasti lähemmäs ”autenttisia” yhteisöjä ja ainoa merkittävä ero olisi fyysisen läsnäolon puute. Anderson itsekin esittää, että yhteisöjä ei tule arvottaa eikä niiden erotteluperusteena tule käyttää niiden ”aitoutta” vaan tapoja, jolla ne on kuviteltu. (Seppänen & Väliaverronen 2012, 114-115.)

1.2.1 Mediaesitykset representaatioina todellisuudesta

Media on siis väline, joka välittää todellisuutta ja tapahtumia sen kuluttajalle. Median sisältö kuitenkin syntyy lähes poikkeuksetta harkitun prosessin tuloksena, johon kuuluu enemmän ja vähemmän tiedostettuja valintoja siitä, mitä näytetään ja miten se näytetään. Mediaesitykset ovat *representaatioita* todellisuudesta, jotka myös rakentavat todellisuutta viestinnällisessä prosessissa, jota mediatutkimuksessa usein kutsutaan *kehystämiseksi*. Sisällön tuottajat, kuten journalistit, myös liittävät representoidun ilmiön laajempiin yhteiskunnallisiin ja kulttuurillisiin diskursseihin, joiden kautta ilmiöitä tarkastellaan osana muuta maailmaa, ei ainoastaan sattumanvaraisina yksittäistapauksina. Tämän prosessin tuloksena myös ihmisen kuluttamat mediat vaikuttavat siihen millaisena hänen jokapäiväinen maailmansa näyttäytyy. (Seppänen & Väliaverronen 2012, 90.)

Representaation käsitteellä ei ole tarkkaa suomennosta, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan ”jonkin asian tai ajatuksen esittämistä sanallisten, äänellisten tai kuvallisten merkkien avulla, jossa on kyse nimenomaan representaatiosta, eli jonkin tekemisestä uudelleen olevaksi. Representaatio viittaa sekä prosessiin että lopputulokseen, eli esimerkiksi uutisjutun kirjoittamiseen ja valmiin jutun julkaisuun” (Seppänen & Väliaverronen 2012, 92). Representaatio pyrkii olemaan yleensä mahdollisimman tarkka jäljittely kohteestaan, mutta käytännössä kaikki representaatiot jäävät vajavaiseksi kuvaukseksi tapahtuneesta. Ainakaan tähän päivään mennessä teknologia ei ole vielä pystynyt luomaan keinoja, joilla tapahtumien aistillinen kokonaisuus pystyttäisiin välittämään viestintävälineiden avulla muuttumattomana ja kokonaisvaltaisena yleisölle. Seppänen ja Väliaverronen (2012, 93) viittaavat representaation käsittelyn yhteydessä belgialaisen surrealistimaalari René Magritten teokseen *Tämä ei ole piippu* (1928), joka on realistinen maalaus piipusta ja kuvan alla on teksti ”tämä ei ole piippu.” Heidän mukaansa yksinkertaisen teoksen luonne tiivistää hyvin representaation ”ongelman”, eli eräänlaisen kuilun todellisuuden ja representoidun todellisuuden välillä, samalla vihjaten, että representaatio on oikeastaan oma todellisuutensa

tai symboli, joka antaa yleisölle ainoastaan käsityksen representoidusta kohteesta. (Seppänen & Väliverronen 2012, 92-93.)

Median representaatioiden kautta voidaan siis kyllä tuottaa hyvin realistisia ja yksityiskohtaisia kuvauksia, mutta kohteesta pystytään silti esittämään ainoastaan jäljitelmä, jolla pyritään välittämään todellisuutta mahdollisimman tarkasti vastaanottajalle. *Symbolin* käsitettä käytetään myös joskus representaation synonyymina. Symboli onkin yleisesti representaatio, jolla on erityisen vahva ja vakiintunut asema kulttuurissa, hyvänä esimerkkinä valtion vaakuna tai lippu (Seppänen & Väliverronen 2012, 93). Symbolit ovat toki vahvasti läsnä myös mediassa, mutta koska mediat yleisesti toimivat ajankohtaisten ja uusien ilmiöiden ympärillä, on representaation käsite symbolia relevantimpi tässä yhteydessä. Representaatio voi muuttua symboliksi median avulla, mikäli sitä toisinnetaan riittävästi tai se muilla keinoin toistuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Kuten aikaisemmin mainitsin, mediasisältö luodaan enemmän tai vähemmän tiedostettujen prosessien kautta, jossa valitaan mitä ja miten näytetään. *Representaation politiikaksi* kutsutaan valintoja, joiden tuloksena median representaatiot syntyvät (Seppänen & Väliverronen 2012, 94). Termi *politiikka* viittaa tämän yhteydessä siihen, että näillä valinnoilla on sekä kulttuurillisia ehtoja että yhteiskunnallisia seurauksia: Mitä valinnat kertovat toimittajasta tai mediasta, joka sen julkaisi? Mitä valinnat kertovat kuvatun ilmiön yhteiskunnallisesta tai kulttuurisesta asemasta? Kenelle sisältö on suunnattu tai jopa tarkasti räätälöity? Nämä kysymykset ovat näkemykseni mukaan myös vastamedian tutkimisen ytimessä, sillä jos median representaatiot ovat väistämättä poliittisia, on ymmärrettävää, että niille syntyy niitä haastava vastavoima.

Seppänen ja Väliverronen (2012, 95) viittaavat brittiläiseen kulttuurintutkija Stuart Halliin, joka on teoretisoitunut representaation politiikkaa. Hänen mukaansa merkityksistä neuvotellaan, sovitellaan ja kiistellään, mutta representaatiot ovat siinä mielessä jaettuina, että ymmärrämme suunnilleen mitä toiset meille viestivät erimielisyyksistä huolimatta. Tämä ajatus kulttuurista jaettuina kulttuurisina merkityksinä tulee lähelle Emilé Durkheimin ideaa kollektiivisista representaatioista, joiden avulla ihmiset ilmaisevat yhteenkuuluvuutta ja yhteisiä arvoja, samalla kiinnittäen yksilön yhteiskuntaan sosiaalisen kanssakäymisen ja instituutioiden kautta. (Seppänen & Väliverronen 2012, 95-96.)

Internetin ja sosiaalisen median voi nähdä jossain määrin rikkovan Hillin kuvaamaa jaettua ymmärrystä representaatioista. Keskustelukulttuurien muuttuessa monimuotoisemmiksi, yhteisöjen muuttuessa globaaleiksi ja sosiaalisen tiedostavuuden ollessa vahvassa nousussa länsimaisessa kulttuurissa, syntyy myös uudenlaisia haasteita merkityksien jakamiselle.

Kuten Seppänen & Väliverronen (2012, 96) kirjoittavat: ”Emme voi koskaan hallita täysin sanojen tai kuvallisten representaatioiden merkityksiä ja viestimme voivat sisältää merkityksiä, joita emme ole tietoisesti tarkoittaneet”.

1.2.2 Kehystäminen

Claes de Vreese kirjoittaa (2005, 51), että median tärkeimpiä keinoja yleisen mielipiteen muodostamiseen tai muokkaukseen on käsiteltyjen aiheiden kehystäminen tietyllä tavalla. Näiden kehysten tulkinta eli *kehysanalyysi* on saanut merkittävästi huomiota myös kommunikaatio- ja mediatutkimuksessa viime vuosikymmeninä median yhteiskunnallisen roolin muuttuessa yhä vahvemaksi ja ympärivuorokautisten uutispalveluiden muuttuessa alan standardiksi. Kehysanalyysin juuret ovat Erving Goffmannin työssä ja erityisesti vuonna 1974 julkaistussa, laajalti tunnustetussa teoksessa *Frame analysis – an essay on the organization of experience*. Teoksessa hänen tavoitteenaan on omien sanojensa mukaisesti ”erotella ymmärryksen kehyksiä yhteiskunnassa ja sen tapahtumista sekä analysoida niitä vaikutteita, joille nämä kehykset ovat alttiita”. Goffmannille kehykset edustavat kaikessa sosiaalisessa toiminnassa esiintyvää tilanteiden ja tapahtumien tulkintaa, jota ohjaavat ympäristö ja subjektin vuorovaikutus ympäristön kanssa. (Goffmann 1974, 9-10.) Koska ihmisen ei ole mahdollista tehdä tapauskohtaista arviointia jokaisesta kohtaamastaan tilanteesta tai tapahtumasta, ymmärryksen kehyksien avulla yksilöiden on mahdollista toimia monimutkaisessa ympäristössä ja samalla kategorisoida oman elämänsä tai maailman elementtejä ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Kehyksien kautta yksittäiset tapahtumat myös asettuvat osaksi ihmisen muuta elämää ja näin myös merkityksellistävät yksilön kokemuksia.

Robert Entmanin (1993, 51) mukaan kehystäminen koostuu *valinnasta* ja *priorisoinnista*, jossa valitaan joitakin havainnoidun todellisuuden piirteitä ja tehdään ne keskeisiksi viestissä, jotta voidaan edistää esimerkiksi tietynlaista ongelman määrittelyä, tulkintaa, moraalista arviointia tai ratkaisuja. Käytännön tasolla esimerkiksi lehtijutun yhteydessä kehystäminen voi tarkoittaa sitä, miten kuva on rajattu kuvaushetkellä tai jälkikäsitelyssä. Uutiskuvassa kuvaaja nostaa esiin joitakin todellisuuden osia ja jättää jotain näyttämättä. Kehystäminen kuitenkin viittaa viestinnässä paljon muuhunkin kuin pelkkään konkreettiseen rajaamiseen ja sillä viitataan prosessiin, jossa viestinnällistä sisältöä tuotetaan valintojen ja muokkauksen avulla. Aikaisemmin käsitelty median representaation politiikka muodostuu paljolti juuri kehystämisenä, kun journalistit rakentavat maailman tapahtumista

tietyntyyppisen kuvan kielellisillä, visuaalisilla ja äänellisillä keinoilla. (Seppänen & Väliaverron 2012, 97.)

Kuten useimmilla ihmisillä, myös toimittajilla on työssään monia vakiintuneita rutiineja. Sosiologi Gaye Tuchman tarkasteli 1970-luvulla toimittajien työssään käyttämiä toimintamalleja ja työtapoja, joiden avulla heidän oli mahdollista prosessoida suuria määriä tietoa ja tehdä alalla vaadittuja nopeita päätöksiä. Nämä rutiinin ohjaamat valinnat kuitenkin Tuchmanin mukaan kategorisoivat myös lukijoiden arkielämää ja tulkintoja todellisuudesta. (Tuchman 1973, 129.)

Yksi keskeisimmistä toimittajien rutiineista tai työkaluista oli uutisten kategorisoiminen tai tyypittely, jotka heijastivat journalistin työn käytännön työskentelyä, mediaorganisaation toimintamalleja sekä käsiteltävien tapahtumien luonnetta. Tuchmanin mukaan jutut jaettiin karkeasti ”pehmeisiin” ja ”koviin” uutisiin, jonka lisäksi ne jaoteltiin joko kehittyviksi (*developing*), jatkuviksi (*continuing*) tai välittömiksi (*spot news*) ja jokaisen kategorian uutisia työstettiin sekä esitettiin eri tavalla. Esimerkiksi ns. koviin uutisiin, jotka edustivat isoja, ajankohtaisia ja yllättäviä tapahtumia, reagoitiin nopeasti ja niistä pyrittiin tuottamaan sisältöä mahdollisimman nopeasti, kun taas ”pehmeiden” uutisten käsittely ei tarvinnut olla ajankohtaista vaan ne saattoivat kuvata viikon tai kahden takaisia tapahtumia. Kevyiden uutisten kohdalla olikin yleistä, että uutisia tai niiden osia valmisteltiin päiviä tai viikkoja ennen niiden julkaisua ja niissä valittiin tarkasti esille tuotavat asiat. Tuchman puhuu myös yllättävien ja kehittyvien tapahtumien, kuten onnettomuuksien, yhteydessä esitettävistä rekonstruoiduista faktoista, eli olettamuksista. Esimerkiksi lentokoneonnettomuuden yhteydessä esitettävät faktat ovat usein hyvin rajallisia. Voidaan ehkä varmasti sanoa, että mihin kellonaikaan ja minne kone tippui tai kertoa lentokoneen matkustajaluku, mutta lähes kaikki muut yksityiskohdat ovat usein median valitsemissa olettamuksissa, joilla kehystetään tapahtumaa. Mediassa saatetaan nostaa esimerkiksi esille lentoyhtiön historia, tippuneen lentokoneen tausta tai tekniset piirteet, sääolosuhteet tai terrorismi, vaikka minkään näiden vaikutuksesta tapahtuneeseen onnettomuuteen ei voitaisi vielä olla varmoja. Nämä faktat ja oletukset mitä kehittyvän uutisen alkuvaiheessa esitetään muuttuvat Tuchmannin mukaan tarkemmiksi mitä enemmän tapahtunutta tutkitaan ja journalismissa tämä epävarmuus kuitataan ”tarinan kehitymisellä”. (Tuchman 1973, 117-124.) Nämä ovat siis muutamia esimerkkejä journalistisen prosessin ja ilmiöiden kehystyksen vaikutuksesta todellisuuden välittymiseen mediassa.

Koska media paljolti määrittelee yhteiskunnalliset puheenaiheet ja erilaiset yhteiskunnalliset tahot pyrkivät jakamaan omat kehyksensä mediavälitteisesti, voi median yhteiskunnallisen

ja sosiaalisen vaikutusvallan ymmärtää syntyvän juuri kehystämisen kautta. Seppänen ja Väliverronen (2012, 99) viittaavat tässä yhteydessä Pierre Bourdieun symbolisen pääoman konseptiin, joka on heidän mukaansa vahvasti läsnä mediakentällä. Symbolinen pääoma on ”muoto, jonka muut pääomat ottavat tullessaan havaituiksi ja tunnustetuiksi legitiimeiksi” (Seppänen & Väliverronen 2012, 183). Mistä tahansa, materiaalisesta omaisuudesta, ideasta, puhetavasta tai sosiaalisesta suhteesta voi muodostua symbolista pääomaa, mikäli niiden merkitykset ovat tunnustettuja ja näin edistävät niiden omistajan statusta tai mahdollistavat sosiaalista toimintaa. Symbolisen pääoman hankkiminen on kaiken mediassa tapahtuvan yhteiskunnallisen valtakamppailun ytimessä ja riippuvainen mediajulkisuudesta, sillä eri toimijat oikeuttavat toimintaansa ja haastavat kilpailevia kehyksiä jatkuvasti mediassa. Tämä ”kamppailu” tapahtuu pääasiassa tiedottajien, pr-ammattilaisten ja mainoskampanjoiden kautta, jotka kehystävät ilmiötä toimeksiantajansa edun mukaisesti (Seppänen & Väliverronen 2012, 100).

2. VASTAMEDIA

2.1 Mitä on vastamedia?

Ennen kuin aloitetaan tarkastelemaan tarkemmin vastamediaa, on hyödyllistä tehdä jaottelu *vastamedian* ja *valeuutisen* välille. Vastamedia on siis julkaisu, joka näkee itsensä perinteisen valtamedian vastavoimana, ei sitoudu journalistisiin käytäntöihin ja käsittelee teemoja usein näkökulmista, joita valtamedia ei tuo esille. Julkisessa keskustelussa nämä näkökulmat kuvataan usein äärioikeistolaisina tai rasisina, mutta periaatteessa vastamedialla ei ole suoraa yhteyttä näihin, vaan ne ovat enemmänkin nykyisen mediadiskurssin konnotaatio. Valeuutinen taas on tarkoituksella ja tietoisesti valmistettu valhe, joka pyritään naamioimaan uutiseksi (Haasio ym. 2017, 103). Toimittaja Johanna Vehkoo määrittelee valeuutisen ”harhautustarkoituksessa tehdyksi tekstiksi (tai videoksi), joka matkii ulkoisesti journalismia, mutta ei ole sitä” ja hänen mukaansa valeuutisten motiivina on yleisesti ”raha, huijaamisesta saatu tyydytys tai poliittiset pyrkimykset” (Noppari & Hiltunen 2018, 238). Ilmiöt eivät siis ole synonyymeja, vaikka ne usein näin esitetään.

Kuten alussa jo mainitsin, näistä sivustoista käytetty termistö ei ole vakiintunut ja suomalaisia vastamedioita on kutsuttu mm. vihasivustoiksi, vaihtoehtomedioiksi, räyhämedioiksi, valemedioiksi ja eliitin vastainen medioiksi. Vaikka näille uusille medioille

ei olekaan vakiintunut varsinaista virallista kutsumanimeä, termi ”vastamedia” on valittu moneen ilmiötä käsittelevään tutkimukseen sen suhteellisen neutraalin ja ilmiötä kuvaavan luonteen vuoksi. (Peltonen & Palokangas, 2018.) Koska kyseessä on kuitenkin varsin uusi ilmiö, käytettävästä termistä ei ole varsinaista konsensusta. Esimerkiksi Riku Neuvosen (2015, 1) mukaan käsite on liian myönteinen ja termi *valemedia* kuvaa ilmiötä huomattavasti paremmin. Myös Yleisradion toimitusjohtajaksi nimetty Merja Ylä-Anttila on kommentoinut Twitterissä (@merjaya, 23.02.2016), että ”[...]voisiko ala yht.sopia että käytetään valemedia nimitystä eikä ”hienoa” vastamedia nimitystä” [sic].

Valemedia on kuitenkin terminä hankala, koska sen määritelmä on hyvin epäselvä erityisesti julkisessa keskustelussa. Tämä myös rajoittaa sen käyttöä tieteellisessä kontekstissa ja Noppari ja Hiltunen kirjoittavatkin (2018, 238), että termeillä ”totuus” ja ”valhe” on hyvin dogmaattinen kaiku. Ne sopivat heidän mukaansa paremmin esimerkiksi uskonnolliseen kuin tieteelliseen kielenkäyttöön, sillä ”totuus” viittaa lopulliseen ja muuttumattomaan tietoon. Tämä ei sovi tieteelliseen käytäntöön, jossa tieto täydentyy jatkuvasti ja esimerkiksi viestinnän tutkimuksessa luovuttiin totuudesta akateemisena tarkastelupintana 1980-luvulla ja totuus alettiin käsitteellistää osaksi yhteiskunnallista kamppailua määrittelyvallasta. (Noppari & Hiltunen 2018, 238-239.) Lisäksi valeuutisen käsite on muuttunut vuosien kuluessa ja valemedioiksi on aikaisemmin nimetty hyvinkin erilaisia julkaisuja, kuten puoluelehtiä, klikkejä kalastelevia iltapäivälehtiä ja satiirisivustoja (Noppari & Hiltunen 2018, 239). Noppari & Hiltunen (2018, 243) myös huomauttavat, ettei valtaosa heidän tutkimastaan vastamediasisällöstä ollut selvästi valheellista. Juttujen ”ydin” oli tyypillisesti totta, mutta niihin on lisätty julkaisun tulkinnallinen kehys, joka kertoo, miten tapahtumaa tulee tulkita. Tämä ”lukuohje” saattoi olla esimerkiksi ingressi, kuvateksti, kuva tai otsikko. Julkaisujen kategorinen leimaaminen täysin valheellisiksi voikin antaa julkaisuille varsin perustellun mahdollisuuden ohittaa niihin suunnattu kritiikki ja näin myös vahvistaa imagoaan sorrettuina, ”totuuden” tai ”kansan” puolesta taistelevina julkaisuuina. (Noppari & Hiltunen 2018, 243-244.)

Kun käsittelyyn ottaa vielä ilmiön englanninkielisen termistön, asiasta muuttuu entistä hankalampi. Tarton yliopiston tutkija Marju Himma-Kadakas (2017, 26) kuvaa englanninkielisiä käsitettä *fake news* ristiriitaiseksi ja epämääräiseksi ja Hal Berghel Nevadan yliopistosta kirjoittaa (2017, 111), että *fake news* on terminä ylikäytetty poliittinen ase, josta on muuttunut jo merkityksetön klisee. Myös ”totuudenjälkeistä aikaa” tutkinut Johanna Vuorelma kirjoittaa (2017, 38), että valemediaksi voidaan pahimmassa tapauksessa leimata mikä tahansa mediatoimija, joka tarjoaa kriittisen näkökulman, joka on ristiriidassa

yleisen mielipiteen tai hallinnon linjausten kanssa. Samanlaista linjaa edustaa Katja Valaskivi journalismin, median ja viestinnän tutkimuskeskus Cometista, jonka mukaan yritys jakaa internetissä leviävä sisältö oikeisiin ja valeuutisiin on mahdoton tehtävä, joka pahimmillaan uhkaa yhteiskunnallisten instituutioiden luotettavuutta. Hänen mukaansa ”valeuutinen”-käsitteestä olisi hyvä luopua, sillä termiä käytetään poliittisena lyömäaseena aina kun julkaistu tieto ei miellytä. (Partti 2018.) Myös suomalainen faktantarkastussivusto Faktabaari (faktabaari.fi, 2018) kirjoitti raportista ”Moniulotteinen lähestymistapa disinformaatioon”, jossa muiden faktantarkastukseen liittyvien suositusten lisäksi kehoitetaan ”valeuutinen”-sanon korvaamista analyttisemmällä disinformaatio-termillä koko EU-tasolla.

Näistä selvistä määritelmällisistä ongelmista huolimatta valemedia ja -uutinen termeistä ei ole haluttua luopua julkisessa keskustelussa. Tämä voi mahdollisesti johtua siitä, että neutraalien termien on pelätty normalisoivan vihamielisiä tai rasistisia sivustoja julkisessa keskustelussa. Esimerkiksi Ruotsin vastamedioita tutkinut Kristoffer Holt törmäsi juuri tähän kritiikkiin, kun kuvasi näitä verkkojulkaisuja maahanmuuttokriittisiksi vaihtoehtomedioiksi. Holtin arvostelijoiden mukaan neutraali käsite legitimoii näitä julkaisuja ja antaa niille totuusarvoa. Kriitikoiden mielestä julkaisuja olisi tullut kutsua salaliitto- tai valemedioiksi. (Noppiari & Hiltunen 2018, 241.)

Aihetta käsiteltäessä tulee myös huomioida, että kun termillä *vastamedia* tarkoitetaan valtaviiran kontekstissa sateenvarjokäsitettä poliittisesti konservatiivisista, maahanmuutto- ja islamkriittisistä marginaalijulkaisuista, termeillä valemedia ja *fake news* viitataan myös valtamediaan kohdistuvaan kritiikkiin juuri tässä marginaalissa toimivien medioiden ja muiden toimijoiden puolelta. Esimerkiksi MV-lehti pyrkii kääntämään koko termistön pääläelleen käyttäen toistuvasti termiä valemedia suomalaisesta valtamediasta (Haasio ym. 2017, 104). Myös Yhdysvaltojen presidentti Donald Trump on tunnut tunnetuksi valtamedian epämieluisien uutisten leimaamisesta valeuutisiksi. Vastaava esimerkki kuitenkin löytyy myös Suomesta, kun Sipilän hallituksen puolustusministeri Jussi Niinistö syytti Yleisradiota valeuutisista koskien Venäjän ja Suomen kaksoiskansalaisten kohtelua Suomen puolustusvoimissa (Noppiari & Hiltunen 2018, 239). Termi siis voi toimia retorisenä aseena sekä valta- että vastamedian edustajille.

Vaikka monet vastamediajulkaisut käyttävät itsekin termiä vastamedia, ei julkaisujen lukijakunnan keskuudessakaan ole täydellistä konsensusta asiasta, kuten Essi Sutisen ja Panu Vuoren (2018) netnografinen journalistiikan kandidaatintutkielma MV-lehden Mitä vielä -keskustelufoorumien käyttäjistä huomasi. Vaikka tutkielman otanta olikin suhteellisen

pieni, se antoi mielenkiintoisia näkökulmia vastamedioita seuraavien ihmisten näkemyksiin mediasta. Sutisen ja Vuoren (2018, 31) mukaan käyttäjät paheksuivat termiä ”valedia”, koska näkivät että MV-media ja muut vastamediat tekivät töitä isänmaallisuuden, oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden puolesta ja yhdistivät valedian käsitteen nimenomaan valtamediaan. Myös ”vastamedia” koettiin joidenkin foorumin käyttäjien keskuudessa negatiiviseksi ja termit ”vaihtoehtomedia”, ”rehtimedia”, ”aitomedia” tai ”kansalaismedia” olivat käyttäjien mukaan huomattavasti kuvaavampia. Kommentteja lukiessa nousee huomio, että kirjoittajien näkökulmasta lähes kaikki julkisuudessa vastamediaista käytetty termistö on harhaanjohtavaa valtapeliä, jolla pyritään kyseenalaistaan julkaisujen luotettavuus. Tässä yhteydessä tulee muistaa, että Mitä vielä -foorumin käyttäjät edustavat ainoastaan pientä, aktiivista osaa kyseisen julkaisun kuluttajista. Lehden varsinaisesta lukijakunnasta tai heidän arvoistaan ole olemassa minkäänlaista luotettavaa dataa, joten kirjoituksia ei voi pitää edustavina lehden lukijoiden näkemyksistä.

MV-lehteä tutkineet Elina Noppari ja Ilmari Hiltunen kirjoittavat (2018, 255) että lehden lukija-tekijöihin, eli sisällöntuottajiin, oli hyvin haastavaa saada yhteyttä. Yhteystietoja ei löytynyt ja yhteydenottolomakkeeseen ei usein saatu vastausta, joka mahdollisesti johtuu siitä, että yliopistotutkijat samaistettiin julkaisuissa kritisoitavaan eliittiin tai vihervasemmistoon, jonka kanssa ei haluta tehdä yhteistyötä. Ne, jotka tavoitettiin, saattoivat kieltäytyä haastattelusta myös julkisen leimautumisen pelossa.

Vastamedian sekä verkon populistisen sisällön usein esitetään puhuttelevan erityisesti yhteiskunnallisten rakennemuutosten ja globalisaation ”häviäjiä”, eli työttömiä, matalasti koulutettuja sekä ikääntyneitä. Tämä on kuitenkin yksinkertaistavaa, sillä esimerkiksi radikaalin oikeiston kannattajissa on tutkitusti mukana hyvin toimeentulevia, korkeasti koulutettuja sekä yrittäjiä. Myös Nopparin ja Hiltusen haastattelut osoittivat, että vastamediaa seuraava joukko on kirjavaa eikä kuluttajia voi heidän mukaansa leimata homogeenisiksi oikeistonationalisteiksi. Vaikka haasteltavat esittivätkin kansallismielisiä näkökulmia, heidän suhtautumisensa sekä etnis-kulttuurilliseen että poliittiseen nationalismiin oli vaihtelevaa. Myös suhtautuminen vastamedioihin oli haastateltavissa monimuotoista. Osa saattoi liittää julkaisuihin hyvinkin vallankumouksellisia ajatuksia, mutta osa suhtautui julkaisuihin kriittisesti tai eivät ottaneet sisältöä täysin tosissaan. Osa lukijoista seurasi lehtiä myös puhtaasti viihdearvon ja niiden ”kumartelemattoman” tyylin vuoksi. Myös lehtien puoluepoliittinen sitoutumattomuus nähtiin positiivisena piirteenä. Lukijat myös korostivat, että julkaisuja tulee kuluttaa ”oikein”, eli jutuissa pitää osata lukea

provokaatiota ja ironiaa sekä verkon keskustelukulttuuriin sidoksissa olevia ilmaisuja, joita ei tule ottaa tosissaan. (Noppari & Hiltunen 2018, 254-256.) Tämä medialukutaidon korostaminen on mielenkiintoinen huomio, jos todella halutaan ymmärtää vastamedioiden toimintamekanismeja sekä niitä keinoja, joilla ne houkuttelevat lukijoita.

Vaikka haastateltavien näkemykset olivatkin hyvin monimuotoisia, luonnehti jonkinasteinen konservatismi lähes kaikkia vastaajia. Valtamediaa kritisoitiin toisaalta vihervasemmistolaisten ja liberaalien arvojen, mutta myös oikeistolaisen markkinaliberalismin edistämisestä. Vasemmistolaisten arvojen nähtiin ohjaavan mm. maahanmuutto-, sosiaali- ja kulttuuripolitiikkaa, kun taas taloutta ohjasivat liberalistisen markkinatalouden pelisäännöt. Valtamedian näkökulmat erityisesti maahanmuutosta, EU:sta ja erilaisesta ”suvaitsevaisuudesta” koettiin kapeina ja tavoitteellisina kasvattaa lukijoistaan ”oikein ajattelevia”. Tässä yhteydessä Noppari ja Hiltunen viittaavat, että globalisaatiokehityksen onkin esitetty luovan perinteiselle puoluekentälle vaikeasti sijoitettavan joukon, jonka arvot ovat oikeistokonservatiivisia, mutta jotka suosivat vasemmistolaista talouspolitiikkaa. Nopparin ja Hiltunen mukaan haastateltavat kokivatkin, että he eivät löytäneet valtamediasta omaa maailmankuvaansa tukevaa sisältöä, koska konservatiivisia arvoja ei esitetä mediassa relevantteina. Tutkija Daniel C. Hallin on määritellyt vastaavan journalistisen ilmiön *poikkeavuuden sfääriksi*, johon kuuluvia mielipiteitä ei esitetä yhteiskunnallisen keskustelun arvoisina. Poikkeavuuden sfäärin lisäksi Hallin esitti myös *konsensuksen sfäärin* ja *legitiimin erimielisyyden sfäärin* käsitteet. Konsensuksen sfääriin kuuluvat ne asiat, mitkä esitetään luonnollisina, riidattomina ja yleisesti hyväksytyinä, ja legitiimin erimielisyyden sfääriin kuuluvat aiheet, joista voidaan käydä julkista debattia ja joissa kuullaan useita eri osapuolia. Tiivistetysti vastamedioita siis kulutettiin ainakin sen vuoksi, että lukijat kokivat heidän mielipiteidensä kuuluvan poikkeavuuden sfääriin. (Noppari & Hiltunen 2018, 256-257.)

Modernin vastamedian voi myös nähdä edustavan vaihtoehto- ja kansalaisjournalismin perinnettä. Heikki Kuutti (2006, 248) määrittelee vaihtoehtojournalismin ”journalismiksi, joka jonkin tai joidenkin keskeisten piirteittensä osalta poikkeaa aikansa valtavirtajournalismin yleisistä käytännöistä. Vaihtoehtojournalismin voi nähdä pyrkivän uudistamaan journalismin sisältöä ja muotoa, journalismin ja yleisön suhdetta sekä journalismia itseilmaisun foorumina. Vaihtoehtojournalismi hylkii ammatillisuutta ja sen voi nähdä kritiikiksi perinteistä uutis- ja faktajournalismia kohtaan, jossa journalistilla on hyvin rajoitetut mahdollisuudet ilmentää omaa subjektiaan. Vaihtoehtojournalismia voi esiintyä sekä tavanomaisissa että vaihtoehtoisissa joukkoviestimissä.” Monet kansainväliset

vastamediat kuten *Infowars*, *Breitbart news network* ja *The gateway pundit* määrittävätkin itsensä usein vaihtoehtomediaksi. Vaihtoehtomediat eroavat valtamediasta pääasiassa sisällön, tuotantotavan ja jakelun puolesta, ja vaihtoehtomedioiden piiriin kuuluukin iso kirjo erilaisia ideologioita ja ajatusmaailmoja. Tässä tutkimuksessa käsiteltävät vastamediat kuitenkin eroavat perinteisestä vaihtoehtomediasta siten, että vaihtoehtojournalismilla on ollut vahvat yhteydet vasemmistolaiseen ajatteluun erityisesti Yhdysvalloissa jo 1960-luvulta saakka. (Haasio ym. 2017, 102.)

Kansalaisjournalismin Kuutti (2006, 90) puolestaan määrittelee ”[...]journalistiseksi suuntaukseksi, joka painottaa erityisesti sanomalehdistön paikallisjournalistista tehtävää toimia aktiivisena yhteiskunnallisen keskustelun synnyttäjänä ja foorumina. [...]Kansalaisjournalismi on syntynyt pitkälti kritiikkinä perinteisen journalismin byrokratisoitumiselle ja median muuttumiselle eliittien keskinäiseksi puheeksi”. Erityisesti kritiikki medioiden byrokratisoitumista ja muuttumista eliitin kentäksi on erityisen näkyvässä asemassa vastamedioiden sisällössä ja toimii myös tärkeänä osana median valtapelistä riippumatonta imagoa.

Vastamedian vapaamuotoinen luonne on tietystä mielessä näiden julkaisujen vahvuus ja heikkous. Vaikka julkaisut voivatkin periaatteessa käsitellä sellaisia teemoja ja näkökulmia mistä valtamedia ei uutisoi ja näin myös tuottaa tarpeellisia kriittisiä näkökulmia, niissä julkaistun sisällön todenperäisyydestä on hyvin vaikea saada varmuutta. Merkittävä syy on se, että lehtien viittaustavat ovat hyvin puutteellisia ja lehdillä on käytäntönä viitata muihin vastamedioihin. Vuorelma ja Korvela kirjoittavat (2017, 11), että vaikka vaihtoehtoiset mediat saattavatkin esittää oikeutettua kritiikkiä liittyen valtamedian kyvyttömyyteen tarjota kriittistä, monipuolista ja laadukkaasti tuotettua tietoa yhteiskunnallisesti tärkeistä asioista, niiden tavoitteena voi myös olla salaliittoteorioiden tai vihamielisen propagandan levittäminen. Median omistuksen keskittyminen harvoille suuryrityksille ja aikaisemmin käsittelemäni mediakonvergenssi onkin tuonut mukanaan perustellun epäilyn siitä, että valtamedian näkökulmat olisivat yksipuolistuneet (Haasio ym. 2017, 102). Vaikka kritiikki valtamediaa kohtaan olisikin siis perusteltua, pelkkä valtamedian haastaminen ei riitä kertomaan toimijan motiiveista tai tiedon laadusta (Niemi & Houni 2018, 14).

Vastamediassa esiin pääsevät sellaiset aiheet ja henkilöt, joista perinteinen media ei kiinnostu tai joiden agenda tai arvoja se ei hyväksy (Niemi & Houni 2018, 14). Haasion ym. (2017, 116) mukaan esimerkiksi MV-lehti käyttää omalle agendalleen suopeita akateemikoita asiantuntijoina saadakseen omalle näkemykselleen tai ilmiön kehystykselleen painoarvoa, ja nämä ovat niitä harvoja tapauksia, joissa jutun kirjoittaja mainitaan. Haasio

ym. (2017, 116-117) myös kirjoittavat, että ei ole merkitystä kuinka perehtyneitä nämä asiantuntijat ovat kommentoimaansa aiheeseen vaan heidät valitaan arvostetun akateemisen oppiarvon ja soveltuvien mielipiteiden perusteella. Agendan edistäminen onkin ehkä merkittävin lehtien sisältöä määrittävä tekijä. Noppari & Hiltunen (2018, 245) esittävät, että vaikka valtaosaa vastamedioista voidaankin pitää selvän poliittisina, ne eivät ole puoluepoliittisia, sillä lehdet eivät kiinnity puolueeseen vaan nimenomaan teemoihin ja agendaan. Lehdet saattavat esimerkiksi suhtautua tiettyyn politiikkoon vuoroin positiivisessa ja vuoroin negatiivisessa valossa riippuen hänen kommentistaan liittyen lehden arvoihin. Lehtien toiminta ei perustukaan perinteiseen puolue- tai luokkapoliittikkaan, vaan niiden toimintaa voi kuvata *refleksiivisenä politiikkana*, jossa lehtien toimijat reagoivat ajankohtaisiin aiheisiin ja valitsevat asiat, joita edistävät julkaisujen kautta (Noppari & Hiltunen 2018, 246). Tämä näkyy Nopparin ja Hiltusen (2018, 245-246) mukaan myös siinä, miten lehdet argumentoivat oman agendansa puolesta. Lehdissä esimerkiksi esitetään usein huolta naisten tasa-arvosta ja oikeuksista osana maahanmuuttovastaista argumentointia, vaikka samalla esitetään rankkaa kritiikkiä feminismiä kohtaan ja esitetään hyvin halventavia loukkauksia esimerkiksi julkisuudessa esiintyviä feministejä kohtaan. Vastaavasti myös seksuaalivähemmistöjen heikko asema islamilaisessa maailmassa valjastetaan lehtien maahanmuuttovastaiseen agendaan, samalla kuitenkin vastustaen kyseisten vähemmistöjen tasavertaisia oikeuksia ja korostaen perinteisiä sukupuolirooleja sekä perhemalleja. (Noppari & Hiltunen 2018, 256.)

2.1.1 Oikea Media

Oikea media on vuonna 2017 tammikuussa perustettu suomalainen vastamedia, joka omien sivujensa kuvauksen perusteella ”seuraa ja kommentoi yhteiskunnallista keskustelua ja uutisvirtaa konservatiivisesta näkökulmasta. Puolueisiin sitoutumaton julkaisu kannattaa perinteisiä isänmaallisia arvoja, yksilönvapauksia ja markkinataloutta” (oikeamedia.fi, 2018).

Nykyinen päätoimittaja Jukka-Pekka Rahkonen kommentoi Yle uutisille, että vaikka Oikea media onkin puoluepoliittisesti sitoutumaton, se on arvomaailmaltaan melko lähellä perussuomalaisia, sympatisoi Paavo Väyrysen euroskeptistä Kansalaispuoluetta ja on joissain kysymyksissä lähellä Kristillisdemokraatteja. Lisäksi hänen mukaansa Suomessa ei ole yhtään todellista oikeistopuoluetta ja jos olisi, Oikea media tukisi sitä. (Pesonen, 2017.)

On siis selvää, että vaikka OM onkin puoluepoliittisesti sitoutumaton, julkaisun lähtökohdat ovat poliittiset ja myös lehden kristillinen arvopohja on julkaisun sisällössä vahvasti läsnä. Keskeisimmät toimijat lehden takana ovat Marko Hamilo, Jukka-Pekka Rahkonen ja lehden alkuvaiheessa myös Joonas Konstig, joka kuitenkin erosi lehden toiminnasta vain muutaman kuukauden jälkeen näkemuserojen vuoksi. Lehti pyörii Hamilon mukaan pääasiassa talkoovoimin ja sen tulot muodostuvat mainostuloista sekä lukijoiden lahjoituksista. (Niemelä, 2017.)

Oikea media on myös siinä mielessä poikkeuksellinen vastamediajulkaisu, että sillä on sivuillaan mediakortti, josta löytyy perustiedot sivuston lukijamääristä, sivulatauksista, lukijoiden ikäjakaumasta sekä tietoa sivuston mainosmahdollisuuksista. Oikea media ilmoittaa tavoittavansa 45 000 lukijaa ja 200 000 sivulatausta viikoittain, joka asettaa lehden hieman suositummaksi kuin esim. Länsiväylä, Vantaan sanomat, Salon seudun sanomat tai Turkulainen. Lehden lukijakunta on lehden tietojen mukaan melko nuorta, sillä yhteensä 61% kaikista lukijoista on 18-34 -vuotiaita. Lukijoista 55% on miehiä ja 45% naisia. Lukijoiden tarkka ikäjakauma on: 18-24v 27,5%, 25-34v 33,5%, 35-44v 15,5%, 45-54v 12,5%, 55-64v 5,5% ja 65v+ 5,5%. (Oikea media, 2017.)

Päätoimittaja Jukka Rahkosen (Pesonen, 2017) mukaan OM pyrkiikin ulkoasullaan ja myös sisällöllään tarjoamaan asiallisempaa konservatiivista sisältöä ja erottautumaan MV-lehden ja monien muiden vastamedioiden ”räväkästä” tyylistä. Esimerkiksi MV-media muistuttaa hänen mukaansa iltapäivälehti Seiskaa tyyliensä sekä kirjoitustapansa osalta ja monet muut suomalaiset vastamediat ovat taas ulkoasultaan hyvin harrastelijamaisia. Lisäksi Oikea media julkaisee juttujensa yhteydessä kirjoittajan nimen, toisin kuin esimerkiksi MV-media.

2.1.2 MV-media

MV-lehti, nykyiseltä nimeltään MV-media, on todennäköisesti tunnetuin suomalainen vastamedia, joka on pyörinyt valtamediankin otsikoissa melko tasaisesti sen perustamisesta asti (Haasio ym. 2017, 101-102). MV-median perusti suomalainen Ilja Janitskin Espanjassa vuonna 2014, mutta hän myi lehden Juha Korhoselle vuodenvaihteessa 2017-2018 kun sai omien sanojensa mukaan tarpeekseen häntä häirinneistä lukijoista sekä lehden ympärillä pyörineistä ristiriidoista. Korhonen muutti lehden nimen nykyiseksi MV-mediaksi ja pyrki uudistamaan julkaisua asiallisempaan suuntaan. (helsinginuutiset.fi, 2018) Korhonen kuitenkin luopui lehdestä 31.8.2018 pyöritettyään mediaa noin yhdeksän kuukautta ja

syyskuussa 2018 Janitskin kommentoi mahdollisesti palaavansa lehden pariin (nykysuomi.com, 2018).

MV-media edustaa Suomen vastamediakentällä jonkinasteista iltapäivälehteä, jonka tarkoituksena on provosoida ja rakentaa etnisiä, kulttuurillisia ja uskonnollisia vastakkainasetteluja (Noppari & Hiltunen 2018, 248-249). Sen lisäksi että MV-lehti oli yksi varhaisimmista suomalaisista vastamedioista, myös tämä röyhkeän provosoiva tyyli onkin todennäköisesti merkittävä syy siihen, miksi juuri MV-mediaa käsitellään edelleen valtamediassa suhteellisen aktiivisesti. MV-media kuvailee etusivulla olevansa ”100 % kansalaisten asialla. Suomalaisen vapaan journalismin erikoisjulkaisu, jota suvaitsevaisto ei tunnusta lukevansa” (mvlehti.net, 2018). Haasion ym (2017, 102) mukaan MV-media totesi nyt poistetussa Facebook-profiilissaan olevansa ”perusteltu, kriittinen ja kantaaottava media niin Suomen kuin muidenkin maiden todellisesta tilasta. Faktaa ei sensuroida.”.

MV-media pyrkii esiintymään luotettavana medianana, joka Haasion ym. (2017, 115) mukaan näkyy erityisesti juttujen ”ylilähteistämisenä”. Tämä tarkoittaa suurta määrää erilaisten lähteiden käyttöä, joihin viittaaminen kuitenkin on puutteellista tai jopa virheellistä. Lisäksi lähteet saattavat sisältää viittauksia esimerkiksi yksityishenkilöiden sosiaalisen median tileihin tai muihin epäluotettaviin lähteisiin. MV-median sisältö myös tuotetaan pääasiassa kopioimalla ja yhdistellen erilaisia materiaaleja ja kuvamateriaali on lähtöisin pääasiassa sosiaalisesta mediasta. (Haasio ym. 2017, 115-116.) MV-media on myös toistuvasti saanut kritiikkiä Venäjä-mielisyydestä. Venäjän harjoittama informaatiovaikuttaminen on ylipäätään vahvasti läsnä valeuutisiin sekä ”totuudenjälkeisen aikaan” liittyvässä keskustelussa ja Venäjän usein esitetään rahoittavan sille myönteisiä ulkomaisia julkaisuja. MV-median tekijöiden mukaan kyse ei kuitenkaan ole venäjämielisen propagandan levittämisestä, vaan venäläisten lähteiden käytöllä pyritään haastamaan valtavirtamedian yksipuoliseksi koettua, NATO- ja EU-myönteistä journalismia. (Noppari & Hiltunen 2018, 250.)

2.1.3 Muut suomalaiset ja ulkomaiset vastamediat

Suomeen on syntynyt nopealla vauhdilla uusia vastamediajulkaisuja ja niille on kehitetty myös Ampparit- uutispalvelua muistuttava Murkut.org -uutisportaali, joka koostuu ainakin seuraavien vastamedioiden julkaisuista: MV-media, Oikea media, Kansalainen, Nykysuomi, PT-media, Extrauutiset, Nettiutiset ja Vastavalkea (murkut.org, 2018).

Esimerkiksi verkkolehti *Kansalainen* on vuonna 2015 toimintansa aloittanut julkaisu, joka sivujensa mukaan on kotimainen, konservatiivinen ja kansallismielinen uutissivusto, jonka tehtävänä on edistää sananvapauden toteutumista ja tarjota käyttäjilleen tarkkaa ja rehellistä uutisvirtaa ja joka toteuttaa toiminnassaan journalistisia ohjeita sekä hyvää lehtimiestapaa (kansalainen.fi, viitattu 5.12.2018). Kansalaiseen liittyy sinänsä kiinnostava tapaus perinteisen median ja vastamedian vuorovaikutuksesta vuodelta 2017, kun kaupunkilehti *Tamperealainen* sekä Kokoomuksen *Verkkouutiset* käyttivät Kansalaisen juttua lähteenään kirjoittaessaan Terhi Kiemungin erottamisesta Perussuomalaisista (Noppiari & Hiltunen 2018, 251). *Nykysuomi* puolestaan kuvaa sivuillaan olevansa ”100% itsenäinen, puolueeton ja sensuroimaton verkkolehti ja tavoitamme viikossa noin 50 000 – 100 000 lukijaa.” Lehtien tavat vakuuttaa lukijansa muistuttavat hyvin paljon toisiaan, vaikka niiden sisällössä ja agendassa saattaa esiintyä merkittäviä eroavaisuuksia.

Ulkomaisia vastamedioiksi luokiteltavia julkaisuja ovat mm. yhdysvaltalaiset Breitbart News Network ja Infowars.com, saksalainen Tichys Einblick, ruotsalaiset Nyheter idag ja Fria tider sekä ranskalainen Fdesouche. Näistä jokainen sitoutuu osaksi kansainvälistä vastamediakenttää, mutta niiden tarkastelu homogeenisenä ilmiönä ei ole mielekäästä. Lehdet nivoutuvat vahvasti oman maansa poliittisen ilmapiiriin sekä ilmiöihin, vaikka niiden retoriikassa olisikin mahdollisesti havaittavissa yhtäläisyyksiä. Tämän vuoksi en aio mennä näiden julkaisujen tarkasteluun sen syvemmin, sillä jokainen niistä edellyttäisi myös lehden lähtökohtien asettamista kansalliseen kontekstiinsa, johon tässä tutkimuksessa ei ole resursseja. Helsingin sanomain säätiön rahoittama, vielä käynnissä oleva tutkimusprojekti *Kurjistettuja kutsumassa* (totuudenjalkeinen.fi, 2018) pyrkii avaamaan Yhdysvaltojen, Suomen ja Ranskan vastamedioiden toimintatapojen yhtäläisyyksiä tarkemmin.

2.3 Vihapuhe

Vihapuhe on julkisessa keskustelussa yleistynyt käsite, jota käytetään hyvin moninaisissa yhteyksissä ja keskustelussa menevät usein sekaisin juridisesti rankaistava vihapuhe sekä arkisemmassa keskustelussa tai verkossa esiintyvä loukkaava tai epämiellyttäväksi koettu puhe (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013, 15). Suomen laki ei määrittele vihapuheen tai viharikoksen käsitettä ja vihapuheen merkitys on julkisessa keskustelussa melko epäselvä ja tulkinnanvarainen. Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksessa vihapuhe on kuitenkin määritelty seuraavasti: ”Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen. Tämä koskee niin aggressiivista

suvaitsematonta kansalaismielisyyttä kuin vähemmistöjen, siirtolaisten, ja siirtolaistaustaisten ihmisten syrjintää ja vihamielisyyttä heitä kohtaan.” (poliisi.fi, 2018.) Riku Neuvosen (2015, 117-118) mukaan yleisellä tasolla vihapuheella voidaan tarkoittaa ”yksinkertaistavaa retoriikkaa, jolla vastapuoleksi koettu ryhmä tai yksilö leimataan tai muuten esitetään kielteisellä tavalla”. Vihapuheen usein esitetään ilmenevän erityisesti internetissä ja sosiaalisessa mediassa, mutta sen käytäntöjen on arveltu siirtyvän myös muuhun julkiseen keskusteluun. (Neuvonen 2015, 241.)

Viharikoksella taas tarkoitetaan ”henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehtyä rikosta, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäkatsomusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.” (poliisi.fi, 2018.) Neuvosen mukaan (2015, 120) poliisin tietoon tulleiden viharikosilmoitusten määrä ei ole muuttunut merkittävästi viime vuosina, mutta vuosittaista heilahtelua tietysti esiintyy. Tarkasteltaessa ilmoitusten määrää vuosina 2008-2013 selvästi suurimmassa osassa viharikosilmoituksia motiivina oli rasismi (vuonna 2013 85,2%) ja toisena uskonto tai elämäkatsomus (vuonna 2013 8,8%). Rasistinen rikollisuus onkin viharikosten suurin tyyppi ja sillä tarkoitetaan yleisesti rikoksia, joiden motiivina ovat ennakkoluulot uhrin etnistä tai kansallista taustaa kohtaan (Neuvonen 2015, 122).

Vihapuheen tarkka määrittely on siis haastavaa ja ongelma tulee esille erityisesti tarkasteltaessa oikeudellisesti rangaistavan vihapuheen kriteerejä. Suomen rikoslain mukaan rangaistavaksi vihapuheeksi voidaan määritellä *kiihottaminen kansanryhmää vastaan*, *törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan* ja *uskonrauhan rikkominen*, mutta vihapuhe voi täyttää myös muiden rikosten tunnustenmerkistön. Vihapuheeksi luokiteltavien tekojen rangaistavuus juontaa Neuvosen mukaan juurensa kansainväliseen sääntelyyn, jossa kansainväliset sopimukset velvoittavat niihin sitoutuneita toimijoita noudattamaan sopimusten ehtoja, kuten erilaisia syrjinnän kieltoja. Syrjinnän kiello rodun, alkuperän tai uskonnon perusteella sisältyy jo YK:n ihmisoikeuksien julistukseen vuodelta 1948, mutta kyseinen julistus ei ole oikeudellisesti sitova asiakirja vaan ilmaus jäsenvaltioiden yhteisestä tahdosta. Yleinen jäsenmaita koskeva syrjintäkielto on kirjattu YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen, joka tuli Suomen osalta voimaan vuonna 1976. Toinen Suomen kannalta keskeinen sopimus on Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, joka tunnetaan paremmin Euroopan ihmisoikeussopimuksena. Vaikka sopimus onkin vuodelta 1953, Suomi liittyi

siihen mukaan vasta vuonna 1989 ja sopimus tuli voimaan vuonna 1990. (Neuvonen 2015, 20-23.)

Euroopan tasolla on pyritty taistelemaan vihapuhetta ja rasistista propagandaa vastaan erilaisin välinein puuttumatta kuitenkaan kansallisiin sananvapausperiaatteisiin. Näitä välineitä ovat mm. Euroopan neuvoston tietoverkkorikoksia koskeva yleissopimus, johon lisättiin vuonna 2003 rasistisia rikoksia koskeva lisäpöytäkirja, sekä vuoden 2008 Euroopan unionin neuvoston päätös puuttua rasismiin ja muukalaisvihan muotojen ja ilmaisujen torjumiseen rikosoikeudellisin keinoin. Vihapuheen kieltämistä kuitenkin vaikeuttaa oikeus sananvapauteen, johon liittyy oikeus ilmaista, julkaista ja vastaanottaa tietoa, mielipiteitä ja muita viestejä näitä ennakkoon estämättä. (Neuvonen 2015, 21.)

Internet ja tietoverkot tuovat erityisiä haasteita vihapuheen rikosoikeudelliselle käsittelylle. Esimerkiksi nykyinen rikoslain määrittely kansanryhmää vastaan kiihottamisesta sisältää kolme vaihtoehtoista tapaa, jolla viharikoksen tai -puheen tunnusmerkistön täyttävä tieto, viesti tai mielipide tuodaan julkisesti yleisön saataville. Nämä keinot ovat *yleisön keskuuteen levittäminen*, *yleisön saataville asettaminen* sekä *yleisön saatavilla pitäminen*. Näistä kaksi viimeistä määritelmää on lisätty jälkikäteen, kun tietoverkkojen merkitys tiedonvälityksessä kasvoi sekä Suomea koskevat kansainväliset sopimusvelvoitteet laajenivat. Alkuperäisessä vuonna 1970 voimaan tulleessa kansanryhmää vastaan kiihottamista koskevassa pykälässä mainittiin tekotapana ainoastaan tiedon levittäminen yleisön keskuuteen ja tämänkin määritelmä oli hyvin pelkistetty. Kuitenkin jo tällöin rangaistavuuden kriteeriksi oli määritelty sellainen tiedon levittäminen, jonka tavoitteena on saavuttaa epämääräinen joukko ihmisiä ainoastaan levittäjän lähipiirin sijaan. Tiedon levittämisessä tekijän toiminta on myös aktiivisempaa kuin kahdessa muussa kriteerissä ja levittäjän tulee pyrkiä siihen, että viesti otetaan vastaan kohdeyleisön parissa. Tämä voi tapahtua suullisesti, kirjallisesti, kuvallisesti tai sähköisesti. Neuvonen viittaa tässä yhteydessä suomalaiseen Magneettimediaan, jota levitettiin ilmaisjakelulehtenä sekä julkaistiin verkossa digitaalisessa muodossa. Lehdestä nostettiin vuonna 2013 syyte kansanryhmää vastaan kiihottamisesta, jossa vastuuseen joutuivat sekä lehden edustaja että sen kustantaja. Syyttäjä vetosi tapauksessa ilmaisjakelulehden kohdalla yleisön keskuuteen levittämiseen ja verkkosisällön kohdalla tiedon saataville asettamiseen ja saatavilla pitämiseen. (Neuvonen 2015, 89-94.)

Vastamedian tutkimisen kannalta on myös huomioitava verkkopalveluiden tarjoajan ja ylläpitäjän vastuu sivustolla levitettävästä sisällöstä. Neuvosen mukaan rikoslaissa mainittu aineiston *yleisön saatavilla pitäminen* -ehto nousee tällöin keskeiseksi, mutta sekä

ylläpitäjän että palveluntarjoajan roolit on määriteltävä sisällön tuotantoketjussa. Esimerkiksi palveluntarjoaja voi vapautua rikosoikeudellisesta vastuustaan, jos palveluntarjoajan rooli on täysin tekninen, eikä palveluntarjoaja siis osallistu lainkaan sisällön tuottamiseen. Myöskään tiedonsiirto- tai verkkoyhteyspalveluita tarjoavat toimijat, kuten operaattorit, eivät ole vastuussa välitettävän tiedon sisällöstä. (Neuvonen 2015, 94-96.)

Kansanryhmää vastaan kiihottamiseen lasketaan myös tunnusmerkistön täyttävään aineistoon linkittäminen. Tämän tarkoituksena on kriminalisoida toiminta, jolla pyritään tuomaan aineisto helpommin laajemman yleisön saataville, esimerkiksi verkkosivulla esiintyvät linkit rikosoikeudellisen tunnusmerkistön täyttävään aineistoon blogeissa, keskustelupalstoilla tai sosiaalisessa mediassa. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävään aineistoon linkittäminen tuo myös rikoksen tahallisuusharkintaan uusia piirteitä. On oltava varma, että linkitettävä aineisto on teon hetkellä sisältänyt rasistista tai vastaavaa aineistoa ja että tekijä on ollut tietoinen tästä, muuten rikoksen tunnusmerkit eivät täyty. (Neuvonen 2015, 111-112.)

Nämä verkkosisällön vihapuhetta ja sen rankaistavuutta koskevat haasteet ovatkin esimerkki siitä, että internetin yhteiskunnallinen rooli on kasvanut nopeammin kuin sen käyttöä määrittävät tai käyttäjiä suojelevat lait. Vihapuhetta ja -rikoksia edistävät ryhmät ovat olleet aina nopeita omaksuma uusia median sekä teknologian muotoja. Esimerkiksi valkoista ylivaltaa ajavat ryhmät valjastivat verkon käyttöönsä nopeasti 1980-luvulla ja Yhdysvalloissa perustettiin useita rasistisia BBS-sivustoja jo 80-luvun puolivälissä. Todennäköisesti tunnetuin varhaisista rasistisista vihasivustoista on vuonna 1995 perustettu ja vieläkin toiminnassa oleva www.stormfront.org. (Keipi ym. 2017, 53-56.)

Internetin ja vihapuheen yhteys johtuu mahdollisesti internetin roolista matalan julkaisukynnykseen media-alustana, verkon tarjoamasta anonymiteetistä sekä tiedon hakemisen ja jakamisen vaivattomuudesta. Vaikka internet laajentaakin sananvapauden ja tiedonhaun mahdollisuuksia valtavasti, se voi myös kaventaa käyttäjien näkökulmia, kun etenkin sosiaalinen media pirstaloituu pienemmiksi osajulkisuuksiksi ja yhteisöiksi. Internetin valtavan sisältömäärän vuoksi internetin käyttö rakentuu paljolti valikoinnille, jossa ihmiset hakeutuvat tuttujen aiheiden piiriin sekä valikoivat keskustelut, joita käyvät verkossa. Tämä ongelma verkkoyhteisöjen ”kaikukammioista” onkin rantautunut viime vuosina myös julkiseenkin keskusteluun. Anonymiteetti ja vaivattomuus löytää omat mielipiteet jakavaa keskusteluseuraa voikin johtaa myös ryhmänormien vahvistumiseen ja

sitä kautta mahdollisesti myös ryhmän ulkopuolisten syrjintään sekä sosiaalisen polarisaation edistämiseen. (Neuvonen 2015, 249-250.)

Medialla on paljon vaikutusvaltaa siihen, paljonko esimerkiksi internetissä tapahtuva vihapuhe saa näkyvyyttä ja media voi toiminnallaan uusintaa, mahdollistaa, estää tai rajoittaa vihapuheen leviämistä julkisessa keskustelussa (Neuvonen 2015, 243). Uutismediaa on viime vuosina useasti syytetty sosiaalisen median medialogiikan omaksumisesta, pinnallistumisesta, sensaatiohakuisuudesta ja ns. ”klikkijournalismista”. Julkisuuteen on tullut myös useita tapauksia, joissa julkisuuden henkilöt, kuten poliitikot, ovat tuottaneet rasistista tai muuten vihamielistä puhetta verkossa, jonka uutismediat ovat nostaneet näkyvään käsittelyyn. Joissain näissä tapauksissa media on lainannut tuotettua vihapuhetta suoraan, jonka myötä alun perin pienelle yleisölle suunnatut kirjoitukset ovat saaneet merkittävää julkista huomioita ja lisänneet näin vihapuheen näkyvyyttä. Tällaisissa tapauksissa uutismedian toimintaa ohjaavat ristiriitaiset intressit. Median tulisi tiedottaa yleisöä ajankohtaisista tapahtumista, mutta myös harjoittaa eettistä harkintaa sen suhteen, millaista tietoa ja missä muodossa tietoa on vastuullista välittää. (Neuvonen 2015, 251-252.)

2.3.1 Journalismin sääntely ja sananvapaus

Suomen sananvapauslain mukaan sananvapauteen ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ja median osalta se myös määrittää julkaisijan, kustantajan sekä päätoimittajan ja toimittajien oikeudelliset vastuut ja velvollisuudet (Peltonen & Palokangas 2018). Suomen poliisin sivuilla (poliisi.fi, 2018) huomioidaan, että sananvapauden piiriin kuuluvat myös sellaiset mielipiteet, jotka voidaan kokea häiritsevinä, järkyttävinä tai epämiellyttävinä, mutta sananvapauden turvin ei sallita muiden perusoikeuksien tai ihmisarvon loukkaamista. Esimerkiksi kunnianloukkaus tai kansanryhmää vastaan kiihottaminen on määritelty viharikoksiksi, kuten aikaisemmin jo käsiteltiin.

Riku Neuvosen mukaan (244, 2015) uutismedian toiminnan perustana on liberalistiseen ajatteluperinteeseen liittyvä sananvapausajattelu, jonka avulla ylläpidetään ja edistetään vapaata mielipiteenilmaisua ja tiedonvälitystä yhteiskunnassa sekä turvataan yksilöiden demokraattisia oikeuksia osallistua avoimeen julkiseen keskusteluun. Uutismedian ideaalina on yhteiskunnallisen keskustelun edistäminen ja keskusteluun osallistumisen mahdollistaminen erilaisille ja poikkeaville mielipiteille (Neuvonen 2015, 242). Uutismedia toimii siis julkisen keskustelun foorumina, tuo ilmi erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä sekä välittää tietoa yhteiskunnasta ja sen toimijoista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että media olisi

yhteiskunnassa täysin itsenäinen ja riippumaton toimija tai neljäs valtiomahti, vaan myös sen toimintaa säädellään. Suomessa tämän sääntelyn pääasiallinen keino on Julkisen sanan neuvoston määrittelemät journalistiset ohjeet. Vaikka Julkisen sanan neuvosto onkin merkittävä toimija suomalaisessa mediakentässä, se ei ole tuomioistuin, se ei käytä julkista valtaa eikä siihen kuuluminen ole välttämätöntä suomalaisille medioille. Sen perusti suomalaisten mediatalojen yhteisö vuonna 1968 ja siihen on liittynyt vuosien varrella uusia mediataloja ja julkaisuja. (jsn.fi, 2018.)

Riku Neuvonen (2015, 242) kysyy, että tuleeko monipuolisen julkisen keskustelun edistämisen tai mahdollistamisen nimessä julkaista mielipiteitä, joissa suorasti tai epäsuorasti loukataan henkilöitä tai ryhmiä? Hänen mukaansa liberalistista sananvapausteoriaa tulkitaan usein virheellisesti siten, että kukaan olisi vapaa käyttämään sananvapausoikeuttaan täysin rajoituksetta, sillä vapauden käyttöön liittyy vastuu sanoistaan sekä ymmärrys, että oikeuksia voidaan käyttää väärin. Lakien lisäksi journalistien sananvapautta rajaavat eettinen itsesääntelykoodisto, eli journalistiset ohjeet (Neuvonen 2015, 244-245.)

Vihapuhe ja vastamediat tuovat myös uudenlaisen haasteen journalistisen sananvapauden valvonnalle. Neuvosen mukaan (2015, 245) median on oltava toiminnassaan vapaa yhteiskunnallisten kysymysten ja vallankäyttäjien ankaraankin arvosteluun ilman, että sitä estetään käyttämästä sananvapauttaan, mutta vastuullisen uutismedian tulee samanaikaisesti pohtia, miten se huomioi yhteiskunnallisen ja eettisen vastuunsa sekä vaikutusvaltansa. Jos media sananvapauden nimissä loukkaa tai muuten hyökkää esimerkiksi uskontoa, kulttuuria tai ihmisryhmää kohtaan, on näiden ristiriitojen ratkaisu ongelmallista niin medialle kuin oikeuslaitoksellekin, sillä moraalisen ja oikeudellisen rajanvedon tekeminen ei ole aina yksinkertaista.

2.4 Vastamedia populismin kenttänä

Vastamediat mielletään mediadiskurssissa usein populistisiksi julkaisuiksi. Myös sivustoja tutkineet Elina Noppari ja Ilmari Hiltunen (2018, 242) määrittivät julkaisut populistisiksi, koska niissä piirtyy kuva yhteiskunnasta, joka jakautuu kahtia hyveelliseen kansaan ja korruptoituneeseen eliittiin. Niko Hatakan mukaan (2018, 31) populismi on julkisessa keskustelussa usein leima- tai haukkumasana, jolla voidaan pyrkiä esimerkiksi vähättelemaan vastapuolen argumentteja. Termiä käytetään hieman samaan tapaan kuin aikaisemmin käsitellyjä *valeutinen* tai *fake news* -termejä, joiden merkitys on vaihteleva ja

käyttökontekstiin sidonnainen. Arkikäytössä populismi voi tarkoittaa melkein mitä vain: yksinkertaisten ratkaisujen tarjoamista monimutkaisiin ongelmiin, poliittista opportunistia, ääriajattelua, valehtelua, kansankiihotusta, katteettomien lupausen antamista, suorapuheisuutta, tunteellisuutta, nationalismia, kansanomaista esiintymistä ja niin edelleen (Hatakka 2018, 32).

Jan-Werner Müller kirjoittaa (15-16, 2017) teoksessaan *Mitä on populismi?*, että populistisanaa käytetään säännöllisesti vallanpitäjien vastustamisen synonyymina ilmeisen riippumattomasta mistään tietyistä poliittisista aatteista, mutta tästä huolimatta ei ole olemassa minkäänlaista yleistä populismin teoriaa eikä johdonmukaisia kriteerejä populismin määrittämiseksi. Jonkinlaisen yleisen kuvauksen voi toki muodostaa, ja populismi määritellään usein ideologiaksi, politiikan logiikaksi, puhetavaksi tai poliittiseksi tyyliksi, joka jakaa yhteiskunnan *kansaan* tai ”meihin” sekä vastinparina toimivaan ”toiseen”. Tätä toista kutsutaan yleensä *eliitiksi*, joka pyrkii viemään kansalta sen suvereniteetin tai esimerkiksi oikeuden omaan identiteettiin tai yhteiskunnalliseen ääneen (Hatakka 2018, 33-34). Itsenäisenä ideologiana tai ajatusjärjestelmänä populismia ei silti tule ymmärtää, sillä sen työkaluja sovelletaan eri tavalla eri konteksteissa. Populismia ei voi nähdä autonomisena järjestelmänä, sillä se yhdistyy poliittiseen ideologiaan tai muuhun kokonaisvaltaisempaan järjestelmään, jossa populistinen puhetapa toimii eräänlaisena kehyksenä tai välittäjänä. On siis mahdollista, että hyvinkin erilaiset liikkeet jakavat populismin toiminta- ja puhetapoja, vaikka niiden tavoitteet poikkeaisivat muuten toisistaan. (Hatakka 2018, 34-35.)

Media toimii tehokkaana populistisena sosialisointi työkaluna. Koska yhteiskunnallista keskustelua käydään pääasiassa mediavälitteisesti, medialla on merkittävä rooli ajatusten sekä identiteettien istuttamisessa, jolloin se toimii myös populistisen retoriikan mahdollistajana sekä ylläpitäjänä. Populismin nousua ei voikaan ymmärtää tarkastelematta sen suhdetta mediaan. (Hatakka 2018, 39.) Hatakan mukaan (2018, 48-50) myös sosiaalisen median logiikat tukevat populistista retoriikkaa ja oikeistopopulistinen verkkoaktivismi on saavuttanut merkittävää suosiota juuri sosiaalisen median ansiosta. Tätä voi selittää monen sosiaalisen median luonteella, joiden toimintalogiikka kannustaa nopeatempoiseen ja huomiota herättävään sisältöön, joka leviää nopeasti käyttäjältä toiselle (Noppari & Hiltunen 2018, 250.) Populistisessa puhetavassa on myös olennaista puhujan ja yleisön yhteys. Sosiaalinen media ja uudet verkkoalustat antavatkin mahdollisuuden ohittaa perinteisen median portinvartijat ja näin myös tarjoavat hedelmällisen kentän uudelle populistiselle puheelle. (Hatakka 2018, 48.)

Vastamedioiden suhde populismiin on mielenkiintoinen. Elina Nopparin ja Ilmari Hiltusen mukaan (2018, 237) median ja populismin välisen suhteen tutkimisessa on pääasiassa keskitytty populistisiksi miellettyjen puolueiden mediakäytäntöihin, ei kansalaisten tuottamaan sisältöön. Populistisia amatöörisivustoja tarkastelemalla voidaan kuitenkin pyrkiä ymmärtämään sitä, miten kansalaiset ovat tekemisissä populistisen puheen kanssa, miten siihen reagoidaan ja miten sitä tuotetaan ruohonjuuritasolla (Noppari & Hiltunen 2018, 237). Populismi ei siis rajoitu ainoastaan poliitikkojen ja muiden vaikuttajien julkisuudessa käyttämään retoriikkaan, vaan sitä tuotetaan jatkuvasti verkossa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kuten aikaisemmin mainitsin, populismi onkin hyödyllisempää ymmärtää työkaluna tai retorisenä viitekehysenä, jonka käyttö ei ole sidoksissa poliittiseen keskusteluun vaan sitä voi esiintyä kaikilla yhteiskunnallisen keskustelun areenoilla. Voisi myös esittää, että populistisen retoriikan laajemman yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta on tärkeää, että myös kansalaiset alkavat tuottamaan ja toistamaan sitä.

2.4.1 Vastamedia protestina ja äänen antajana

”Massamedia kieltäytyy näkemästä vastamediaa poliittisen vastarinnan ilmentymänä, jota se kuitenkin pohjimmiltaan on. Vastamedia on syntynyt sosiaalisesta tilauksesta. Informaatiosodankäynninkin keinoin marginaaliin painetut ryhmät haluavat äänensä kuuluviin. [...] Vastamedia haastaa vallitsevat voimarakenteet ja on rakentanut omat verkostonsa, joissa se toimii, osittain vanhan rakenteellisen väkivallan yhteiskunnan sivuuttaen.” kirjoittaa Riikka Söyring vastavalkea.fi -sivuston jutussa ”Vastamedia on poliittista vastarintaa” (vastavalkea.fi, 2017). Kirjoitus on esimerkki siitä, miten vastamediassa voi olla kyse myös protestista ainoastaan vaihtoehtoisten näkökulmien esille tuomisen lisäksi.

Vastamediat pyrkivät usein esiintymään ”tavallisen kansan” äänenä ja julkaisujen tai kansan vastustajien nimeäminen on lehtien retoriikassa keskiössä. Antielitistisen populismin lisäksi julkaisujen populismi on myös *poissulkevaa*, eli eliitin lisäksi tavallisen kansan vihollisiksi määrittellen muita yhteiskunnallisia tai kulttuurillisia ryhmiä, jotka uhkaavat tavallisen kansan elintapoja tai hyvinvointia. Esimerkiksi MV-lehden yhteydessä eliittiä ja ulossuljettavia ryhmiä edustavat vihervasemmisto, talouseliitti, pankit, EU, hallitus, luonnonsuojelijat, toimittajat, muslimit, maahanmuuttajat, juutalaiset, sekä lukuisat yksittäiset virkamiehet ja poliitikot. Julkaisuissa luodaan siis hyvin selkeä *me* ja *ne* -

maailmankuva ja lehdet ovat selkeä esimerkki populismista identiteettipolitiikkana. (Noppiari & Hiltunen 2018, 242.) MV-lehden kirjoittajia haastatelleet Elina Noppiari ja Ilmari Hiltunen kirjoittavat (2018, 243), että vastamedioiden tekijät katsovat maailmaa tietyn todellisuuskäsityksen läpi ja olettavat myös lukijoiden jakavan nämä käsitykset. Kirjoittajat toimivat pääasiassa vapaaehtoisina ilman palkkaa ja motivaationa toimi usein aatteellisuus, aito usko asiaan sekä halu vaikuttaa yhteiskunnalliseen keskusteluun (Noppiari & Hiltunen 2018, 243-244).

Monet vastamediat ovatkin aiheuttaneet runsaasti yhteiskunnallista keskustelua ja niitä vastustavaa aktivismia. Toiminta on ollut kuitenkin jokseenkin tehotonta, koska vaikka yksittäiset henkilöt ovatkin saaneet syytteitä esimerkiksi kansanryhmää vastaan kiihottamisesta, ei sivustojen toiminta useimmiten itsessään ole laitonta. Lisäksi sivustoihin kohdistuva kansalaislähtöinen kritiikki tai journalistinen vastustus voidaan kääntää julkaisuissa voimaannuttavaksi kertomukseksi hyökkäyksen kohteena olevasta kansasta. (Hatakka 2018, 51.) Noppiari ja Hiltunen (2018, 249) kirjoittavat, että esimerkiksi MV-lehti ja Vastavalkea esittävät puhuvansa tavallisen kansan puolesta ja edustavansa globaalin markkinatalouden häviäjiä sekä muita yhteiskunnassa heikommassa asemassa olevia.

3. AIKAISEMPI TUTKIMUS

Vastamedia on nykyisessä muodossaan hyvin tuore ilmiö, josta on tehty erityisesti suomenkielistä tutkimusta melko rajallisesti. Kenties ajankohtaisin aiheeseen liittyvä tutkimus on Helsingin sanomain säätiön rahoittama ja vielä käynnissä oleva *Kurjistettu ja kutsumassa* -tutkimusprojekti, joka on osa *Totuuden jälkeinen aika* -hanketta, jonka Helsingin sanomain säätiö käynnisti alkuvuodesta 2017. Hankkeessa etsittiin eri alojen tutkimuksia kartoittamaan totuuden jälkeisen ajan ja ”faktojen jälkeisen demokratian” ilmiöitä. (totuudenjalkeinen.fi, 2018.) Kurjistettu ja kutsumassa -tutkimusprojektissa tarkastellaan sitä, miten ihmisiä pyritään saamaan vastamedioiden kuluttajiksi sekä sisällöntuottajiksi kertomalla tarinoita siitä, miten liberaali media ja poliittinen eliitti kurjistaa ”tavallista kansaa”. Projektissa tarkastellaan Suomen vastamedian lisäksi Ranskan ja Yhdysvaltojen vastamediakenttää ja vertailemalla näiden eri maiden mobilisaatioprosesseja selvitetään, voiko ilmiöstä puhua globaalina ja millaisia kansallisia eroavaisuuksia ilmiössä mahdollisesti esiintyy. Tutkimuksen kohteena ovat suomalainen *MV-media*, ranskalainen *Fdesouche* ja yhdysvaltalainen *Breitbart News*, jotka kansallisista eroavaisuuksistaan huolimatta tuottavat kaikki erityisesti maahanmuuttoa, globalisaatiota ja

identiteettipolitiikkaa koskevaa kriittistä sisältöä sekä kyseenalaistavat yhteiskunnallisia instituutioita ja valtamediaa. Projektin tulevissa tutkimusartikkeleissa pyritään myös selvittämään, kuinka vastamediat tuottavat ja ylläpitävät aktiivisia verkkoyhteisöjä esittämällä itsensä eliittiä vastaan taistelevina altavastajina, jotka edustavat suurta ”globalisaation häviäjien” joukkoa. Projektin työryhmänä toimivat Karina Horsti, Gwenaëlle Bauvois, Niko Pyrhönen ja Tuukka Ylä-Anttila. (totuudenjalkeinen.fi, 2018.)

Tuukka Ylä-Anttilan vuonna 2017 julkaistu artikkeli *Populist knowledge: 'post truth' repertoires of constesting epistemic authorities* puolestaan tarkastelee vastamediaa ja oikeistopopulismia tietoteoreettisesta näkökulmasta. Oikeistopopulismia esitetään usein vetoavan ”maalaisjärkeen” (*common sense*), mutta Ylä-Anttilan mukaan populistiselle tiedonmuodostumiselle on enemmänkin olennaista vastatieto (*counterknowledge*), eli vaihtoehtoisten tieto- ja uutislähteiden käyttö sekä perinteisistä viestintäkanavista poikkeava tiedonmuodostus. (Ylä-Anttila 2017, 1.) Ylä-Anttila tarkastelee tutkimuksessaan suomalaisella maahanmuuttokriittisellä Hommaforumilla käytyä keskustelua sekä MV-lehteä, ja tarjoaa uudenlaisen näkökulman populismin suhteesta tietoon. Ylä-Anttila (2017, 3) esittää, että vastatieto olisi yksi keskeisimmistä maahanmuuttovastaisen oikeistolaisen populismin keinoista ja ilmiössä ei ole kyse journalismin hylkäämisestä, vaan epäluottamuksesta perinteisiin tietoa välittäviin instituutioihin ja uudenlaisten, vaihtoehtoisten tietoa auktoriteettien omaksumisesta. Anttilan analysoima data koostui 13 497 MV-lehden julkaisusta sekä 318 081 Hommaforumin viestistä, joita analysoitiin aihehallinnuksen (*topic modeling*) avulla, joka on erityisesti ns. big datan yhteydessä käytetty tutkimusmetodi. Aihehallinnuksen avulla voidaan esimerkiksi hahmottaa tekstissä toistuvia kaavoja ja erilaisten avainsanojen esiintymisfrekvenssiä. (Ylä-Anttila 2017 9-10.)

Erilaisia aihekategorioita aineistosta muodostui 14 ja näistä yleisin oli *totuus*. Mielenkiintoista oli, että totuuden käsittely oli erityisesti Hommaforumilla eksplisiittisen empirististä sekä positivistista. Valtavirtatutkimuksen sekä -journalismin koettiin olevan epärationaalista sekä relativistista, jota vastaan voi taistella ”rationaalisella, näyttöön pohjautuvalla ajattelulla”, kuten eräs foorumiviesti asian ilmaisi. Rationaalisella ajattelulla sekä vastatiedolla pyrittiin paljastamaan tutkijoiden ja journalistien tunteisiin ja moraaliin perustuvat valheet. (Ylä-Anttila 2017, 14.) Toinen mielenkiintoinen huomio erityisesti foorumikeskustelussa oli, että ”oikea tieto” ymmärrettiin muodostuvan ainoastaan ”oikean tieteen” kautta, jota esimerkiksi humanististen tieteiden tai sosiaalitieteiden ei nähty edustavan. Foorumikeskustelun tai artikkelien lähtökohta oli yleisesti se, että sosiaalitieteet, yliopistot, liberaalit ja vasemmisto ovat poliittisen ideologian sokaisemia, jonka vuoksi ne

eivät ole kykeneväisiä ymmärtämään objektiivista totuutta, jonka oikea tiede ja rationaalinen ajattelu tarjoavat. (Ylä-Anttila 2017, 14-15.) Tiivistetysti Ylä-Anttilan (2017, 23) mukaan aineistossa esiintyviä ilmiöitä kuvaavat äärimmäinen tieteellinen positivismi, jaottelu totuuden ymmärtävään ja harhaanjohdettuun kansaan, sekä teknokraattinen maailmankuva. Suomeksi aiheita ovat käsitelleet myös Ari Haasio, Anu Ojaranta ja Markku Mattila artikkelissa *Valheen lähteillä – valemmedian lähteistö ja sen luotettavuus* (2017). Kyseinen tutkimus analysoi MV-lehden käyttämiä lähteitä lähdeanalyysin avulla ja aineisto koostui kahden viikon ajalla julkaistuista artikkeleista helmikuussa 2017 (N=525). Lähteet tyypiteltiin ja niitä analysoitiin sekä määrällisten että laadullisten metodien avulla. Tutkimuksen tavoitteena oli tarjota uusi perspektiivi disinformaation reliabilisointiin, eli tutkia millä keinolla julkaisut mahdollisesti harjoittavat epäkorrektia, mutta luotettavalta näyttävää lähteidenkäyttöä. Lähtökohtana oli julkisessa keskustelussa usein esitetty väite MV-lehden sisällön valheellisuudesta, mutta asiasta ei ollut aikaisemmin annettu tieteellistä näyttöä. (Haasio ym. 2017, 100.) Aineisto koottiin lyhyeltä ajanjaksolta kokonaisotoksena, jota tutkijat perustelivat siten, että julkaisu ei ole perinteinen media eikä sillä ole arkistointikäytäntöä. Mikäli tutkijat olisivat valinneet otoksensa pidemmältä ajanjaksolta, ei ole minkäänlaista takuuta siitä, että lehteä julkaistaan esimerkiksi neljän kuukauden kuluttua aineiston keruun aloittamisesta. Tutkijat myös huomauttavat, että kyseisten julkaisujen kohdalla aineiston keruuseen ei liity eettisiä ongelmia. Esimerkiksi MV-lehti on kaikille avoin verkkojulkaisu ja sitä voi lukea vapaasti ilman julkaisijan lupaa tai palveluun rekisteröitymistä. Tällöin se on julkinen verkkopalvelu, jota voi vapaasti käyttää myös tutkimuskäytössä. (Haasio ym. 2017, 104.) Aineiston bibliometrinen lähdeanalyysi toteutettiin ensin käymällä kvantitatiivisesti läpi kaikkien juttujen lähteet, jonka jälkeen tehtiin laadullista vertailua käytetyn lähteen sisällön ja MV-lehden jutun sisällön välillä. Tämän avulla analysoitiin sitä, kuinka suuri osa jutun sisällöstä on eri lähteistä ja kuinka suuri osa mahdollisesti omaa tuotantoa. Tutkijoiden mukaan tämän tuloksena selviää se, mitä lähteitä käytetään, miten lähteitä käytetään sekä kuinka luotettavia eri lähteet ovat. (Haasio ym. 2017, 105.) Analyysin jälkeen käytetyt lähteet pystyttiin jakamaan kahdeksaan ryhmään, jotka olivat *sosiaalisen median yhteisöt, viranomaislähteet, kotimainen verkkomedia, aatteelliset verkkosivut/blogit, ulkomainen verkkomedia, henkilölähteet, ei-aatteelliset verkkosivut/blogit ja muut sekalaiset internetlähteet*. Näistä käytetyimmät lähderyhvät olivat sosiaalisen median yhteisöt sekä viranomaislähteet, ja sosiaalisen median lähteet muodostivat lähes neljänneksen (23%) lähdeviitteistä ja viranomaislähteet reilun viidesosan (21%). Seuraavaksi käytetyimmät olivat kotimaisen verkkomedian lähteet (15%)

sekä lähteet erilaisista aatteellisista verkkosivuista tai blogeista (14%). Muiden lähdekategorioiden käyttö oli selvästi vähäisempää. Sosiaalisen median lähteet koostuivat pääasiassa Facebook- ja Youtube-linkeistä ja monet sosiaalisen median lähteistä johtivat suoraan yksityishenkilön tilille tai viestiin. Viranomaislähteet koostuivat pääasiassa linkeistä poliisin verkkosivuille, yleisesti poliisin tiedotteisiin. Selkeimmät huomiot lähteiden käytössä liittyivät maahanmuuttouutisointiin. Valtamediaan ja viranomaislähteisiin viitatessa kirjoitus liittyi yleisesti maahanmuuttoon tai viranomaisten kritisointiin maahanmuuttoasioissa. Poliisin tiedotteiden kohdalla oli sinänsä mielenkiintoinen huomio, että jos juttu ei liittynyt maahanmuuttoon, se yleisesti julkaistiin ilman kommentointimahdollisuutta ja lähes muokkaamattomana. Jos rikosuutiset kuitenkin pystyttiin kytkemään maahanmuuttoon negatiivisessa sävyssä, se myös tehtiin. Ylipäätään viranomais- ja valtamedialähteiden käytössä oli selvää tarkoitushakoisuutta. Jutuissa yleisesti nojaututtiin kyllä lähteiden perustason faktoihin, mutta ne kehystettiin julkaisujen agendaan sopivaksi joko otsikoinnilla, tapaukseen liittymättömillä kuvilla tai usein täysin perustelemattomilla huomioilla. (Haasio ym. 2017, 112-113.) Aineistossa esiintyi myös jo aikaisemmin mainitsemani ”ylilähteistäminen”, eli juttuihin oli lisätty linkkejä eri uutismedioihin, mutta lähdemerkintä ei johtanut uutiseen eikä siitä voinut päätellä mihin juttuun lähteellä viitattiin. Tutkijoiden mukaan tällainen lähteiden käyttö on näennäistä eikä sillä ei ole minkäänlaista käyttöarvoa, mutta se on mahdollisesti tietoinen taktiikka lisätä juttujen uskottavuutta. Tiivistetysti tuloksista huomattiin, että lähteiden käytön perusteella MV-media on disinformaatiota levittävä sivusto, jonka sisältö muodostetaan pääasiassa kopioimalla ja muokkaamalla muiden viestintäkanavien julkaisemaa materiaalia. Kaikki sisältö ei ollut kategorisen valheellista, mutta valtaosa sisällöstä valjastettiin julkaisun maahanmuutto- ja eliittivastaisen agendan tulkintakehykseen sopivaksi kuvituksella, otsikoinnilla tai asiayhteyden muokkaamisella. (Haasio ym. 2017, 115-116.)

Science-lehdessä maaliskuussa 2018 julkaistu tutkimus *The spread of true and false news online* oli yksi ensimmäisistä suurista tilastollisista mittauksista valeuutisten leviämisestä. Toisin kuin usein esitetään, tutkimuksen tulkinnan mukaan disinformaation leviämisen syy ei ole ”boteissa” tai suurvaltojen informaatiotosodankäynnissä, vaan ihmisten taipumuksessa jakaa virheellistä tietoa todenmukaista helpommin. Tutkijat halusivat tutkimuksen yhteydessä kuitenkin välttää termiä ”fake news”, sillä heidän mukaansa termi on polarisoitunut nykyisessä poliittisessa ympäristössä täysin merkityksettömäksi. Heidän tavoitteenaan oli tarkastella faktuaalisesti virheellisen tiedon leviämistä suhteessa todenmukaisen tiedon leviämiseen verkkoympäristössä. Tutkimuksessa huomattiin, että

valheelliset uutiset tavoittivat yleisön poikkeuksetta tehokkaammin kuin todenmukaiset uutiset. Otanta koostui 126 000 twiitistä aikajaksolla 2006-2017 joita levitti n. 3 miljoonaa ihmistä yhteensä n. 4.5 miljoonaa kertaa. Uutiset jaettiin totuudenmukaisiksi tai valheellisiksi käyttäen kuutta riippumatonta faktantarkistajaa, joiden tulokset uutisten todenperäisyydestä olivat 95-98% yhdenmukaisia. Tämän lisäksi tutkijat toistivat kokeen toisella otannalla, jossa ei käytetty kyseisiä faktantarkastajia. Tulokset osoittivat, että valheellinen tieto levisi kaikissa kategorioissa (*politiikka, ympäristökatastrofit, urbaanitarinat/huhut, talous, terrorismi/sota, tiede/teknologia ja viihde*) nopeammin ja laajemmin kuin todenmukaiset uutiset. Kategorioiden välillä oli eroja niiden leviämisessä, mutta esimerkiksi politiikkaa koskevat valeuutiset tavoittivat 20 000 ihmistä kolme kertaa nopeammin ajassa, kun muut uutiset tavoittivat 10 000 ihmistä. Analyysivaiheessa bottien vaikutus tiedon leviämiseen vakioitiin käyttämällä kyseiseen tarkoitukseen kehitettyä algoritmia. Ensin botit jätettiin pois analyysistä, jonka jälkeen ne lisättiin takaisin, mutta yhdenkään kategorian uutisten leviäminen ei muuttunut tilastollisesti merkittävästi. Kaikissa testeissä tulokset osoittivat ihmisten tiedonlevittämisen olevan riippumaton bottien vaikutuksesta. Tulosten valossa tutkijat kehottavat, että sekä valeuutisten akateeminen tutkimus ja media vaihtaisivat tulokulmansa aiheeseen. Disinformaatiota tutkiessa ja mahdollisesti sen estämisessä on heidän mukaansa keskeistä hahmottaa ne inhimilliset tekijät, jotka saavat ihmiset jakamaan virheellistä tietoa verkossa. (Vosoughi ym., 2018.)

Koska erityisesti suomenkielistä aiheeseen liittyvää tutkimusta on rajatusti, esittelen myös Heidi Peltosen opinnäytetyön, *Valtamedia valehtelee, kaiken takana on maahanmuutto: suomalaisten vastamedioiden käsittelemät teemat sivustojen maailmankuvan luojina* Oulun ammattikorkeakoulun viestinnän tutkinto-ohjelmaan vuodelta 2017. Peltonen toteutti tutkimuksen kehysanalyttisesti, ja tavoitteena oli selvittää, millaisia asioita julkaisut nostivat esille jutuissaan. Hänen käyttämänsä aineisto koostui yhden viikon aikana julkaistuista jutuista, jotka ovat peräisin MV-mediasta, Magneettimediasta ja Kansalaisesta. Peltosen mukaan (2017, 3) vastamediasivustot loivat vastakkainasettelun maailmankuvaa, jossa agendan edistäminen on objektiivisuutta tärkeämpää. Kuten monissa aihetta käsittelevissä tutkimuksissa ja artikkeleissa, myös hänen tutkimuksensa esittää, että sivustot eivät sisällä varsinaisia valeuutisia tai kategorisen valheellista tietoa, vaan ne kehystävät käsittelemänsä tapahtumat omaan agendaansa sopivaksi. (Peltonen 2017, 3.) Peltosen tekemän kehysanalyysin keskiössä on viestintätutkimuksessa laajalti käytetty *agenda setting*-teoria. Tämän lähestymistavan mukaan joukkoviestintävälineet eivät suoraan määritä sitä, mitä ihmiset ajattelevat mediassa esitetyistä tapahtumista, mutta määrittelevät sen, mistä

asioista yhteiskunnassa keskustellaan ja mistä asioista ihmisillä on ylipäättään mahdollista muodostaa mielipiteitä. Media toimii tällöin vahvasti poliittisella kentällä ja luo yhteiskunnallisen ”esityslistan” asioista, joista yhteiskunnassa milloinkin keskustellaan. (Peltonen 2017, 29.) Peltosen analyysin mukaan lehtien sisältöä määrittää selkeä yhteiskunnallinen ja kulttuurillinen dualismi, jossa toista osapuolta vastaan taistellaan erityisesti loukkaavalla kielenkäytöllä ja yksityisyyden loukkaamisella. MV-median ja Kansalaisen tapauksessa vastapuolena olivat islam, maahanmuuttajat, ”suvakit” ja byrokraatit, kun taas Magneettimediassa maahanmuutto ja sen aiheuttamat ongelmat nähtiin juutalaisten masinoimana kansainvälisenä salaliittona, jota vastaan Suomen ja Euroopan tulisi taistella. Peltonen esittää (2017, 55-56), että lehtien käyttämä mustamaalaus ja polarisoitunut maailmankuva muistuttaa poliittisten lehtien ajasta. Vahvan poliittisen lehdistön aikakautena oli tavallista, että kyseisissä lehdissä julkaistiin huhuja, juoruja ja täysin keksittyjä juttuja, jotta nykypäivänä tulkittaisiin propagandaksi. Poliittisen lehdistön mukaisesti myös vastamedialle on ominaista pyrkiä kokoamaan saman mielisiä ihmisiä aktiiviseksi yhteisöksi. Peltosen keskeisin tutkimustulos onkin, että puoluepoliittisesta sitoutumattomuudesta huolimatta vastamedioita voi pitää poliittisen tai aatteellisen lehdistön uutena muotona. (Peltonen 2017, 55-57.)

4. ANALYYSIMENETELMÄT

4.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on tiivistetyksi tekstianalyysiä, jossa analysoidaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti voi olla lähes mitä vain kirjallisessa muodossa olevaa materiaalia ja sisällönanalyysiä voi soveltaa myös täysin strukturoimattoman tekstin analysointiin. Sisällönanalyysillä on yhtymäkohtia muihin tekstianalyysin lajeihin, kuten diskurssianalyysiin, mutta oikein toteutettuna ne keskittyvät eri asioihin eivätkä tuota suoraan yhteismitallista tietoa. Esimerkiksi diskurssianalyysistä sisällönanalyysi eroaa siten, että jos diskurssianalyysissä analysoidaan sitä, miten tekstin merkityksiä tuotetaan, sisällönanalyysissä etsitään tekstin merkityksiä. Sisällönanalyysillä pyritään myös jäsentämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Tammi & Sarajärvi 2018, 117-122.)

Vaikka haluan tutkimuksessa peilata aineistoa aikaisemmin kuvailemaani aiheeseen liittyvään tutkimukseen, on aihettani mielestäni luonnollista lähestyä hyvin

aineistolähtöisesti. Haluan tuottaa aineistosta selkeän kuvauksen ja tarkastella aineistosta hahmotettavia ilmiöitä ja sen tarkastelu tarkasti määritellystä sosiaalitieteellisestä viitekehyksestä saattaisi ohittaa aineiston ymmärtämiselle keskeisiä piirteitä ja näin myös epäonnistua tavoittamaan ilmiöt aineiston ”takana”. Tuomen ja Sarajärven (2018, 108) mukaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin avainajatus on siinä, että analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja eikä aikaisemmilla havainnoilla, teorialla tai tiedolla pitäisi olla ideaalitapauksessa mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai tutkimuksen lopputuloksen kanssa. Tutkimukseni aineisto ja aihe voi helposti herättää voimakkaitakin tunteita, joten on erityisen tärkeää tiedostaa oma positionsa tutkijana ja ohittaa nämä analyysiä häiritsevät tekijät. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 109) määrittävät yhdeksi suurimmaksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin ongelmaksi sen, että ”puhtaiden” havaintojen saaminen ei käytännössä ole mahdollista vaan esimerkiksi tutkijan käyttämät käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat aina tutkijan asettamia ja näin myös vääristävät tutkittavaa ilmiötä. Lisäksi heidän mukaansa on tärkeää, että analyysi tapahtuisi aina aineiston ehdoilla eikä tutkijan ennakkoluulojen saattamana. Yksi keino miten pyrin välttämään tätä omassa tutkimuksessani, on tutkimusaineiston rajaaminen, joka koostuu Oikea median kaikista pääuutisista kahden kuukauden ajalta. Ajanjakso oli täysin sattumanvaraisesti valittu ja perehdyin artikkelien teemoihin tarkemmin vasta aineiston keräyksen päätyttyä, joten ajanjaksolla käsitellyt aiheet eivät päässeet vaikuttamaan aineiston valintaprosessiin.

Aineistolähtöistä tutkimusta on mahdollista tehdä monin eri tavoin. Oma lähestymistapani nojaa aineiston ryhmittelyyn sekä kategorisointiin, jota Tuomi ja Sarajärvi (2018, 114) kuvaavat yhdysvaltalaisena tutkimusperinteenä. Prosessi on karkeasti jaoteltuna kolmivaiheinen, jossa ensin aineisto redusoidaan eli pelkistetään, tämän jälkeen ryhmitellään ja lopuksi abstrahoidaan, eli luodaan aineistolle oleelliset teoreettiset käsitteet (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122).

Perinteisessä sisällönanalyttisessä analyysiprosessissa aineistosta ensimmäisenä tunnistetaan tutkittavia asioita ilmaisevia lauseita, jotka pelkistetään lyhyiksi, kuvaaviksi ilmaisuiksi. Tässä ensimmäisessä vaiheessa aineiston dokumenteista karsitaan tutkimukselle epäoleellinen sisältö pois, joka voi tapahtua esimerkiksi datan tiivistämisellä tai pilkkomisella. Tämän jälkeen ilmaisut yhdistetään alakategorioiksi, jotka nimetään niiden sisältöä kuvaavasti. Näistä kategorioista on siten mahdollista muodostaa yläkategorioita ja yläkategorioista mahdollisesti myös aineiston suuria piirteitä kuvaavia pääkategorioita. Näitä kolmea kategoriatyyppiä käyttäen pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen ja

ymmärtämään aineistossa esiintyviä ilmiöitä mahdollisimman tarkasti. On kuitenkin tärkeä huomioida, ettei tätä lähestymistapaa tule ymmärtää dogmaattisena teknisenä metodina, vaan enemmänkin tutkimus- ja tulkintaprosessia systematisoivaksi orientoitumistavaksi, jolla pyritään välttämään tutkimusprosessin ja aineiston tulkinnan mielivaltaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114-116.)

4.2 Grounded theory

Grounded theory, joka usein suomennetaan *ankkuroiduksi teoriaksi*, on laadullisen ja erityisesti aineistolähtöisen tutkimuksen metodologinen lähestymistapa, jossa aineiston keräys, analyysi ja teoria ovat vastavuoroisessa suhteessa keskenään (Strauss & Corbin 1990, 23). Tutkija ei siis tällöin lähde liikkeelle jostakin tietystä sosiaalitieteellisestä teoreettisesta mallista tai viitekehystä, vaan teoria muodostuu tutkimuksen edetessä interaktiivisessa suhteessa aineistoon. Straussin ja Corbinin (1990, 57) mukaan grounded theoryn tavoitteena on tiivistetysti rakentaa teoriaa, ohjata tutkimusta hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti, auttaa tutkijaa välttämään ja rikkomaan omia ennakkoluulojaan sekä tarjota pohja kattavalle ja aineiston todellisuutta selittävälle teorialle. Tämän vuoksi grounded theory soveltuu erityisesti uusien tai vähän tutkittujen ilmiöiden tarkasteluun (fsd.uta.fi, 2019). Vaikka grounded theory onkin melko monimuotoinen tutkimusperinne, sitä määrittävät tietyt laadulliset tutkimusohjeet ja -käytännöt, joilla pyritään luomaan täsmällisyyttä ja toistettavuutta prosessiin.

Yleensä tutkimuksen ensimmäisenä vaiheena pidetään tutkimuskysymyksen määrittelyä. Monissa laadullisen tutkimuksen menetelmissä saatetaan lähteä liikkeelle jostain hyvin selkeästä ja tarkasti määritellystä kysymyksestä, ja vaikka tämä onkin mahdollista lähestyessä aihetta grounded theoryn kautta, voi prosessi myös poiketa tästä. Vaikka useissa tutkimuksissa tutkimuskysymys muotoutuukin lopulliseen muotoonsa vasta tutkimuksen edetessä, tämä on enemmän sääntö kuin poikkeus grounded theoryn parissa. Grounded theoryn tutkimuskysymyksen asettelun voisikin paremmin muotoilla ”lauseeksi, joka määrittää tutkittavan ilmiön”. (Strauss & Corbin 1990, 38.)

Aineiston keräyksen vaiheessa *saturaation* käsite on keskeinen. Aineiston saturaatiolla viitataan siihen pisteeseen, kun kerätty aineisto ei enää tarjoa uutta ”ainesta” teorialle tai analyysille, eli aineisto alkaa ns. toistamaan itseään. (fsd.uta.fi, 2019.) Tutkijan pitää itse tunnistaa tämä vaihe aineiston keräyksessä ja mahdollisesti poistaa aineistosta materiaalia, mikäli se ei tarjoa mitään relevanttia aineiston analyysin kannalta.

Metodin keskiössä on aineiston *koodaus*, eli vaihe, jossa aineisto pilkotaan osiin ja käsitteellistetään muotoon, jossa aineistossa esiintyvien konseptien yhteyksiä on mielekkäämpää tarkastella. Prosessi aloitetaan *avoimella koodauksella*, jossa tutkija perehtyy aineistoon avoimin mielin ja purkaa aineistossa esiintyvät konseptit kirjalliseen muotoon, jotka merkitään tutkittaviin dokumentteihin. Koodit voivat koskea yksittäistä lausetta, tekstikappaletta tai kokonaista dokumenttia. (Strauss & Corbin 1990, 57.) Avoimessa koodauksessa muodostettujen konseptien lisäksi tärkeitä ovat myös näistä konsepteista muodostetut *kategoriat*. Aineiston kategoriat voidaan hahmottaa, kun vertaillaan aineistossa esiintyviä konsepteja ja löydetään niissä ilmeneviä yhtäläisyyksiä, jolloin kyseiset konseptit ovat mielekästä myös yhdistää saman kategorian alle. Tätä voi siis pitää tietynlaisena aineiston konseptien tiivistämisenä aineiston todellisuutta selkeämmin kuvaavaan muotoon. (Strauss & Corbin 1990, 61.)

Kun aineistosta on muodostettu kategoriat, edetään analyysissä vaiheeseen, jota Strauss ja Corbin (1990, 96) nimittävät *aksiaaliseksi koodaamiseksi*. Aksiaalisessa koodauksessa määritellään kategorioiden välillä ilmeneviä suhteita, jonka tavoitteena on kehittää kategorian ominaisuuksien lisäksi siinä ilmeneviä ehtoja. Oleellisia kysymyksiä ovat mm. ”Missä kontekstissa kategoria säännöllisesti ilmenee? Millaisin keinoin kategoria esitetään ja millaisiin tuloksiin tai tulkintoihin tämä johtaa?”. Aksiaalisen koodaamisen jälkeen tulee Straussin ja Corbinin (116-117, 1990) mukaan siirtyä *valikoivaan koodaamiseen*, joka muistuttaa aksiaalista koodaamista, mutta se tapahtuu hieman abstraktimmalla analyysin tasolla. Aksiaalisessa koodaamisessa muodostetaan pohja selektiiviselle koodaamiselle ja tässä vaiheessa kartoitetaan aineiston ja tutkimuksen keskeisimmät kategoriat sekä määritellään tarkasti, mitä tutkimuksessa oikeastaan tutkittiin. Straussin ja Corbinin (167-168, 1990) mukaan selektiivisessä koodauksessa on hyvin tärkeää määrittää, mitkä olivat keskeisimmät löydöt aineistossa ja tiivistää tämä *ydinkategoriaksi*, joka suurelta osalta määrittää aineistosta muodostettua teoriaa.

Koska sekä koodaus että kategorisointi ovat tutkijan subjektiivisia ajatusprosesseja, Strauss ja Corbin (1990, 41) puhuvat tutkimuksen tekemisessä olevan oleellista *teoreettinen herkkyys* aiheeseen. Teoreettisella herkkyydellä he viittaavat tutkijan omaksumaan ymmärrykseen aineiston merkityksien hienovaraisuudesta, joita tutkijan on mahdollista avata ja lähestyä hyvinkin erilaisista näkökulmista. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että koko tutkimusprosessin ajan tutkijan on tärkeää säännöllisesti pysähtyä, astua hieman taaksepäin ja kysyä ”täsmäävätkö tulkintani aineiston todellisuuteen?”. Omien tulkintojen epäily tulee olla siis jatkuvasti läsnä tutkimusprosessissa. Näitä periaatteita seuraamalla on

mahdollista muodostaa aineistosta teoria, joka on aineistossa esiintyville ilmiöille uskollinen ja antaa niille merkitykset. (Strauss & Corbin 1990, 44-46).

5. AINEISTON ANALYYSI

5.1 Aineiston kuvaus ja koodauksen aloitus

Aineisto koostuu Oikea media -verkkolehdestä julkaistuista artikkeleista ajanjaksolla elokuu-syyskuu 2018, jotka arkistoin digitaalisesti ja latsin Atlas ti 8 -ohjelmistoon PDF-muodossa. Jätin aineistosta pois ajanjaksolla julkaistut blogikirjoitukset ja videosisällön, eli aineisto koostuu ainoastaan uutisartikkeleista. Juttuja kerääntyi yhteensä 51, joista suurin osa käsitteli maahanmuuttoa erilaisista näkökulmista, mutta myös muut aiheet olivat edustettuina. Sivuhuomiona mahdollista jatkotutkimusta tekeville, että digitaalisen aineiston tallentaminen on vastaavien julkaisujen kanssa äärimmäisen tärkeää. Sivustojen aseman takia niiden jatkuvuus ei ole missään määrin taattua ja esimerkiksi MV-media suljettiin hetkellisesti ja täysin yllättäen tämän tutkimusprosessin aikana. Vastamediasivustot pyörivät yleisesti vain muutamien henkilöiden avulla ja sivustot voivat siis sulkeutua hyvin yllättäen, joka luonnollisesti tuo suuria ongelmia tutkimuksen tekoon.

Kuten aikaisemmin mainitsin, aineiston ajanjakso oli täysin sattumanvaraisesti valittu enkä ollut muodostanut kokonaiskuvaa aineiston sisältämisestä teemoista ennen aineiston keräyksen loppumista. Pehdyttyäni aineistoon ja koodauksen aloitettua huomasi aineiston olevan mainion kokoinen, sillä sisällöllistä saturaatiota ei päässyt vielä tapahtumaan ja aineisto oli monimuotoinen. Huomautettakoon, että aineiston kaikki artikkelit ovat ainoastaan muutaman ihmisen kirjoittamia. Valtaosa artikkeleista sisälsi myös huomattavan määrän pitkiä suoria lainauksia arvokonservatiiveiksi luokiteltavilta poliitikoilta, tutkijoilta sekä muilta vastatiedon ja -asiantuntijuuden edustajilta (kts. Ylä-Anttila 2017), joita artikkelin kirjoittaja kommentoi tai laajensi. Monissa artikkeleissa suuri osa varsinaisesta tekstisisällöstä koostuikin näistä suorista lainauksista.

Käsittelin aineistoa ainoastaan tekstianalyysin kautta, eli en kiinnittänyt analyysissä huomiota juttujen kuvavalintoihin. Vaikka kuvien analysointi saattaisikin tuoda jotain lisäarvoa analyysiin, perustelen valintaa sillä, että Oikea media ei tulkintani mukaan kehystä julkaisujaan kuvamateriaalilla samalla tavalla kuin esimerkiksi MV-media ja valtaosa aineistossa esiintyvistä kuvamateriaalista on neutraalia, joka voisi esiintyä lähes missä tahansa verkkolehdestä.

Aineiston laadullinen koodaus alkoi aineistoon perehtymisen ja Atlas ti -ohjelmaan lataamisen jälkeen. Kävin aineistoa juttu kerrallaan läpi, etsin mahdollisimman avoimin mielin tekstissä ilmeneviä konsepteja ja teemoja, jotka koodasin lauseisiin, tekstikappaleisiin tai kokonaisiin juttuihin. Heti koodauksen alusta alkaen huomasin, että aineiston ilmiöistä alkaa muodostumaan erilaisia tulkintoja ja koodien mahdollisia yhteyksiä alkaa löytymään. Tämä tukee Straussin ja Corbinin (59, 1990) huomiota siitä, että aineiston kerääminen, koodaaminen ja analyysi ovat yhtäaikaista ja vuorovaikutteisia prosesseja, jonka myötä aineistosta on analyysin lopussa mahdollista muodostaa sitä kuvaava teoria.

5.2 Avoin koodaus

Avoimen koodauksen myötä aineiston 51 dokumentista muodostui yhteensä 123 erilaista konseptuaalista koodia, joista osa oli empiirisiä ja osa enemmän teoreettisia. Pyrin noudattamaan koodien nimeämisessä Straussin ja Corbinin (1990, 63) ohjeistusta, eli tiivistämällä lauseen, kappaleen tai muun havainnon sitä kuvaavaksi ilmaisuksi, jolla voidaan kuvata myös muita vastaavia huomioita. Hyvien koodien muodostaminen ei kuitenkaan aina ollut täysin selvää, sillä koodin tulisi olla rajattu, mutta sen verran laaja, että se kuvaa muitakin ilmiöitä yhden lauseen tai tekstikappaleen lisäksi. Avoimessa koodauksessa tulee myös olla teoreettisesti herkkä aineiston ilmiöille ja siten tunnistaa, mikä on aineistossa tärkeää ja antaa sille merkitys (Strauss & Corbin 1990, 46). Tämän vuosi koodeiksi päättyi myös muutamia sellaisia harvemmin käsiteltyjä konsepteja, jotka eivät toistuneet aineistossa kuin kerran tai kaksi. Näistäkin on kuitenkin hyötyä analyysissa, kun ne liitetään yhteen jonkin kategorian alle ja ne asettuvat suhteeseen muiden koodien kanssa. Osassa koodeista oli selviä päällekkäisyyksiä ja erityisesti maahanmuuttoa käsitteleviä koodeja muodostui useampi, jotka kuvasivat ilmiöitä hieman eri näkökulmista. Näistä esimerkkeinä *maahanmuuton hallinta, maahanmuutto ja rikollisuus, maahanmuuttopolitiikan epäonnistuminen sekä vasemmisto ja maahanmuuttajat*. Myös muissa aihepiireissä tapahtui vastaavaa, mutta maahanmuuttoteemassa useiden päällekkäisten koodien muodostuminen oli selkeintä. Vaikka maahanmuuttoon liittyvät koodit muodostivatkin yhdessä isoimman koodiryhmän, yleisimmin esiintyvä yksittäinen koodi oli *termien kyseenalaistaminen*, jonka alle kuului laaja kirjo valtamedian ja esimerkiksi erilaisten asiantuntijoiden sekä poliitikoiden käyttämää termistöä, johon artikkelissa osoitettiin selvää epäilyä ja niitä pidettiin asenteellisina. Toiseksi ja kolmanneksi yleisimmät yksittäiset koodit olivatkin *epäily instituutioihin ja viranomaisiin*

sekä *median asenteellisuus ja valehtelu*, jotka heijastivat samankaltaista kyseenalaistamisen ja epäilyksen teemoja. Näistä seuraavaksi yleisimpien koodien esiintymistiheys oli hyvin identtinen, mutta esimerkkeinä muista yleisistä koodeista annettakoon *hyvät poliittiset johtajat, kristinusko, vaino* sekä *oikeiston ja konservatismen nousu*.

Avoimen koodauksen lopussa on vuorossa koodien alustava kategorisointi. Kattegoria on siis koodeja luokitteleva abstrakti ryhmä, joka muodostetaan, kun koodeja vertaillaan ja niiden havaitaan liittyvän samaan ilmiöön (Strauss & Corbin 1990, 61). Kattegorioiden on mahdollista olla täysin uusia käsitteitä tai jo avoimessa koodauksessa aikaisemmin muodostettuja, joiden alle ryhmitellään useampia koodeja. Kattegorian nimityksen tulisi ideaalisti olla hieman abstraktimpi kuin aikaisemmin muodostettujen konseptien nimet, jotta sen avulla on mahdollista ”nostaa” analyysiä korkeammalle analyttiselle tasolle (Strauss & Corbin 1990, 65). Kattegorioiden nimeämisessä ja muodostamisessa on olennaista kattegorian *ominaisuuksien* määrittäminen. Näiden ominaisuuksien tulisi ideaalisti olla sellaisia kattegorian ilmiötä kuvaavia ilmaisuja, jotka voidaan löytää jokaisesta kattegoriaan kuuluvasta konseptista. Esimerkiksi kattegorian ”väri” ominaisuuksina voitaisiin pitää sävyä ja värin intensiteettiä. Näissä ominaisuuksissa voi ja tuleekin esiintyä vaihtelua (*dimensions*), mutta ideaalitapauksessa ne pystytään osoittamaan jokaisesta kattegorian sisältämästä konseptista. (Strauss & Corbin 1990, 70.)

Aloitin kategorisoimisen luomalla alustavia koodiryhmiä, joihin luokittelin niihin sopivia konsepteja. Näiden koodiryhmien tarkoituksena oli auttaa itseäni hahmottamaan aineistossa esiintyviä ilmiöitä, mutta samalla toimien myös alustavina teoreettisina työkaluina. Näitä ryhmiä muodostui 14 ja esimerkkeinä niistä *median ja viranomaisten representaatiot sekä asenteellisuus, sensuuri ja konservatiivisten mielipiteiden hiljentäminen, yhteiskunnallinen rappio* sekä *kyvyttömyys vastata ongelmiin*. Kun olin jaotellut koodit näihin koodiryhmiin, aloitin koodien varsinaisen kategorisoimisen eli koodien yhdistämisen. Valtaosa koodeista yhdistyi luontaisesti jonkin toisen kanssa muodostaen selkeän kattegorian, mutta erityisesti maahanmuuttoa, islamia ja poliittista vasemmistoa koskevat koodit olivat sen verran yleisiä ja monimuotoisia, että päätin luoda näille omia alakattegorioita. Esimerkiksi maahanmuuton alakattegorioiksi muodostui *kontrolli, seksuaalirikollisuus* sekä *yhteiskunnalliset ongelmat* ja vasemmiston alakattegorioiksi taas *aktivismi ja radikalismi, häviö, maahanmuutto* sekä *pätemättömyys*. Kattegorisoinnin myötä isoimmat kattegoriat olivat *epäily instituutioihin ja viranomaisiin* sekä *median ja viranomaisten asenteellisuus*, jotka olivat jo aikaisemmin muodostettuja konsepteja, mutta joiden alle ryhmittelin muita harvemmin esiintyviä, mutta samaa teemaa käsitteleviä koodeja. Täysin uusia ja mielenkiintoisia kattegorioita olivat

esimerkiksi *vastatieto ja -asiantuntijat, taistelu ja hyökkäys* sekä *ongelmista vaikeneminen*. Vaikka aineistosta olikin jo löytynyt useampia teoreettisia työkaluja, havainnot olivat vielä melko empiirisellä tasolla. Seuraavaksi lähdin työstämään näiden empiiristen ryhmien välisiä verkostosuhteita ja tämän myötä myös teoreettisempaa lähestymistä aineistoon.

5.3 Aksiaalinen koodaus

Aksiaalinen eli pitkittäiskoodaus on aineiston koodauksen vaihe, jossa aineisto yhdistetään uudella tavalla avoimen koodauksen jälkeen. Eli jos avoimessa koodauksessa aineisto revittiin osiin, tässä vaiheessa se parsitaan takaisin yhteen ja muodostetaan tarkempia kategorioita. Tämä tapahtuu muodostamalla yhteyksiä avoimessa koodauksessa määriteltyjen koodien välille, joissa etsitään esimerkiksi kategorioiden kausaalisia ehtoja, kontekstia sekä vuorovaikutusta. Tämän vaiheen tavoitteena on yhteyksien löytämisen lisäksi entisestään tiivistää kategorioita ja tarkemmin määrittää, mistä aineiston koodeissa oikeastaan on kyse. Koska koodien nimet eivät itsessään kerro suhteista yhtään mitään, eli onko jokin koodi esimerkiksi kausaalinen ehto tai toiminnan konteksti jollekin toiselle koodille, on nämä suhteet määritettävä tutkijan omaa tulkintaa käyttäen. (Strauss & Corbin 1990, 97-98.)

Toteutin aksiaalisen koodauksen luomalla Atlas ti -ohjelmassa erilaisia verkostoja, jotka liittyivät tiettyyn teemaan, kuten mediaan tai maahanmuuttoon, ja valitsin verkostoon siihen liittyvät koodit. Kun verkosto oli muodostettu ja sen kannalta oleelliset koodit oli rajattu, aloin pohtimaan koodien välisiä suhteita, eli toimiiko jokin koodi toisen koodin ehtona, toimintona, kontekstina tai lopputuloksena. Näitä suhteita Strauss ja Corbin (1990, 99) nimittivät *paradigmamalliksi*, jonka avulla tutkijan on mahdollista lähestyä systemaattisesti hyvinkin abstraktia laadullista dataa. Esimerkiksi koodi *islam: leviäminen* toimi kontekstina koodeille *maahanmuutto: seksuaalirikollisuus*, *islam: terrorismi* ja *islam: naisten asema*, jotka taas toimivat ehtona koodille *turvattomuus*. johon puolestaan linkittyi konteksti *ongelmista vaikeneminen* ja koodi *oikeiston ja konservatismiin nousu* oli näistä syntyvä toiminto. Tämän lisäksi määritin verkostoista koodien esiintymistiheyden (*density*) ja ominaisuuksien perusteella verkostossa ilmenevät yläkategoriat sekä näiden alakategoriat. Esimerkiksi verkoston *Eliitti ja kansa* yläkategoriat olivat *oikeiston ja konservatiivien nousu* sekä *epäily instituutioihin ja viranomaisiin*, kun taas näiden alakategorioiksi muodostuivat koodit *hyvät poliittiset johtajat, korruptio ja vaalivilppi, eliitti ja globalistit* sekä *perinteiset*

arvot. Nämä yläkategoriat siis entisestään tiivistivät aineiston keskeisimpiä ilmiöitä ja alakategoriat toimivat näiden yläkategorioiden ominaisuuksina ja täsmentäjinä.

Yhteyksien muodostuksen jälkeen tarkastelin verkostoa kokonaisuutena ja pyrin tiivistämään verkoston kategoriat ja niiden suhteet yhden tai useamman teoreettisen kategorian alle, jotka toimivat ensiaskeleena selektiiviselle koodaukselle, jossa aletaan muodostaa ”tarinaa” sekä aineiston *ydinkategoriaa* (Strauss & Corbin 1990, 119). Nämä teoreettiset koodit eivät olleet aikaisemmin luotuja, vaan ne olivat uusia käsitteitä, mutta ne vastasivat hieman avoimessa koodauksessa muodostamiani koodiryhmiä. Tässä peilasin luomiani verkostoja ja niiden ylä- ja alakategorioita aikaisemmin esittelemääni teoreettiseen taustaan sekä pyrin olemaan avoin myös uusille teoreettisille huomioille tavoittaakseni ilmiöt empiiristen koodien ”takana”. Näitä teoreettisia kategorioita olisi voinut käsitellä sinänsä täysin samalla tavalla kuin muitakin koodeja, mutta koin hyödylliseksi tehdä erottelun teorian muodostuksen kannalta. Erottelemalla teoreettiset ja empiirisemmät kategoriat toisistaan voin muodostaa verkostoissa linkkejä empiirisistä havainnoista teoreettisiin konsepteihin helpommin. Käsittelen näitä teoreettisia koodeja tarkemmin selektiivisessä koodauksen vaiheessa.

Aksiaalisen koodauksen lopussa olin tiivistänyt aineiston koodit kahdeksaan empiiriseen yläkategoriaan ja seitsemään teoreettisempaan koodiin, joilla alustin aineistosta muodostettavaa teoriaa. Seuraavaksi esittelen empiiriset kategoriat ja jokaisen kategorian yhteydessä muutaman esimerkkilainauksen aineistosta. Kaikkia lainauksia ei ole mahdollista esitellä, koska jokainen kategoria sisälsi kymmeniä havaintoja.

5.3.1 Kategoriat

Vastatieto- ja asiantuntijat

Alakategoriat:

sensuuri, poliittinen korrektius ja sananvapaus, termien kyseenalaistaminen

Ensimmäinen kategoria oli **vastatieto ja -asiantuntijat**. Vastatiedolla ja -asiantuntijoilla viitataan siis vaihtoehtoisiin tietolähteisiin, kuten asiantuntijoihin tai verkkojulkaisuihin, jotka esitetään usein valtavirtakeskustelulle ulkopuolisina tai epärelevantteina, mutta jotka löytävät yleisön esimerkiksi vaihtoehtomedioiden ja verkkoyhteisöjen parista. Termi vastatieto on alun perin peräisin brittiläiseltä lehtimieheltä Damien Thompsonilta, joka tarkoitti käsitteellä faktaksi paketoitua disinformaatiota, jonka osa väestöstä on omaksunut

(Levitin 2016, 150). Käsitettä on kuitenkin laajennettu (kts. Ylä-Anttila 2017) ja itse viittaa sillä laajempaan perinteisten tietoauctoriteettien haastamiseen varsinaisen disinformaation omaksumisen lisäksi.

Aineistossa vastatiedolla yleisimmin esitettiin konservatiivisiksi määriteltäviä asiantuntijalausuntoja tai poliittisia kannanottoja, jotka haastoivat julkista keskustelua hallitsevaa vasemmistolaista maailmankuvaa, gender-ideologiaa sekä näihin liittyvää julkisen keskustelun sekä median sensuuria, poliittista korrektiutta ja asenteellisuutta. Kategorialle oli myös ominaista vastatietoa edustavien asiantuntijoiden akateemisten ja/tai yhteiskunnallisten meriittien tarkka erittely argumenttien legitimoimiseksi. Useissa tapauksissa vastatietoa ei esitetty ainoastaan osana debattia tai poikkeavana näkökulmana, vaan hiljennettynä valtamedian agendaan sopimattomana totuutena. Akateemisiin tutkimuksiin viitattaessa korostettiin erityisesti akateemista uskottavuutta, objektivisuutta ja tutkijan tieteellisiä meriittejä. Nämä hiljennetyt akateemikot kuvattiin tiedemaailman ulkopuolisina totuuden puolustajina, mutta samalla myös heidän henkilökohtaisia konservatiivisia arvojaan nostettiin esiin.

(X) VIITTASI NIIN IKÄÄN URAA UURTAVAAN TUTKIMUKSEENSA, JONKA ON JULKAISSUT THE NEW ATLANTIS A JOURNAL OF TECHNOLOGY AND SOCIETY VUONNA 2016. RAPORTISSA ESITETÄÄN YHTEENVETO JA AJAN TASALLA OLEVA SELITYS SEKSUAALISEEN SUUNTAUTUMISEEN JA SUKUPUOLI-IDENTITEETTIIN LIITTYVÄSTÄ TUTKIMUKSESTA BIOLOGISISTA, PSYKOLOGISISTA JA YHTEISKUNTATIEETEELLISISTÄ NÄKÖKULMISTA JA TUTKIMUS KATTAÄ LÄHES 200 VERTAISARVIOITUA SELVITYSTÄ.

KONSERVATIIVISEN OIKEISTON NOUSU KAIKKIALLA EUROOPASSA ON LUONNOLLINEN REAKTIO ERITTÄIN VÄKIVALTAISEEN VASEMMISTOLAISEEN JA GLOBAALIIN POLITIIKKAAN, SANOO KIELITIEEEN TOHTORI (X), SLAAVILAISEN FILOLOGIAN MAISTERI. HÄN ON MUUN MUASSA TYÖSKENNELLYT TIETOJENKÄSITTELYTIEEIDEN JA IHMISEN JA TIETOKONEEN VUOROVAIKUTUKSEN APULAISSPROFESSORINA BORÅSIN YLIOPISTOSSA.

KIRJOITUKSESSAAN (X) NOSTI AKATEEMISEN USKOTTAVASTI ESILLE SEN, KUINKA JOUKKO TUTKIJOITA ON ESITTÄNYT, ETTÄ MIELIKUVAT SEKSUAALISEN SUUNTAUTUMISEN SYNNYNNÄISYYDESTÄ JA MUUTTUMATTOMUUDESTA LUOVAT PERUSTAN JA SALAKAVALAN TIEN TÄLLÄ HETKELLÄ VIELÄ TUOMITTAVALLE PEDOFILIALLE.

Oikeiston ja konservatiivien nousu / konservatiiviset arvot uhattuna

Oikeiston ja konservatiivien nousu alakategoriat:

vasemmisto: pätemättömyys, vasemmisto: häviö, ongelmista vaikeneminen, turvattomuus, hyvät poliittiset johtajat, kansa ja kansallismielisyys

Konservatiiviset arvot uhattuna alakategoriat:

vaino ja epäoikeudenmukainen kohtelu, kristinusko, perinteiset arvot, Euroopan ongelmat

Kategoria **oikeiston ja konservatiivien nousu** linkittyi vahvasti toiseen yläkategoriaan **konservatiiviset arvot uhattuna**. Nämä yläkategoriat ja niiden alakategoriat olivat toisiinsa liitoksissa, mutta ne olivat hyödyllistä pitää erillisinä koodeina, sillä jälkimmäinen toimi kausaalisenä ehtona ensimmäiselle. Kategorioiden narratiivi käsitteli erityisesti eurooppalaisen kristilliskonservatiivisen arvopohjan rappeutumista mm. vasemmistolaisen kulttuuriympäristön ja epäonnistuneen maahanmuuttopolitiikan aiheuttaman islamin hallitsemattoman leviämisen vuoksi sekä näistä aiheutuvaa kristilliskonservatiivisten arvojen vainoa. Tälle toimi vastavoimana muutamien Euroopan maiden, erityisesti Unkarin ja Italian, kansallismieliset konservatiiviset johtajat, joiden puolelle ”todellinen kansa” on kääntynyt vasemmistolaisen politiikan epäonnistumisen ja yhteiskunnallisten levottomuuksien lopputuloksena.

ITALIAN SISÄMINISTERI MATTEO SALVININ JA HÄNEN UUDEN OIKEISTOHALLITUKSENSA TOIMENPITEET EIVÄT KESKITY AINOASTAAN MAAHANMUUTTOON, ISLAMIIN JA EUROOPAN UNIONIIN, SILLÄ SALVINI KÄYNNISTÄÄ "VALLANKUMOUKSEN" NYT MYÖS PERHEEN ALUEELLA PUOLUSTAEN PERINTEISTÄ PERHETTÄ.

"VOIMME NÄHDÄ, ETTÄ SIIRTYMINEN OIKEALLE ON YLEINEN SUUNTAUS KOKO EUROOPASSA", HÄN KIITTELI.

MYÖS ISO-BRITANNIASSA ON JO PITEMMÄN AIKAA OLLUT HAVAITTAVISSA NUORTEN NAISTEN KIINNOSTUS YHÄ ENEMMÄN KONSERVATIIVISIIN OIKEISTOPUOLUEISIIN.

PUNAVIHREÄN "EDISTYKSELLISEN" VASEMMISTORADIKALISMIN VIHAN- JA PELONTÄYTEINEN MIELIKUVITUSMAAILMA PALJASTAA, MILTÄ TÄLLAISTEN MONIKULTTUURISUUSMANTRAA TOISTELEVIEN JA LÄNSIMAISIA KRISTILLISIÄ ARVOJA SEKÄ KONSERVATIIVISTA AJATTELUTAPAA VASTUSTAVIEN SIELUNMAISEMA NÄYTTÄÄ JA MIHIN LAINALAISUUKSIIN SEN TAUSTALLA OLEVA IDEOLOGIA PERUSTUU.

TÄMÄ ON ESIMAKUA SIITÄ, MITÄ LOPULTA TAPAHTUU JOKAISELLE, JOTKA EIVÄT OLE SAMAA MIELTÄ RADIKAALIN LGBT-AGENDAN KANSSA. PIENIKIN ARVOSTELU JA HALLITUS ISKEE TÄYDELLÄ VOIMALLA SINUA VASTAAN JA YRITTÄÄ TUHOTA SINUT - ELLEMME TOIMI TÄMÄN JÄRJETTÖMYYDEN LOPETTAMISEKSI.

Epäily instituutioihin ja viranomaisiin / viranomaisten asenteellisuus

Epäily instituutioihin ja viranomaisiin alakategoriat:

eliitti ja globalistit, korruptio ja vaalivilppi, termien kyseenalaistaminen, faktojen piilottelu, sensuuri, hyvät poliittiset johtajat

Viranomaisten asenteellisuus alakategoriat:

vasemmisto: maahanmuutto, vaino ja epäoikeidenmukainen kohtelu, ongelmista vaikeneminen, LGBT/gender, faktojen piilottelu, poliittinen korrektius ja sananvapaus, sensuuri

Samoin koodit **epäily instituutioihin ja viranomaisiin** sekä **median ja viranomaisten asenteellisuus** olivat vahvassa vuorovaikutteisessa suhteessa, mutta ne oli perusteltua pitää erillisinä koodeina, koska jälkimmäinen toimi jälleen ehtona ensimmäiselle. Molemmat näistä kategorioista sisälsivät yhteyksiä ideologian edistämisen kategoriaan. Kategoriassa nousi esille syvä epäily valtamediaan sekä yhteiskunnallisten instituutioiden luotettavuuteen, joka kumpusi erityisesti faktojen piilottelusta ja ideologiseksi koetusta toiminnasta. Yhteiskunnan sekä median esitettiin kohtelevan konservatiivisia arvoja edustavia tahoja epäoikeudenmukaisesti ja vainoavan poikkeavia mielipiteitä esittäviä akateemikkoja, asiantuntijoita ja kansalaisia. Epäluottamus ilmeni faktojen piilottelun osoittamisen lisäksi myös epäilyksenä median ja viranomaisten kielenkäyttöön sekä termistöön.

*[...] IRAKILAINEN SUORITTI SUOMALAISELLE NAISELLE ISLAMILAISEN HALAL-
TEURASTUKSEN, JOITA MONET OVAT NÄHNEET JÄRKYTTÄVILLÄ ISIS-
VIDEOILLA. VIRANOMAISET JA TIEDOTUSVÄLINEET YRITTÄVÄT JÄLLEEN
PIILOTELLA MURHAN TODELLISTA TEKOTAPAA JA LUONNETTA.*

*OLISIKO SITTEENKIN NIIN, ETTÄ (X) KOULUTTI LAPSIA JIHADIN JOUKKOMURHIA
VARTEN. ONKO KENELLÄKÄÄN VIRANOMAISISTA TAI VALTAMEDIALLA TULLUT
EDES MIELEEN TÄLLAINEN MAHDOLLISUUS?*

*MIKSI POLIISIT EIVÄT TEE MITÄÄN? KOSKA HE PELKÄÄVÄT RASISTIN LEIMAA,
JOS HE JOUTUISIVAT TUTKIMAAN VÄKIVALTAISTEN MUSLIMIEN TEKOJA TAI
JOPA OTTAMAAN HEIDÄT KIINNI. SAMASTA SYYSTÄ POLIISI EI REAGINUT
SARAHIN PERHEENKÄÄN AVUNPYYNTÖIHIN.*

*HELSINGIN KAUPUNGINHALLITUS PÄÄTTI 17.9 KIELTÄÄ "RASISTISEN
TOIMINNAN" TILOISSAAN. TÄLLAINEN LINJAUS ON RIKOS SANANVAPAUTTA
KOHTAAN, MUTTA ENNEN KAIKKEA HERÄTTÄÄ HYVESIGNALOINNILLAAN AIVAN
LIIKAA KYSYMYSMERKKEJÄ.*

*SAMHÄLLSNYTT KERTOO, ETTÄ DALAI-LAMAN RUOTSISSA VAST'IKÄÄN
ANTAMAT LAUSUNNOT OLIVAT OLLEET KUITENKIN "LIIKAA" USEILLE
RUOTSALAISILLE SANOMALEHDILLE, MUUN MUASSA DAGENS NYHETERILLE JA
GÖTEBORGS-POSTENILLE. LEHDET PÄÄTTIVÄT POISTAA ARTIKKELEISTA
TIETTYJÄ LAINAUKSIA JA MUOKATA NIITÄ [...] "POLIITTISESTI
KORREKTIIMMISI"*

Maahanmuutto: yhteiskunnalliset ongelmat

Alakategoriat:

*Euroopan ongelmat, Islam: leviäminen, hyvät poliittiset johtajat, maahanmuutto:
seksuaalirikollisuus, turvattomuus*

Maahanmuuton yhteiskunnallisten ongelmien kuvaaminen keskittyi erityisesti väkivaltaisiin hyökkäyksiin sekä ilkivaltaan, joissa virkavalta ei puuttunut ongelmiin. Faktojen piilottelun ja kansalaisten epäoikeudenmukaisen kohtelun teemat olivat vahvasti läsnä maahanmuuton ongelmien käsittelyssä ja ongelmien esitettiin kohdistuvan erityisesti heikommassa asemassa oleviin oman maan kansalaisiin tai kristilliset arvot omaaviin henkilöihin. Myös antisemitististen hyökkäysten kuvattiin kasvaneen Euroopassa pääasiassa muslimimaahanmuuton vuoksi ja viranomaiset esitettiin olevan haluttomia puuttuvan tapauksiin uhrien juutalaistaustan vuoksi. Tämä oli yksi selkeistä eroista esimerkiksi MV-mediaan, jonka sisällössä on läsnä hyvin juutalaisvastainen agenda, kun taas aineistossa sympatisoitiin juutalaisiin kohdistuvaa vainoa ja väkivaltaa. Maahanmuuton ongelmat esitettiin pääasiallisena syynä kansalaisten tuntemaan epävarmuuteen sekä turvattomuuteen Euroopassa ja erityisesti poliisin toimiin esitettiin kritiikkiä maahanmuuttajataustaisten rikollisten hallinnassa.

*[...] HUOLISSAAN YHÄ KASVAVASTA ANTISEMITISMISTÄ, JOSTA HÄN SYYTTÄÄ
MASSAMAAHANMUUTTOA JA ISLAMILAISTEN ÄÄRILIIKKEIDEN NOUSUA.*

*NETISTÄ LÖYTYY VIDEOITA, JOISSA RUOTSALAISET POLIISIT PÖTKIVÄT PAKOON
MAAHANMUUTTAJIA JA RUOTSI ON NYT SIINÄ PISTEESSÄ, ETTÄ SE ON ALKANUT
AJATELLA "OIKEAN ARMEIJAN PERUSTAMISTA" PALAUTTAAKSEEN
JÄRJESTYKSEN ALUEILLE, MISSÄ TAPAHTUU MASSIIVISIA AUTOJEN
TUHOPOLITTOJA*

*MAAHANMUUTTAJAT HYÖKKÄSIVÄTKIN HÄNEN PÄÄLLENSÄ JA ALKOIVAT LYÖDÄ
HÄNTÄ VYÖLLÄ. POLIISILÄHTEIDEN MUKAAN VYÖN SOLKI OLI KUIN "RUOSKA".
MIESTÄ LYÖTIIN NIIN LUJAA, ETTÄ SE AIHEUTTI SISÄISEN VERENVUODON JA
SYVÄN HAAVAN PÄÄHÄN.*

Maahanmuutto: kontrolli

Alakategoriat:

*Islam: leviäminen, hyvät poliittiset johtajat, Euroopan ongelmat, vasemmisto:
pätemättömyys*

Maahanmuuton kontrollin käsittely oli kategoriassa hyvin dualistista. Teemana oli joko eurooppalaisten yhteiskuntarakenteiden tai esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmän rappio epäonnistuneen maahanmuuttopolitiikan vuoksi, tai tiukkaa maahanmuuttolinjaa harjoittavien poliittisten johtajien tekojen sekä lausuntojen esittely. Syypäiksi maahanmuuttopolitiikan epäonnistumiseen määriteltiin erityisesti vasemmistolainen tai globalistinen ideologia, ja viranomaisten esitettiin olevan joko kykenemättömiä tai haluttomia hallitsemaan maahanmuuttoa.

*RUOTSIDEMOKRAATIT KAMPANJOIVAT LUVATEN HILLITÄ MAAHANMUUTTOA,
RAJOITTA PERHEIDEN YHDISTÄMISTÄ, NOPEUTTAA KARKOTUKSIA JA RYHTYÄ
ANKARIIN TOIMENPITEISIIN MAAHANMUUTTAJIEN RIKOLLISUUDEN SUHTEEN.*

*ITALIAN SISÄMINISTERI MATTEO SALVINI LUPASI JO VAALIKAMPANJANSA
AIKANA KARKOTTA A SATOJA TUHANSIA, ITSE ASIASSA PUOLI MILJOONAA
LAITONTA MAAHANMUUTTAJAA ITALIASTA TAKAISIN KOTIMAIHINSA VIIDEN
VUODEN KULUESSA.*

*OIKEA MEDIA TIESI KERTO A JO VUOSI SITTEN, ETTÄ
MAAHANTUNKEUTUMISKRIISI SUUNTAUTUU NYT ESPANJAAN.
MAAHANMUUTTAJAT KÄYTTÄVÄT MITÄ TAHANSA KEINOJA PÄÄSTÄKSEEN
ESPANJAAN, SILLÄ ESPANJA ON "MASSAMAAHANMUUTON UUSI PORTTI
EUROOPPAAN".*

*RUOTSIN MAAHANMUUTTOPOLITIikka ON JOHTANUT SIHEN, ETTÄ VALTIO
MENETTÄÄ VAIKUTUSVALTAANSA MONILLA ELÄMÄNALUEILLA.*

Ideologian edistäminen

Alakategoriat:

lgbt/gender, faktojen piilottelu, poliittinen korrektius ja sananvapaus, vasemmisto: aktivismi ja radikalismi, vasemmisto: pätemättömyys, vasemmisto: maahanmuutto, taistelu/hyökkäys

Viimeisenä yläkategorioista oli **Ideologian edistäminen**. Kategoria sisälsi antagonistisen näkökulman useisiin yhteiskunnallisiin tahoihin, joiden nähtiin toimivan ideologisesti ja taistelevan lehden omaa kristilliskonservatiivista arvomaailmaa vastaan. Ideologian edistäminen toimi myös ehtona yläkategorioille **konservatiiviset arvot uhattuna** sekä **median ja viranomaisten asenteellisuus**. Koodi **epäily instituutioihin ja viranomaisiin** oli vastaus (*action*) ideologian edistämiseksi.

Eri yhteiskunnallisten toimijoiden ideologiseksi koettu toiminta loi aineistossa kamppailun narratiivia sekä vihamielisen suhtautumisen vastapuoleen. Yhteiskunnallisen keskustelun, instituutioiden ja valtamedian kuvattiin olevan ideologisesti kyllästettyjä, jotka toistavat vasemmistolaisia, globalistisia ja kulttuurirelativistia arvoja. Yliopistot ja media olivat kuvauksissa gender-ideologian sokaisemia, joka on johtanut laajempaan kulttuurilliseen seksuaalisuuden vääristymiseen sekä perinteisten sukupuoliroolien ja perhearvojen

romuttumiseen. Myös poliittisen korrektiuden ja sensuurin esitettiin olevan osa ideologista kamppailua, jossa vaimennetaan erityisesti konservatiivisia arvoja edustavia tahoja sekä faktoihin perustuvaa maahanmuuttokritiikkiä.

"TOISAALTA TÄMÄ SAMA [VASEMMISTOLAINEN] EDISTYNEISTÖ KUITENKIN SUOSII ISLAMIA OSANA EUROOPPALAISTA MONIKULTTUURISUUSIDEOLOGIAN TOIMEENPANOAA, KOSKA MITÄ ENEMMÄN ISLAMIA EUROOPASSA ON, SITÄ ENEMMÄN SE SISÄLTÄ KÄSIN HAASTAA SEKÄ ISLAMIN ETTÄ VASEMMISTORADIKAAALIEN YHTEISTÄ VASTUSTUKSEN JA VIHAN KOHDETTA ELI KRISTINUSKOA", (X) HUOMAUTTAA.

MACRON ON YKSI MONIKULTTUURISEN EUROOPAN TÄRKEIMMISTÄ PUOLUSTAJISTA, JONKA AJATUSMAAILMASSA TILAA EI OLE KANSALLISMIELISYYDELLE EIKÄ DEMOKRATIALLE - PUHUMATTAKAAN KRISTINUSKOSTA.

[...] MITEN JÄRJESTELMÄLLISESTI LGBT-RYHMITTYMÄT GENDER-IDEOLOGIALLAAN AJAVAT PERINTEISTEN PERHEMALLIRAKENTEIDEN ROMUTTAMISTA.

UNKARIN TERVEEN JÄRJEN KÄYTTÖ EI RAJOITU AINOASTAAN MAAHANMUUTTOON, VAAN SE YMMÄRTÄÄ TORJUA NYT MYÖS POLIITTISEN GENDER-IDEOLOGIAN HYÖKKÄYKSET.

5.4 Selektiivinen koodaus ja teorian muodostus

Selektiivisen eli valikoivan koodauksen tavoitteena on hahmottaa aineistosta *ydinkategoria*, joka kuvaa sitä ilmiötä, minkä ympärille muut kategoriat asettuvat. Tässä vaiheessa on hyödyllistä myös avata muodostamiani teoreettisia koodeja. Näitä kategorioita ei oltu koodattu aineistoon eli ne eivät siis itsessään sisältäneet havaintoja, mutta niille oli muodostettu linkit havaintoja sisältäviin empiirisiin kategorioihin, jotka esittelin aikaisemmin. Nämä olivat eräänlainen ensiaskel selektiiviseen koodaamiseen ja teorian

muodostamiseen, joiden kautta pyrin hahmottelemaan empiirisistä havainnoista nousevia teoreettisia huomioita sekä alustamaan aineiston ydinkategoriaa.

Rappion koodilla kuvasin aineistossa laajasti esiintyvää pessimististä narratiivia, jossa eri tahojen ja prosessien esitettiin olevan vastuussa perinteisten länsimaisten yhteiskunnallisten rakennuspalikoiden ja arvojen romahtamisesta. **Vastarinta** puolestaan tiivistä kamppailun näiden samaisten arvojen puolesta sekä poliittisella että kulttuurisella tasolla (kts. [2.4.1 Vastamedia protestina ja äänen antajana](#)). **Maahanmuutto yhdistävänä symbolina** oli tulkintani siitä, että maahanmuutto toimii tässä vastarinnassa Euroopan ongelmat konkretisoivana symbolina, johon yhdistyvät erilaiset uhat esimerkiksi kansalliselle identiteetille, uskonnolle tai poliittiselle järjestelmälle. **Kulttuurinen polarisaatio** liittyi puolestaan viranomaisten asenteellisuudesta sekä julkisen keskustelun ideologisesta kamppailusta johtuvaan dualistiseen kokemukseen poliittisesta ja kulttuurisesta ympäristöstä, jossa ei samaistuttu valtamedian representaation politiikkaan. (kts. [1.2 Merkityksen välittäminen viestinnässä](#)). Tähän liittyi myös **konservatismiin poikkeavuuden sfääri**, joka viittasi vastamedian edistämien arvojen kuulumisen yhteiskunnallisen keskustelun ulkopuolelle (Noppari & Hiltunen 2018, 256-257). **Ajattelevan kansalaisen** koodi tiivistä aineistossa esiintyvän kriittisyyden sekä vaihtoehtoisten tietolähteen käytön ihanteen, joiden avulla kansalaisen on mahdollista saada realistinen kuva maailmasta ja median piilottelemista ongelmista (vrt. Noppari & Hiltunen 2018, 254-256). Kamppailu **määrittelyvallasta** oli läsnä valtamedian ja viranomaisten käyttämän kielenkäytön kyseenalaistamisessa sekä median että viranomaisten asenteellisuuden haastamisessa ja erityisesti vastatiedolla pyrittiin käymään taistelua määrittelyvallasta ja ilmiöiden kehystämisestä (kts. [1.2.1 Mediaesitykset representaatioina todellisuudesta](#) ja [1.2.2 Kehystäminen](#)).

Koska yhden, koko aineiston tiivistävän ydinkategorian rajaaminen voi olla haastavaa, Strauss ja Corbin (1990, 121) esittävät, että tutkija kirjoittaa tässä vaiheessa aineistosta ”tarinan”, johon tiivistää sen, mikä aineistossa on tärkeintä ja miten muut ilmiöt suhteutuvat siihen. Tarinaa tulee verrata koodauksessa määriteltyihin kategorioihin ja pohtia, tiivistääkö jo joku olemassa oleva kategoria tarinan ytimen. Mikäli kyllä, niin tästä kategoriasta tulee aineiston ydinkategoria, mutta mikäli ei, luodaan yksinkertaisesti uusi kategoria. Jos aineiston koodaus on toteutettu systemaattisesti ja perusteellisesti, kategorioiden ja näiden välisten verkostojen pitäisi auttaa tutkijaa muodostamaan tarina melko vaivattomasti.

Aineistoni on tulkintani mukaan yhteiskunnallinen rappiotarina. Tarinassa on käynnissä muutosprosessi, jossa yhteiskunnan peruspilarit kuten perhe, sukupuoli, turvallisuus ja

kansallinen identiteetti ovat katoamassa tai kadonneet. Rappion keskeinen voima on vasemmistolaisen ja gender-ideologian kolonisaatio elämän eri osa-alueille, joka on ajanut perinteitä ylläpitäviä yhteiskunnallisia rakenteita alas. Vasemmistolaisen kulttuurirelativismiin ja viranomaisten pätemättömyyden sekä asenteellisuuden vuoksi myös maahanmuutto on tarinassa hallitseman luonnonvoima, joka entisestään rapauttaa Euroopan heikkeneviä kristilliskonservatiivisia juuria. Ainoastaan tiedostavat, itse ajattelevat ja moraalisesti hyveelliset kansalaiset sekä hyvät poliittiset johtajat kykenevät tunnistamaan tämän rappion ja taistelemaan sitä vastaan, toimien muutoksen alullepanijoina. Nämä pragmaattiset poliittiset johtajat ovat myös Euroopan uudelleenrakentamisen pioneereja, joita tiedostavat kansalaiset tukevat poliittisesta korrektiudesta ja ideologisesta kamppailusta huolimatta. Muu kansa on harhaanjohdettua valtamedian representaation politiikan ja määrittelyvallan monopolin ansiosta. Tarinassa ei ole sijaa vuoropuhelulle, vaan muutos tapahtuu vastarinnan avulla ja maahanmuutto toimii tämän vastarinnan symbolisena yhdistäjänä. Maahanmuuton aiheuttamissa ongelmissa konkretisoituvat eurooppalaisen kulttuurillisen ja poliittisen rappeuman seuraukset, jotka myös legitimoivat oikeistokonservatiivisen muutoksen retoriikan. Valtamediassa tai yhteiskunnallisessa keskustelussa ei ole paikkaa konservatiivisille tai isänmaallisille arvoille, koska nämä ovat osa julkisen keskustelun poikkeavuuden sfääriä eikä niitä vastaan ole siis tarvetta argumentoida. Tämä entisestään vahvistaa ulkopuolisuuden ja kulttuurillisen polarisaation kokemusta.

Tarinan perusteella määritin aineiston ydinkategoriaksi **vastarinta**. Kaikki aineiston kategoriat ja ilmiöt linkittyvät vastarinnan tai haastamiseen tematiikkaan, jossa vastustettiin eri yhteiskunnallisten rakenteiden tai arvojen rappeumaa joko käytännön poliittisella tasolla tai kamppailulla määrittelyvallasta. Vaikka kyseessä onkin rappiotarina, aineistossa oli vahvasti läsnä myös pelastuksen ja muutoksen teema, joka ilmeni erityisesti konservatiivisten poliittisten johtajien toimien ja puheiden seikkaperäisenä esittelyinä sekä kansalaisten kääntymisenä oikeistokonservatiivisiin arvoihin, eli vastarinnan kautta.

6. TULOKSET JA TEORIA

Aineistostani muodostui siis teoria julkisen keskustelun ulkopuolelle ajetuista konservatiivisista voimista, jotka nousevat vastarintaan läntisen yhteiskunnan rappiota vastaan ja vastarinnan tärkeimpänä yhdistävänä symbolina toimii maahanmuutto. Tämä vastarinta on moniulotteinen prosessi, joka on sekä poliittista toimintaa, kilpailua

määrittelyvallasta ja valtavirran tietoauktoriteettien haastamista. Aineistossa puolletaan itse ajattelevan ja poliittisesti tiedostavan ihmisen ihannetta, joka etsii piilotettua totuutta aktiivisesti ja haastaa perinteiselle yhteiskunnalliselle järjestykselle sekä konservatiivisille arvoille haitallisia rakenteita.

Teoria asettuu mielenkiintoiseen ja melko yhtenäiseen suhteeseen aikaisempaan vastamediatutkimukseen. Tulkintani mukaan aineistoa ei siis ole mielekästä yksinkertaistaa ainoastaan maahanmuutto- tai vasemmistovastaista agenda edistäväksi julkaisuksi, vaan sen ytimessä on konservatiivista yhteiskunnallista liikehdintää, jota ajaa eteenpäin epäoikeudenmukaisuuden kokemus ja institutionaalinen epäluottamus. Oikea media politisoi ja linkitti sisältönsä lähes poikkeuksetta laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Tästä syntyi myös tulkintani rappiotarinasta, jossa rappio muodostui aineiston sisältämien vahvojen moraalisten arvostelmien sekä tapahtumien reflektoinnin historiallisen perspektiivin kautta.

Poliittinen aspekti näkyi aineistossa konservatiivisille eurooppalaisille poliitikoille annettuna huomiona ja erityisesti heidän puheidensa lainaamisena lähes sanasta sanaan. Esimerkiksi kansallista identiteettiä, kristillisiä arvoja, perinteisiä sukupuolirooleja sekä tiukkaa maahanmuuttopolitiikkaa edistäviä poliittisia lausuntoja ja tekoja ihannoitiin tekstissä avoimesti, kun taas näitä vastaan taistelevia toimijoita halvennettiin. Oikea media ei kuitenkaan perinteisen poliittisen lehdistön tavoin kannusta lukijoitaan suoran toiminnalliseen vastarintaan, vaan kyse on arvojen ja kulttuurien kamppailusta julkisessa median tilassa, jota käydään vaihtoehtoisten tietolähteiden, kritiikin, uudelleenmäärittelyn ja loukkauksien avulla. Useille vastamedioille onkin tyypillistä käsitellä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden teemoja ja haastaa käsityksiä esimerkiksi seksuaalisuudesta, syrjinnästä tai tasa-arvosta (Noppari & Hiltunen 2018, 260). Tässä haastamisessa on keskeistä vastamedian kamppailu määrittelyvallasta ja esimerkiksi tasa-arvon edistäminen tarkoittaa aineiston kontekstissa hyvin eri asioita kuin valtamediassa. Vastamediassa ja oikeistokonservatiivisessa retoriikassa yhteiskunnallisen tasa-arvodiskurssin esitetään olevan esimerkiksi valkoisia, heteroseksuaaleja tai miehiä alistavaa, eikä se näin siis ole todellista tasa-arvoa vaan osa ideologista kamppailua. Tällöin tasa-arvo alkaa käsitteenä taistelemaan itseään vastaan ja sitoutuu myös osaksi rappion narratiivia. Muita termejä, joiden merkitykset on muutettu vastaavasti vastamedian kontekstissa ovat jo aikaisemmin käsittelemäni *valeuutinen* ja *vihapuhe* (kts. [2.1 Mitä on vastamedia?](#)), jotka käännetään retoriseksi aseiksi. Näiden termien käyttöä kritisoidaan vastamediassa tuotetaan jaettua

ymmärrystä valtamedian asenteellisuudesta sekä valehtelusta, jonka kautta lehdet vahvistavat omaa imagoaan lukijoidensa silmissä ja legitimoivat sisältöön.

Tässä yhteydessä voi viitata Marshall McLuhanin (1964) ajatteluun media-alustasta sen sisällön ehtojen ja ominaisuuksien määrittäjänä. Käsitteiden merkityksien muuttumista toki tapahtuu kaikessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, mutta käsitteiden muuttuvuus ja orgaanisuus saa internetin myötä täysin uudenlaisia ulottuvuuksia. Internetissä termit muuttuvat vauhdilla, latautuvat uusilla merkityksillä sekä sitoutuvat uusiin konteksteihin ja niiden merkitys voidaan kyseenalaistaa vaivatta. Internetissä esimerkiksi monet kiellot tai säännöt käännetään niiden alkuperäistä tavoitetta vastaan ja kielessä omaksutaan uusia ilmaisutapoja sekä rakennetaan muuttuvia merkityssuhteita. (Palonen & Saresma 2017, 184.) Tämä internetin toimintalogiikkaan nojaava termien uudelleenmäärittely ja sitominen vastamedian puhetapaan onkin tulkintani mukaan hyvin keskeinen osa julkaisujen toimintaa ja niiden tapaa kehystää sisältöään. Vastamediat tuottavat siis vaihtoehtoisia representaatioita sekä merkityksiä, jotka sitovat yhteen niiden kuluttajia poliittisesti sekä kulttuurisesti (Seppänen & Väliaverron 2012, 96) ja valjastavat niitä vastaan käytetyn termistön omaa agendaansa vahvistavaksi. Näillä työkaluilla aineistossa tuotetaan narratiivia, jota tässä tutkimuksessa kutsun rappiotarinaksi, joka sitoutuu osaksi laajempaa oikeistolaista liikehdintää.

Perinteiseksi uutismediaksi Oikeaa mediaa ei voi kutsua sen selvän tarkoitushakoisuuden vuoksi. Ottamatta kantaa juttujen todenperäisyyteen, analyysi osoitti, että käsitellyt aiheet olivat tarkoin valittuja ja skaalaltaan hyvin kapeita. Jutuista muodostui tulkinnallinen kehikko maailman tilaan, jota määrittivät selkeät vastakkainasettelut ja syy-seuraussuhteet sekä konservatiivinen moraalikoodisto. Tulee kuitenkin huomioida, että Oikea media on avoimesti konservatiivinen julkaisu eikä asenteellisuutta edes yritetä peittää. Havainto tukee Hanna Peltosen (2017) tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan vastamediat ovat osa poliittisen lehdistön jatkumoa ilman puoluepoliittista sitoumusta.

Mikä sitten rappiotarinassa vetoaa? Daniel Levitin (2016, 154) kirjoittaa, että ”hyvä tarina on osa mediahuomion saamista” ja viittaa psykologi Paul Slovicin, jonka mukaan ihmiset dramaattisesti yliarvioivat median esiin nostamien asioiden suhteellisen riskin. Esimerkiksi hukkumiskuolema tai murha on kiinnostavampi, dramaattisempi ja äkillisempi kuin hidas syöpään menehtyminen, jonka vuoksi ne myös nousevat useammin uutisiin ja johtavat lukijat uskomaan, että hukkuminen tai murhatuksi joutuminen olisi suurikin riski heidän elämässään. Tätä *väärin ymmärretyn riskin* käsitettä voi melko vaivatta soveltaa myös vastamedian esittämiin uhkakuviin esimerkiksi maahanmuutosta, mutta tulkitsisin, että sitä

voi soveltaa myös hieman käänteisesti, eli riskin kokemus syntyy aineiston kontekstissa siitä, mitä mediassa ei käsitellä ja tästä syntyvästä luottamuksen puutteesta. Vastamediassa käsitellyt ilmiöt ja ongelmat esitetään usein valtamediassa valheellisesti tai asenteellisesti kehystettyinä, piiloteltuina totuuksina, joiden todellisen luonteen löytäminen on kuitenkin mahdollista, kun hylkää pelon poliittisesta korrektiudesta tai leimaantumisesta. Daniel Levitinin (2016, 153) mukaan valtaosassa uutisia ei kuitenkaan ole olemassa yhtä absoluuttista totuutta, mutta ihmisinä kaipaamme varmuutta ja tätä totuuden sekä varmuuden himoa voidaan hyväksikäyttää. Kuten eräs aineistossa esiintyvä lainaus nuoresta naisesta meni:

"totuus on riippuvuutta aiheuttavaa" [...] hän imi kaiken kuin sieni, murtamalla esteet toisensa jälkeen mielestään - huolimatta sisäisestä huudostaan: "Jos katsot tätä kaveria, sinusta tulee rasisti!"

Totuuden etsimisen myötä on siis mahdollista ymmärtää maailmaa kuin se todella on ja nähdä ilmiöt sekä ongelmat median savuverhon takana. Tämän voisi tulkita luovan myös uudenlaisia riskin, vaaran ja epävarmuuden kokemuksia, joihin yksilö ei kuitenkaan löydä resonanssia valtamediasta tai julkisesta keskustelusta. Tästä pääsee takaisin *poikkeavuuden sfäärin* käsitteeseen (Noppari & Hiltunen 2018, 258). Oikea median narratiivin voi ymmärtää olevan osa laajempaa konservatiivisoikeistolaista liikehdintää, joka on saanut jalansijaa viime vuosina erityisesti eri puolilla Eurooppaa. Nämä liikkeet sekä niiden arvot esitetään usein ulkopuolisina sekä modernien eurooppalaisten arvojen vastaisina, jolloin kyseiset arvot joutuvat myös yhteiskunnallisen keskustelun poikkeavuuden sfäärin piiriin. Vastamediat tarjoavat näiden ”ulkopuolelle ajettujen” arvojen kannattajille väylän, jossa tuoda ilmi näkemyksiään sekä kuluttaa mediasisältöä, joka heijastaa heidän arvomaailmaansa tai ainakin tarjoaa erilaisia tulkintoja ilmiöistä, joiden käsittely koetaan valtamediassa puutteelliseksi. Useat vastamedioiden kuluttajat päätyväkin seuraamaan julkaisuja juuri luottamuspuolan vuoksi (Noppari & Hiltunen 2018, 259). Tämä luottamuspuola oli hyvin nähtävissä myös aineistossa esiintyvissä koodeissa, kuten *epäily instituutioihin ja viranomaisiin, median ja viranomaisten asenteellisuus* sekä *ideologian edistäminen* ja institutionaalisen epäluottamuksen tutkiminen vastamediassa tarjoaisikin erinomaisen kohteen jatkotutkimukselle. Tässä yhteydessä on hyvä huomioda vastamedian tekijöiden haastattelut (Noppari & Hiltunen 2018), joissa ilmeni, että vastamediaa kuluttavat seuraavat julkaisuja kuitenkin hyvin erilaisista lähtökohdista ja osa heistä suhtautuu hyvinkin kriittisesti julkaisujen sisältöön. Yleistettävää tietoa vastamedian kuluttajista on

valitettavasti vaikea tuottaa ennen kuin lukijoiden demografiasta sekä arvomaailmasta saadaan laajempaa tutkimusta.

Maahanmuutto oli aineiston yleisin teema, mutta tulkintani mukaan se toimi linkkinä muille teemoille ja myös vastarinnan symbolisena vihollisena. Maahanmuuton kautta aineistossa peilattiin yhteiskunnallisen rappion eri aspekteja, kuten kyvyttömyyttä vastata Euroopan ongelmiin, ideologista kamppailua, sensuuria, kristillisten arvojen heikkenemistä sekä kansallisen identiteetin katoamista. Maahanmuuttoa voisi verrata rappiotarinassa myrskyyn tai luonnonvoimaan, joka tulee ottaa hallintaan yhteiskunnallisten muutosten kautta tai perinteiselle yhteiskunnalliselle järjestykselle tapahtuu peruuttamatonta vahinkoa. Maahanmuutto ja sen ongelmat esitettiin konkreettisenä esimerkkinä poliittisista ja kulttuurisista epäkohdista, jotka osoittamalla luotiin distinktiota myös valtamediasta. Maahanmuuttovastaista agendaa ei tule ohittaa vastamedioiden analyysissä, sillä lehtien juuret ovat juuri vuoden 2015 pakolaiskriisissä (Noppari & Hiltunen 2018, 244), mutta aineistossani maahanmuuton käsittely linkittyi lähes kaikissa tapauksissa muihin ilmiöihin, kuten viranomaisten ja median asenteellisuuteen tai ideologiseen kamppailuun. Tähän huomioon perustuen vastamedian tutkiminen ainoastaan rasismien tai ksenofobian perspektiivistä ohittaa näkemykseni mukaan hyvin keskeisiä ulottuvuuksia ilmiössä, vaikka se on hyvin hallitseva teema vastamediaa ympäröivässä mediadiskurssissa.

Vaikka monien aineistossa esitettyjen väitteiden voisikin sanoa muistuttavan jopa salaliittoteorioita, niissä on mielenkiintoinen suhde tietoon, jossa tulkintani mukaan heijastuu myös vastarinnan teema. Tuukka Ylä-Anttilan (2017, 22) mukaan vastamedioita ja populistista ”uusoikeistoa” tulisikin tulkita epistemologisesta näkökulmasta, jossa valtaosa ihmisistä nähdään tietämättöminä ja piiloteltu totuus on mahdollista löytää, kunhan yksilö on valmis astumaan konformismien ulkopuolelle. Tämä tiedon etsiminen manifestoituu mielenkiintoisesti siinä, että lähteiden luotettavuudessa ei esimerkiksi kiinnitetä suurta huomiota siihen, onko tieto lähtöisin valtamediasta, vastamediasta vai sosiaalisesta mediasta, vaan on keskeistä luottaa lukijan omaan kykyyn etsiä totuus useista lähteistä. Vastamedian kuluttajat myös usein pitävät sekä valta- ja vastamediaa puolueellisina ja arvioivat löytävänsä totuuden jostain näiden välimaastosta. (Noppari & Hiltunen 2018, 261-264.) Tämä näkyi myös aineistossa siten, että monien juttujen lähtökohtana esitettiin valtamediassa uutisoitu tapaus, jota täydennettiin omilla tulkinnoilla tai vaihtoehtoisilla tietolähteillä sekä sidottiin tapaus laajempaan poliittiseen tai kulttuurilliseen kontekstiin, joka lukijan oletettiin jakavan. Tämä sitoutuu myös Ylä-Anttilan (2017, 19) huomioon MV-mediasta ja Hommaforumista, joissa oli vahvasti läsnä ideaali

rationaalisesta yksilöstä, joka tekee itse päätöksensä sekä tulkintansa ja pyrkii välttämään median portinvartijoita ja ”hyysäämistä”. Myös Nopparin ja Hiltusen (2018, 265) haastattelemat vastamedian tekijät ja kuluttajat kokivat olevansa tiedostavampia asioiden todellisesta tilasta kuin valtaosa suomalaisista juuri mediakriittisyyden ansiosta.

Asiantuntijatiedon epäily on läsnä monissa vastamedioissa, mutta se ei tarkoita, että lukijat hylkäisivät asiantuntijoiden lausunnot täysin, vaan mukautuvat myös valtavirran asiantuntijalausuntoihin, jos ne tukevat heidän sen hetkisiä tulkintojaan. Asiantuntijatiedon hyväksyminen ei vastamedioissa ole järjestelmällistä, vaan se perustuu valintaan, yksilön poliittiseen ajatteluun, arvoihin, reflektioon ja tulkintaan. (Noppari & Hiltunen 2018, 263.) Tämä tietolähteiden yksilöllinen valitseminen tarjoaa hedelmällisen maaperän sekä valtavirran ulkopuolisille faktoihin perustuville tietolähteille, mutta myös täysin perättömille väitteille tai puhtaalle propagandalle. Tietoteoreettinen näkökulma on myös mielenkiintoisessa suhteessa Oikea median kristilliseen arvopohjaan, jossa kriittisyys sekä totuuden etsiminen yhdistyy voimakkaan arvolatautuneeseen kristilliskonservatiiviseen sisältöön.

Asiantuntijoihin ja mediaan kohdistuvan kritiikin voi esittää juontuvan ainakin osittain tietoyhteiskunnan ympärivuorokautisesta informaatiotulvasta. Tom Nicholisin (2017, 137) mukaan disinformaatio ja asiantuntijoiden epäily johtuu nimenomaan internetistä, jossa virheellisen tiedon leviäminen on nopeaa ja myös mediatalojen tuottama jatkuva, nopeatempoinen informaatio on merkittävä tekijä asiantuntijatiedon kuolemassa, kun tietoon ei ehdi tutustua ja vaihtoehtoisia tulkintoja on tarjolla jatkuvasti. Tiivistetysti ongelma johtuu Nicholisin (2017, 139) mukaan siitä, että kaikkea on yksinkertaisesti liikaa. Yksilön ei siis ole mahdollista enää kehystää tapahtumia yksiselitteisesti tai liittää niitä selkeään ajalliseen jatkumoon tai kulttuurillisen kontekstiin median kautta. Myös mediakonvergenssi ja medialogiikoiden sekoittuminen muokkaa mediavälitteisen tiedon ymmärrystä. Sen lisäksi, että nykypäivänä on enemmän uutisia ja reaaliaikaista sisältöä tarjolla kuin ikinä, uutisten kulutus on muuttunut aktiivisemmaksi. Enää ei istuta ainoastaan passiivisesti television edessä tai lueta lehtiartikkeleita, vaan uutistalot ovat vuorovaikutteisessa suhteessa yleisöön mm. sosiaalisen median kautta, jossa ne jatkuvasti kartoittavat miten yleisö suhteutuu niiden tuottamaan sisältöön ja kehittävät toimintaansa yleisön preferenssien mukaisesti. (Nichols 2017, 141-142.) Aineistossa esiintyvän ja vastamediaan laajemminkin liitettävän tietoauktoriteettien haastamisen voi siis ymmärtää olevan hyvinkin luonnollinen jatkumo eräänlaiselle median anomialle, jossa mediatalot ovat menettäneet hegemonisen auktoriteettinsa tiedon tulkitsijoina ja välittäjinä eivätkä siis enää kykene tarjoamaan helposti

omaksuttavia tulkintoja yleisölleen. Kyseessä on myös sukupolviin liittyvä ilmiö ja Nicholsin (2017, 156) mukaan nuoremmat sukupolvet ovat selvästi todennäköisempiä omaksumaan epätraditionaalisia tietolähteitä, joka myös selittäisi esimerkiksi Oikea median nuorta lukijakuntaa.

Aineiston retoriikan voi määritellä populistiseksi, jos hyväksytään Jan-Werner Müllerin (2017, 35) määrittely populismista *moralistisena tapana kuvata politiikka*, eli tapana hahmottaa politiikkaa ja maailmaa selkeiden moraalisten arvostelmien kautta. Oikea mediassa ja myös muissa vastamedioissa on vahvasti läsnä populismiin liitetty me/ne-ajattelu, mutta Oikea mediassa moraalinen arvostelu oli vielä enemmän näkyvässä roolissa. Oikea median edistämät kristilliskonservatiiviset arvot olivat hyviä, tavoiteltavia ja katoavia, kun taas vasemmistolaiset, LGBT tai ei-kristilliset arvot olivat näiden yksiselitteisiä vihollisia. Vastaava logiikka päti myös politiikan kuvauksissa, joissa oli hyviä poliittisia johtajia, jotka edistävät kansan etua ja oli huonoja johtajia, jotka vahingoittivat kansaa. Harnaata aluetta ei näissä arvokamppailuissa ollut. Näitä moraalisen dualistisia kuvauksia tuottamalla Oikea media tuotti myös populistista viestintää. Median ja populismin suhteessa onkin tärkeää ymmärtää keinoja, miten kansa itse tuottaa populistista retoriikkaa (Noppari & Hiltunen 2018, 236).

Palatakseni vielä alussa käsittelemääni *henkilökohtaisen joukkoviestinnän* (mm. Castells 2009) käsitteeseen, aineistossa esiintyvän vastarinnan tai kamppailun narratiivin voi myös tulkita vahvistavan huomiota siitä, että verkko on muuttanut yhteiskunnallista kommunikatiivista valtarakennetta (Laaksonen ym. 2013, 10). Aineistossa haastetaan laajalti mediaa, instituutioita sekä muita julkisia toimijoita ja vaikka kirjoittajina toimiikin vain kourallinen ihmisiä, tämä kritiikki tavoittaa kymmeniä tuhansia lukijoita sekä asettuu osaksi myös laajempaa kansainvälistä vastamediakenttää ja oikeistokonservatiivista internetaktivismia. Vastaavalla aktivismilla on pitkä historia internetissä ja esimerkiksi Hanna Nikkanen (2012, 16) kirjoittaa kokemuksistaan vapaan verkkojulkaisualustan parissa 2000-luvun alusta seuraavasti: ”jos suurten mediatalojen tuottamat uutiset olivatkin edelleen mielestämme riittämättömiä, ainakin saatoimme haastaa ne laatimalla omat uutisemme verkkoon. Olimme vapautuneet aiempien aktivistisukupolvien tiedotusta vaikeuttaneista taloudellisista esteistä: julkaisu ja jakelu oli yhtäkkiä käytännössä ilmaista ja automaattisesti kansainvälistä, ja se tuntui vallankumoukselliselta.”. Vaikka verkkojulkaisujen yleisömäärät, vaikuttavuus ja tekninen osaaminen ovatkin muuttuneet 2000-luvun alkuvuosista, vastamedian medialogiikka asettuu tähän jatkumoon hyvin luontevasti.

7. LOPUKSI

7.1 Tutkimusaiheen merkitys

Vastamedioiden suosion, disinformaation leviämisen ja mediaan kohdistuvan luottamuspujan ymmärtäminen on tärkeämpää kuin koskaan ennen. Aiheesta tehty tutkimus on osoittanut, että vastamedioiden leimaaminen vain marginaaliseksi nationalistien kirjoitteluksi on virheellistä ja vastamedioiden seuraajakunta on monimuotoista, jota kuitenkin yhdistää eritasoinen konservatismi sekä luottamuksen puute instituutioihin ja mediaan. Ilmiöön on toki reagoitu esimerkiksi valtamediassa, mutta vastineet ovat olleet pääasiassa erilaisia juttusarjoja disinformaatiosta, joiden fokus on ollut faktantarkastuksessa sekä lähdekriittisyydessä. Näiden hyödyllisyyttä kiistämättä diskurssin tulisi kääntyä enemmän luottamuspujan syihin. Vastamedioiden kategorinen leimaaminen valeutisiksi antaa lehdille jopa perustellun syyn kääntää kritiikki omaa narratiiviaan legitimoivaksi työkaluksi. (Noppari & Hiltunen 2018, 268.) Ilmiön käsittelyssä tulisi ohittaa lehtien usein loukkaavan ja provosoivan ulosannin pinnallinen käsittely ja tarttua niiden tuottamisen sekä kysynnän taustalla oleviin prosesseihin. Tällöin on oleellista, että julkaisuihin ei suhtauduta normatiivisesti vaan analyttisesti.

Vaikka vastamediat asettuvatkin yhden sateenvarjokäsitteen alle, niissä on suuria sisällöllisiä eroja. Tämä tutkimus käsitteli Oikeaa mediaa, jonka retoriikassa oli erityisen läsnä moraalinen rappio sekä kansallisidentiteetin katoaminen Euroopassa. Tämä saattaa johtua nimenomaan Oikea median kristillisestä arvopohjasta, eikä vastaavaa näkökulmaa välttämättä löydy esimerkiksi MV-mediasta. Tämä tukee aikaisempia tutkimuksia, joissa vastamedioiden on esitetty olevan agendahakuisia (Noppari & Hiltunen 2018, 245-246), mutta tämä agenda määrittyy täysin lehden tekijöiden arvomaailman perusteella. Julkaisut toimivat median rajamailla, jossa hyvinkin erilaiset ulkopuoliset mielipiteet ja arvot löytävät alustan itselleen ja näitä marginaalijulkaisuja kannattaa tämän vuoksi lähestyä tutkimuksissa hyvin aineistolähtöisesti.

Julkaisujen asema tuskin olisi niin ongelmallinen, mikäli ne eivät kategorisoisi itseään uutismedioiksi. Kuten tutkimuksessa käsiteltiin, kaikki mediat toimivat aina kehystämisen ja representaation kautta, mutta uutismedian asemaan yhdistyy edelleen auktoriteetti sekä ihanne objektiivisuudesta. Vaikka lehdet tuottavat omaakin sisältöä, vastamedioiden toiminta pyörii pääasiassa valmiiksi tuotetun sisällön uudelleenkehystämiseksi sekä tulkinnalla, joten niiden toiminnan voisi arvioida muistuttavan blogia tai tarkasti valittua uutissyötettä. Niiden imago itsemääriteltynä uutismedianakin kuitenkin asettaa julkaisut

ainakin osittain samalle pelikentälle perinteisten mediatalojen kanssa, josta syntyy ristiriitoja sekä julkaisujen tuottajille että niiden kuluttajille koskien niiden sisällön luotettavuutta tai toimintatapoja.

Luottamuspulla ja auktoriteettien haastaminen ovat yhteiskunnallisesti äärimmäisen relevantteja aiheita ja niiden kytkeytyminen populistiseen politiikkaan sekä oikeiston liikehdintään koskettaa koko Eurooppaa. Vastamediat ovat ainoastaan yksi tämän ilmiön osa, joka tulkintani mukaan heijastaa yhteiskunnallista tyytymättömyyttä ja ulkopuolisuutta, jonka vuoksi niiden ymmärtäminen osana laajempaa kokonaisuutta on tärkeää niin journalismissa, politiikassa kuin yhteiskuntatieteissäkin.

7.2 Tutkimusprosessi ja jatkotutkimus

Tutkimusprosessi oli haastava ja paikoitellen hyvin raskas. Nopeasti aiheen valittuani kävi selväksi, että aiheen rehellinen käsittely edellyttäisi syvällistä tutustumista varsinaisen aineiston lisäksi myös muihin vastamedioihin ja niiden takana oleviin toimijoihin. Käytin paljon aikaa kuluttaen eri suomalaisia vastamedioita ja uutisisällön lukemisen lisäksi katsoin sivustojen videoita sekä suoratoistolähetystyksiä ja luin keskustelufoorumeita saadakseni mahdollisimman hyvän ymmärryksen suomalaisesta vastamediakentästä sekä julkaisujen välisistä eroista. Alkuperäinen suunnitelmani oli käyttää aineistonani Murkut-uutisportaalista kerättyjä eri lehtien julkaisuja, mutta ilmiöön perehdyttyäni totesin tämän liian vaativaksi tehtäväksi johtuen lehtien suurista sisällöllisistä eroista. Aiheeseen tutustuminen oli lehtien aggressiivisen sävyn takia hyvin uuvuttava kokemus ja epäily kyvystäni tuottaa ilmiöstä analyttistä tietoa iski useamman kerran tutkimusprosessin aikana. Erityisesti analyysimetodin valinta tuotti ongelmia, sillä halusin lähestyä ilmiötä rehellisesti ja aineiston ehdoilla, ilman tarkasti määriteltyä sosiaalitieteellistä viitekehystä. Ohjaajani ehdotti lähestymistavaksi grounded theory -metodia, johon perehtymisen jälkeen palaset loksahdivat kohdalleen ja analyysin teko eteni tehokkaasti. Grounded theory oli kuitenkin menetelmänä itselleni uusi ja vaikka pyrinkin kuvamaan analyysiprosessia läpinäkyvästi, erityisesti koodauksen tarkka esittely vaatisi lisää harjoittelua. GT on menetelmänä hyvin vuorovaikutteinen sekä aktiivinen, joten tulkinnat aineistosta ja teoriasta muuttuvat jatkuvasti analyysiprosessin aikana, eikä kaikkia näitä vaiheita ollut resursseja kirjoittaa auki. Lähdekirjallisuus tarjosi huomattavan määrän teoreettista herkkyyttä stimuloivaa materiaalia ja vaikka aiheesta olikin rajallisesti aikaisempaa tutkimusta, erityisesti suomenkieliset lähteet pureutuivat aiheeseen syvällisesti tuoreista näkökulmista ja antoivat erinomaisen lähtökohdan tutkimukselle.

Vastamediat tarjoavat laajan ja mielenkiintoisen kentän sosiaalitieteelliselle mediatutkimukselle, kunhan tutkija on valmis todennäköisesti astumaan mukavuusalueensa ulkopuolelle tutkimusprosessissa. Erinomainen jatkotutkimuksen aihe olisi institutionaalisen epäluottamuksen tarkastelu vastamediassa, sillä epäluottamus vaikuttaa olevan lähes kaikkia vastamedioita yhdistävä piirre. Oikean median käsittelyä puolestaan jatkaisin tarkastelemalla kristillisten tai konservatiivisten arvojen heijastumista yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden kokemuksessa. Koska oma ymmärrykseni ilmiöstä tutkimusprosessin alussa oli hyvin rajallinen, tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa yleinen teoria aineistosta, joka lähes väistämättä kuitenkin jää pintaraapaisuksi ilmiön moniulotteiseen todellisuuteen. Tätä teoriaa tulisi laajentaa huomattavalla määrällä tarkemmin rajattuja jatkotutkimuksia, mutta tutkimus asettuu silti pieneksi osaksi suomalaista vastamediatutkimuksen kenttää.

Lähteet

Allan, Stuart (2009). Citizen journalism and the rise of "mass self-communication"; Reporting of the London bombings. *Global media journal*, issue 1, volume 1 2007.

Alma Media (2018). Totta, tarua vai pajunköyttä? Haettu 9.4.2018 osoitteesta <https://www.almamedia.fi/uutishuone/uutinen/07-02-2018-totta-tarua-vai-pajunkoytta>

Berghel, Hal (2017). Alt-news and post-truths in the "fake news" era. *Computer*, April 2017, 110-114.

Castells, Manuel (2009). *Communication power*. Oxford university press.

De Vrees, Claus (2005). News framing: Theory and typology. *Information design journal*, January 2015, 51-62.

Entman, Robert (1993). Framing: Toward a clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication* 43(4).

Faktabaari (2018). Valeuutisista disinformaatioon – faktabaari faktantarkistajien, opettajien ja tutkijoiden kohtaupaikkana. Haettu 25.6.2018 osoitteesta <https://faktabaari.fi/baaripuhetta/valeuutisista-disinformaatioon-faktabaari-faktantarkistajien-opettajien-ja-tutkijoiden-kohtauspaikkana/>

Goffman, Erving (1986). *Frame analysis – an essay on the organization of experience*. Northeastern university press. Alkuperäisjulkaisu 1974.

Haasio, Ari, Ojaranta, Anu & Mattila, Markku (2017). Valheen lähteillä – valemedian lähteistä ja sen luotettavuus. *Media & viestintä*, 40 (2017), 3-4, 100-121.

Helsingin Sanomain säätiön Totuudenjälkeinen aika -blogi (2017). Kurjistettuja kutsumassa. Haettu 12.12.2018 osoitteesta <http://www.totuudenjalkeinen.fi/hanke-esittelyt/kuinka-kurjistettuja-kutsutaan/>

Helsingin uutiset (2018). HS: Ilja Janitskin sai tarpeekseen perustamansa MV-lehden kannattajista: "Mä joudun kuuntelemaan 24/7 hirveitä löpinöitä". Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/610886-hs-ilja-janitskin-sai-tarpeekseen-perustamansa-mv-lehden-kannattajista-ma-joudun>

Himma-Kadakas, Marjut (2017). Alternative facts and fake news entering journalistic content production cycle. *Cosmopolitan civil societies journal*, Vol. 9, No. 2, 26-41.

Julkisen sanan neuvosto (2018). JSN. Haettu 3.3.2018 osoitteesta <http://www.jsn.fi/jsn/jsn>

Keipi, Teo, Näsi, Matti, Oksanen, Atte & Räsänen, Pekka (2017). Online hate and harmful content – Cross-national perspectives. New York: Routledge.

Korvela, Paul-Erik & Vuorelma, Johanna (2017). Puhun niin totta kuin osaan – politiikka faktojen jälkeen. Docendo.

Kuutti, Heikki (2006). Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena kustannus

KvaliMOTV (2018). Grounded theory. Haettu 9.1.2018 osoitteesta https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_2.html

Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013). Otteita verkosta – verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.

Levitin, Daniel (2016). Valheiden käsikirja – miten ajatella kriittisesti totuudenjälkeisenä aikana. Suom. Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognia Oy.

Neuvonen, Riku (2015). Vihapuhe Suomessa. Helsinki: Edita.

Nichols, Tom (2017). The death of expertise – The campaign against established knowledge and why it matters. Oxford university press.

Niemelä, Mikko (2017). He omistavat kohutun Oikea Median: kirjailija, toimittaja ja mies, joka lopettaisi muslimien maahanmuuton. Suomen kuvalehti. Haettu 10.10.2018 osoitteesta <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/omistavat-kohutun-median-kirjailija-toimittaja-mies-lopettaisi-muslimien-maahanmuuton/?shared=956259-e2dfbceb-1>

Nikkanen, Hanna (2012). Verkko ja vapaus. Helsinki: Into kustannut Oy.

Noppiari, Elina & Hiltunen, Ilmari: Populistinen vastamedia eliittejä haastamassa. Teoksessa Niemi, Mari, Houni Topi (toim.) (2018). Media & populismi – työkaluja kriittiseen journalismiin. Tampere: Vastapaino.

Nordenstreng, Kaarle & Nieminen, Hannu (2017). Suomen mediamaisema. Tampere: Vastapaino.

Oikea media (2017). Mediakortti. Haettu 5.10.2018 osoitteesta <https://beta.oikeamedia.com/o1-7309>

McLuhan, Marshall (1964). Ihmisen uudet ulottuvuudet. Suom. Antero Tiusanen. Porvoo: Werner Söderström Oy.

Müller, Jan-Werner (2017). Mitä on populismi? Suom. Tapani Kilpeläinen. Tampere: Niin & näin.

Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (2017). Jätkät & jytkyt – perussuomalaiset ja populismin retoriikka. Tampere: Vastapaino.

Peltonen, Hanna (2017). Valtamedia valehtelee, kaiken takana on maahanmuutto: suomalaisten vastamedioiden käsittelemät teemat sivustojen maailmankuvan luojina. Lopputyö, Oulun ammattikorkeakoulu, viestinnän tutkinto-ohjelma, journalistiikan suuntautumisvaihtoehto.

Peltonen, Hanna & Palokangas, Teemu (2018). ”Valtamedia valehtelee” – vastamediasivustot muistuttavat poliittisten lehtien ajasta. ePooki 9/2018. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut.

Perta, Petri (2018). Ilja Janitskin ottaa MV-lehden takaisin – ”kaikki politiikka ja vastakkainasettelu päättyy”. Nykysuomi. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://www.nykysuomi.com/2018/09/21/ilja-janitskin-ottaa-mv-lehden-takaisin-kaikki-politiikka-ja-vastakkainasettelu-paattyy/>

Pesonen, Mikko (2017). Vastamedioita syntyy nyt nopeaa tahtia – mainostajat arastelevat sekalaista joukkoa, Yle uutiset. Haettu 1.4.2018 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9888937>

Pietiläinen, Jari (2017). Joka neljäs nuori lukee vain sosiaalisen median ”uutisia” – Yhä useampi käyttää älykännykkää. Uusimaa. Haettu 15.5.2018 osoitteesta <https://www.uusimaa.fi/artikkeli/533637-joka-neljas-nuori-lukee-vain-sosiaalisen-median-uutisia-yha-useampi-kayttaa>

Poliisi (2018). Viharikos ja vihapuhe. Haettu 19.11.2018 osoitteesta <https://www.poliisi.fi/vihapuhe>

Pöyhkäri, Reetta, Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013). Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere. Tampere university press.

Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2012). Mediatyhteiskunta. Tampere: Vastapaino.

Strauss, Anselm & Corbin Juliet (1990). Basics of qualitative research - grounded theory procedures and techniques. Lontoo: Sage publications.

Söyring, Riikka (2017). Vastamedia on poliittista vastarintaa. Vastavalkea. Haettu 5.5.2018 osoitteesta <https://vastavalkea.fi/2017/05/10/vastamedia-poliittista-vastarintaa/>

Tamminen, Maija (2017). Oikea media on sittenkin väärä. Marmai.fi. Haettu 10.10.2018 osoitteesta <https://www.marmai.fi/uutiskommentti/oikea-media-on-sittenkin-vaara-6620147>

Tuchman, Gaye (1973). Making news by doing work: Routinizing the unexpected. American journal of sociology, Vol. 79, No. 1, pp. 110-131. The university of Chicago press.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Alkuperäisjulkaisu 2002.

Vosoughi, Soroush, Roy, Deb & Aral, Sinan (2018). Spread of true and false news online. Science 09 March 2018, vol. 359, issue 6380, 1146-1151. DOI: 10.1126/science.aap9559

Vänttilä, Samuli (2016). Analyysi: valeuutiset ovat uhka demokratialle. Suomenmaa. Haettu 31.3.2018 osoitteesta <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/analyysi-valeuutiset-ovat-uhka-demokratialle-6.71.186018.1101b906be>

Wiio, Juhani (2006). Media uudistuvassa yhteiskunnassa -raportti. Sarjassa Sitran raportteja. Helsinki: Edita prima Oy.